

MINISTERUL EDUCAȚIEI

Doina Burtea • Alina Perțea

ISTORIE

Manual pentru clasa a IV-a



București, 2021

Manualul a fost aprobat prin Ordinul ministrului educației nr. 4200/07.07.2021.

Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital.

Inspectoratul Școlar

Școala/Colegiul/Liceul

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

*Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: **nou, bun, îngrijit, neîngrijit, deteriorat.**

- Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Referenți: Conf. univ. dr. Firuța Antoaneta Tacea, Facultatea de Psihologie și Științele Educației, Universitatea București
Prof. înv. primar grad I Raluca Voina Școala gimnazială nr. 6 „Iacob Mureșianu”, Brașov

Redactare: Iuliana Voicu
DTP: Carmen Diana Mateescu
Corectură: Eugenia Oprea
Ilustrații: Nicușor Petrescu, shutterstock.com
Regie animații: Cătălin Georgescu
Voce: Doina Burtea

Descrierea CIP se găsește la Biblioteca Națională a României.

ISBN 978-606-009-447-0

Copyright © 2021 Aramis Print s.r.l. toate drepturile rezervate

Aramis Print s.r.l. • Redacția și sediul social: B-dul Metalurgiei nr. 46-56, cod 041833, sector 4, București, O.P. 82 – C.P. 38

Tel.: 021.461.08.08/10/12; fax: 021.461.08.09;

Departamentul desfacere: tel.: 021.461.08.08/10/12; fax: 021.461.08.09; e-mail: desfacere@edituraaramis.ro

www.edituraaramis.ro

www.librariaaramis.ro



Deșteaptă-te, române!

de Andrei Mureșanu

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată, croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâini mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

.....

Priviți, mărețe umbre: Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!” strigă toți.

.....

Preoți, cu cruce-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

CUPRINS

Deșteaptă-te, române.....	3
Competențe generale și specifice.....	5
Instrucțiuni de utilizare a manualului.....	7
UNITATEA 1. IERI, AZI, MÂINE.....	9
1. Ce este istoria? (introducere).....	10
2. Timpul și spațiul istoric.....	14
<i>Recapitulare</i>	18
<i>Evaluare</i>	20
UNITATEA 2. FAMILIA.....	21
1. Trecutul familiei. Arborele genealogic.....	22
2. Activități cotidiene în familie. Sărbătorile și timpul liber al familiei.....	26
Familia mea (Proiect)	29
<i>Recapitulare</i>	32
<i>Evaluare</i>	34
UNITATEA 3. COMUNITATEA LOCALĂ ȘI NAȚIONALĂ.....	35
1. Copilăria de ieri și de azi în comunitatea locală.....	36
Copilăria de ieri și de azi în comunitatea locală (Investigație)	39
2. Comunitatea locală.....	40
3. Comunitatea națională.....	44
Comunitatea mea (Proiect)	47
<i>Recapitulare</i>	48
Cetatea Sighișoarei (Lectură)	50
<i>Evaluare</i>	52
UNITATEA 4. POPOARE DE IERI ȘI DE AZI (I). ANTICHITATEA.....	53
1. Dacii și romanii.....	54
2. Legende și scrieri istorice despre daci și romani.....	59
3. Grecii, galii, slavii.....	64
<i>Recapitulare</i>	67
<i>Autoevaluare</i>	69
UNITATEA 5. POPOARE DE IERI ȘI DE AZI (II). EVUL MEDIU.....	71
1. Întemeierea statelor medievale românești.....	72
2. Domnitori români de seamă, monumente și legende istorice.....	75
3. Transilvania - spațiu multietnic. Personalități ale minorităților.....	81
4. Evul Mediu în lume - englezii, francezii, rușii, ungurii, otomanii, bulgarii, sârbii. Exploratori celebri.....	85
Țările Române în Evul Mediu (Proiect)	89
<i>Recapitulare</i>	90
<i>Evaluare</i>	92
UNITATEA 6. POPOARE DE IERI ȘI DE AZI (III). EPOCA MODERNĂ.....	93
1. Alexandru Ioan Cuza și Unirea Principatelor Române.....	94
2. Regele Carol I și independența României. Călători și exploratori din spațiul românesc - sec. al XIX-lea.....	98
3. Primul Război Mondial. Regele Ferdinand I și Marea Unire.....	102
4. Epoca modernă - turcii, ungurii, germanii, rușii, sârbii, bulgarii. Călători și exploratori din prima jumătate a secolului al XX-lea.....	106
<i>Recapitulare</i>	110
Eroii României din Primul Război Mondial (Proiect)	112
<i>Evaluare</i>	114
UNITATEA 7. ROMÂNIA LA CUMPĂNA DINTRE MILENII. EPOCA CONTEMPORANĂ.....	115
1. Perioada interbelică și al Doilea Război Mondial.....	116
2. Perioada comunistă și Revoluția din Decembrie 1989.....	120
<i>Recapitulare</i>	124
<i>Evaluare</i>	126
<i>Recapitulare finală</i>	127

COMPETENȚE GENERALE ȘI COMPETENȚE SPECIFICE

Unitatea	Competențe generale și specifice	Conținuturi	Titlul lecției
1. IERI, AZI, MÂINE	1. <i>Localizarea în timp și în spațiu a evenimentelor istorice studiate</i> 1.1. Ordonarea cronologică a unor evenimente din viața familiei, a faptelor prezentate într-o situație de învățare 1.2. Localizarea în spațiu a evenimentelor istorice 1.3. Recunoașterea preocupării oamenilor pentru raportarea la timp și spațiu 2. <i>Explorarea surselor relevante pentru a înțelege fapte și evenimente din trecut și din prezent</i>	Trecutul și prezentul din jurul nostru Noțiuni introductive: trecut – prezent (mileniu, secol, deceniu, epocă istorică), spațiu istoric, surse istorice	1. Ce este istoria? (introducere) 2. Timpul istoric
2. FAMILIA	2.1. Identificarea de surse istorice utilizând o varietate de instrumente, inclusiv tehnologiile de informare și comunicare 2.2. Aplicarea unor procedee simple de analiză a surselor pentru a identifica informații variate despre trecut 2.3. Identificarea, pe baza surselor, a cauzelor, a consecințelor și a elementelor care s-au schimbat sau nu într-o anumită perioadă de timp 3. <i>Utilizarea termenilor istorici în diferite situații de comunicare</i> 3.1. Recunoașterea unor termeni istorici în cadrul unor surse accesibile 3.2. Utilizarea corectă a termenilor istorici accesibili în situații de comunicare orală și scrisă 4. <i>Formarea imaginii pozitive despre sine și despre ceilalți</i> 4.1. Determinarea semnificației unor evenimente din trecut și din prezent 4.2. Recunoașterea asemănărilor și deosebirilor dintre sine și celălalt, dintre persoane și grupuri 4.3. Manifestarea unei atitudini deschise în cazul unor situații care presupun comunicarea	Familia: trecutul familiei, sărbători de familie, timpul liber, activitățile cotidiene	1. Trecutul familiei. Arborele genealogic 2. Activități cotidiene în familie. Sărbătorile și timpul liber al familiei <i>Familia mea (Proiect)</i>
3. COMUNITATEA LOCALĂ ȘI NAȚIONALĂ	2.1. Identificarea de surse istorice utilizând o varietate de instrumente, inclusiv tehnologiile de informare și comunicare 2.2. Aplicarea unor procedee simple de analiză a surselor pentru a identifica informații variate despre trecut 2.3. Identificarea, pe baza surselor, a cauzelor, a consecințelor și a elementelor care s-au schimbat sau nu într-o anumită perioadă de timp 3. <i>Utilizarea termenilor istorici în diferite situații de comunicare</i> 3.1. Recunoașterea unor termeni istorici în cadrul unor surse accesibile 3.2. Utilizarea corectă a termenilor istorici accesibili în situații de comunicare orală și scrisă 4. <i>Formarea imaginii pozitive despre sine și despre ceilalți</i> 4.1. Determinarea semnificației unor evenimente din trecut și din prezent 4.2. Recunoașterea asemănărilor și deosebirilor dintre sine și celălalt, dintre persoane și grupuri 4.3. Manifestarea unei atitudini deschise în cazul unor situații care presupun comunicarea	Comunitatea locală și națională: teritoriu, locuințe și viață cotidiană, tradiții, sărbători, religie, monumente ale eroilor Comunități ale minorităților pe teritoriul de azi al României Copilăria de ieri și de azi în comunitatea locală Cultură și patrimoniu Locuri istorice din comunitate: mănăstiri, străzi și case istorice din comunitate, monumente ale eroilor, monumente reprezentative ale comunităților etnice din România Locuri cu importanță istorică pentru România: Castele și cetăți martore ale evenimentelor istorice Monumente și locuri incluse în patrimoniul UNESCO	1. Copilăria de ieri și de azi în comunitatea locală <i>Copilăria de ieri și de azi în comunitatea locală (Investigație)</i> 2. Comunitatea locală 3. Comunitatea națională <i>Comunitatea mea (Proiect)</i> <i>Cetatea Sighișoarei (Proiect)</i>
4. POPOARE DE IERI ȘI DE AZI (I). ANTICHITATEA	2.1. Identificarea de surse istorice utilizând o varietate de instrumente, inclusiv tehnologiile de informare și comunicare 2.2. Aplicarea unor procedee simple de analiză a surselor pentru a identifica informații variate despre trecut 2.3. Identificarea, pe baza surselor, a cauzelor, a consecințelor și a elementelor care s-au schimbat sau nu într-o anumită perioadă de timp 3. <i>Utilizarea termenilor istorici în diferite situații de comunicare</i> 3.1. Recunoașterea unor termeni istorici în cadrul unor surse accesibile 3.2. Utilizarea corectă a termenilor istorici accesibili în situații de comunicare orală și scrisă 4. <i>Formarea imaginii pozitive despre sine și despre ceilalți</i> 4.1. Determinarea semnificației unor evenimente din trecut și din prezent 4.2. Recunoașterea asemănărilor și deosebirilor dintre sine și celălalt, dintre persoane și grupuri 4.3. Manifestarea unei atitudini deschise în cazul unor situații care presupun comunicarea	Popoare de ieri și de astăzi: localizare pe hartă, ocupații, tradiții, obiceiuri, sărbători Cunoașterea lumii prin călători Epoci, evenimente și personalități Antichitatea: Legende și scrieri ale anticilor despre daci și romani Locuri cu importanță istorică pentru România: Așezări și construcții dacice, grecești și romane	1. Dacii și romanii 2. Legende și scrieri istorice despre daci și romani 3. Grecii, galii, slavii

COMPETENȚE GENERALE ȘI COMPETENȚE SPECIFICE

Unitatea	Competențe generale și specifice	Conținuturi	Titlul lecției
5. POPOARE DE IERI ȘI DE AZI (II). EVUL MEDIU	<p>1. <i>Localizarea în timp și în spațiu a evenimentelor istorice studiate</i></p> <p>1.1. Ordonarea cronologică a unor evenimente din viața familiei, a faptelor prezentate într-o situație de învățare</p> <p>1.2. Localizarea în spațiu a evenimentelor istorice</p> <p>1.3. Recunoașterea preocupării oamenilor pentru raportarea la timp și spațiu</p> <p>2. <i>Explorarea surselor relevante pentru a înțelege fapte și evenimente din trecut și din prezent</i></p> <p>2.1. Identificarea de surse istorice utilizând o varietate de instrumente, inclusiv tehnologiile de informare și comunicare</p> <p>2.2. Aplicarea unor procedee simple de analiză a surselor pentru a identifica informații variate despre trecut</p> <p>2.3. Identificarea, pe baza surselor, a cauzelor, a consecințelor și a elementelor care s-au schimbat sau nu într-o anumită perioadă de timp</p> <p>3. <i>Utilizarea termenilor istorici în diferite situații de comunicare</i></p> <p>3.1. Recunoașterea unor termeni istorici în cadrul unor surse accesibile</p> <p>3.2. Utilizarea corectă a termenilor istorici accesibili în situații de comunicare orală și scrisă</p> <p>4. <i>Formarea imaginii pozitive despre sine și despre ceilalți</i></p> <p>4.1. Determinarea semnificației unor evenimente din trecut și din prezent</p> <p>4.2. Recunoașterea asemănarilor și deosebirilor dintre sine și ceilalți, dintre persoane și grupuri</p> <p>4.3. Manifestarea unei atitudini deschise în cazul unor situații care presupun comunicarea</p>	<p>Trecutul și prezentul din jurul nostru (Popoare de ieri și de astăzi: localizare pe hartă, ocupații, tradiții, obiceiuri, sărbători; Cunoașterea lumii prin călători)</p> <p>Epoci, evenimente și personalități (Evl Mediu)</p> <p>Figuri legendare de voievozi, domnitori și conducători locali în opere literare și istorice; Transilvania – spațiu multiethnic. Sat și oraș în Transilvania medievală; Istoric și cronicari despre personalități ale minorităților)</p> <p>Cultură și patrimoniu (Locuri istorice din comunitate: mănăstiri, străzi și case istorice din comunitate, monumente ale eroilor, monumente reprezentative ale comunităților etnice din România; Locuri cu importanță istorică pentru România: Castele și cetăți martore ale evenimentelor istorice; Construcții religioase și ctitorii lor)</p>	<p>1. Întemeierea statelor medievale românești</p> <p>2. Domnitori români de seamă, monumente și legende istorice</p> <p>3. Transilvania – spațiu multiethnic. Personalități ale minorităților</p> <p>4. Evl Mediu în lume – englezii, francezii, rușii, ungurii, otomanii, bulgarii, sârbii. Exploratori celebri <i>Țările Române în Evl Mediu (Proiect)</i></p>
6. POPOARE DE IERI ȘI DE AZI (III). EPOCA MODERNĂ	<p>1. Alexandru Ioan Cuza și Unirea Principatelor Române</p> <p>2. Regele Carol I și independența României. Călători și exploratori din spațiul românesc – sec. al XIX-lea</p> <p>3. Primul Război Mondial. Regele Ferdinand I și Marea Unire</p> <p>4. Epoca modernă – turcii, ungurii, germanii, rușii, sârbii, bulgarii. Călători și exploratori din prima jumătate a secolului al XX-lea</p> <p><i>Eroii României din Primul Război Mondial (Proiect)</i></p>	<p>Trecutul și prezentul din jurul nostru (Popoare de ieri și de astăzi: localizare pe hartă, ocupații, tradiții, obiceiuri, sărbători; Cunoașterea lumii prin călători)</p> <p>Epoci, evenimente și personalități (Epoca modernă: Al.I. Cuza și Unirea; Carol I și independența, Carol Davila; Eroii ai Primului Război Mondial; Ferdinand și Marea Unire)</p> <p>Cultură și patrimoniu (Locuri cu importanță istorică pentru România)</p>	<p>1. Alexandru Ioan Cuza și Unirea Principatelor Române</p> <p>2. Regele Carol I și independența României. Călători și exploratori din spațiul românesc – sec. al XIX-lea</p> <p>3. Primul Război Mondial. Regele Ferdinand I și Marea Unire</p> <p>4. Epoca modernă – turcii, ungurii, germanii, rușii, sârbii, bulgarii. Călători și exploratori din prima jumătate a secolului al XX-lea</p> <p><i>Eroii României din Primul Război Mondial (Proiect)</i></p>
7. ROMÂNIA LA CUMPĂNA DINTRE MILENII	<p>1. Perioada interbelică și al Doilea Război Mondial</p> <p>2. Perioada comunistă și Revoluția din Decembrie 1989</p>	<p>Trecutul și prezentul din jurul nostru (Popoare de ieri și de astăzi: localizare pe hartă, ocupații, tradiții, obiceiuri, sărbători)</p> <p>Epoci, evenimente și personalități (Epoca contemporană: România la cumpăna dintre milenii)</p>	<p>1. Perioada interbelică și al Doilea Război Mondial</p> <p>2. Perioada comunistă și Revoluția din Decembrie 1989</p>



Instrucțiuni de utilizare a manualului

În paginile manualului, sunt semnalate imaginile, videoclipurile și jocurile interactive care se regăsesc în varianta digitală:



static
IMAGINE



animat
VIDEO



interactiv
INTERACTIV

Unitatea 3

COMUNITATEA LOCALĂ ȘI NAȚIONALĂ

DESPRE CE VEI AFLA?

- Copilăria de ieri și de azi în comunitatea locală
- Comunitatea locală
- Comunitatea națională

CE VEI REUȘI?

- să prezinți oameni și activități din perioade diferite de timp;
- să analizezi transformarea unui loc de la o perioadă de timp la alta;
- să realizezi un album al localității tale;
- să realizezi desene, picturi, colaje reprezentative pentru evoluția unor obiecte;
- să completezi o fișă de curiozități;
- să completezi un jurnal de călătorii;
- să prezinți fapte/evenimente care te-au impresionat;
- să identifici fapte/evenimente istorice.

TERMENI:

- drepturile copilului
- UNICEF
- zonele istorico-geografice ale României

35

Titlurile
lecțiilor

Titlu de unitate

Cuvinte importante

Secvență
de învățare

Titlu de lecție

Trimitere către activitatea interactivă
din manualul digital

Aplicații

Unitatea 6 • Popoare de ieri și de azi (III). Epoca modernă

2. Regele Carol I și independența României. Călători și exploratori din spațiul românesc - sec. al XIX-lea

AFLĂM

Fig. 2. Carol I de Hohenzollern (domnitor: 1866-1881, rege: 1881-1914)

După abdicarea lui Alexandru Ioan Cuza, oamenii politici români au căutat un domnitor dintr-o familie conducătoare a unui stat european puternic. Cel care a acceptat a fost Carol de Hohenzollern Sigmaringen, din familia domnitoare a Prusiei, familie de origine germană.

Pe 10 mai 1866, Carol de Hohenzollern a depus jurământul la București, în Palatul Mitropoliei, devenind astfel domnitorul României, sub numele de Carol I.

În fața națiunii române, tânărul domnitor a spus: „Punând picioarele pe acest pământ, am și devenit român”, apoi și-a exprimat „devotamentul fără margini către noua mea patrie și acel neîmvins respect pentru lege, pe care l-am cules în exemplul alor mei. Cetățean azi, măine, de va fi nevoie, soldat, eu voi împărtași cu dumneavoastră soarta cea bună ca și cea rea”.

În timpul domniei lui Carol I, a fost adoptată prima **Constituție** a României prin care se garantau drepturile și libertățile cetățenilor. Totodată, domnitorul a luat măsuri pentru dezvoltarea economiei, dar țara era în continuare un stat vasal față de Imperiul Otoman.

În anul 1877, Rusia a declarat război Imperiului Otoman, aceasta fiind ocazia pentru România, de a-și obține independența, dar trebuia să se alieze cu Rusia. Crezând că va învinge singură, Rusia nu a dorit o alianță cu România, însă a promis că va suporta cheltuielile datorate deplasării trupelor pe teritoriul românesc și că va respecta hotarele statului român.

Văzând că România n-a mai plătit tribut și că a permis trecerea trupelor rusești pe teritoriul său, Imperiul Otoman a înțeles că încerca să-și obțină independența și a început să bombardeze orașele românești de la Dunăre. La 9 mai 1877, Mihail Kogălniceanu, ministrul de externe al României, a proclamat independența de stat, dar aceasta nu a fost recunoscută de Marile Puteri.

Curând, armata rusă a fost respinsă la Plevna de Osman Pașa și, astfel, Rusia a trebuit să ceară ajutorul armatei române și lui Carol I.

Carol I a devenit comandantul trupelor româno-ruse de la Plevna și a obținut victorii, în 1877, la Grivița și Rahova, iar Osman Pașa s-a văzut nevoit să capituleze. În anul următor, românii i-au învins pe otomani la Smârdan (fig. 3) și la Vidin. În cele din urmă, Imperiul Otoman a cerut pacea.

Marile Puteri au hotărât, la Berlin, condițiile păcii. României i-au fost retrocedate Dobrogea, Delta Dunării și Insula Șerpilor, i-a fost recunoscută independența, condiționată de cedarea către Rusia a sudului Basarabiei și de acordarea drepturilor politice tuturor locuitorilor, indiferent de religia lor.

Carol I a fost încoronat rege al României la 10 mai 1881, coroana sa (fig. 4) fiind realizată din țevă unui tun otoman capturat în luptele de la Plevna.

Fig. 3. Atacul de la Smârdan, tablou de Nicolae Grigorescu

Fig. 4. Coroana de oțel a regelui Carol I

98

CE AI REȚINUT?

- Transcrie enunțurile pe caiet și apoi completează-le.
 - Familia este grupul ... cel mai mic și ...
 - Familia ... este formată din părinți și copii, iar cea ... este formată din bunici, unchi, mătuși, verișori, părinți și copii.
 - Evenimentele din trecutul unei familii alcătuiesc ... familiei.
- Stabilește oral corespondența între cele două coloane.

① bunici	Ⓐ întemeietorii unei noi familii
② părinți	Ⓑ cei mai depărtați ca grad de rudenie
③ copii	Ⓒ au cea mai puțină experiență de viață în familie
	Ⓓ cei mai vârstnici

CE AI ÎNȚELES?

- Răspunde la întrebări.
 - În ce an s-au mutat bunicii materni ai Mariei în Vatra Dornei?
 - De câți ani locuiește familia Mariei în casa din Timișoara?
 - Ce pasiuni i-au transmis de la bunici la nepoți?
- Prezintă colegilor fotografii din diferite momente ale vieții unuia dintre membrii familiei tale și spune-le:
 - câteva lucruri pe care le-ai învățat de la acel membru;
 - ce pasiuni are și cine din familie le-a moștenit;
 - dacă ai vrea sau nu să semeni cu el și de ce.

CUM INTERPRETEZI?

- Realizează arborele genealogic al familiei tale după modelul oferit la pagina 22.

Portofoliu

- Completează pe caiet un tabel asemănător celui de mai jos.

Știu	Vreau să știu	Am aflat
Pe această coloană notezi tot ce știi despre familia ta.	Aici notezi tot ceea ce ți-ai dori să cunoști despre familia ta.	În această rubrică notezi toate informațiile noi pe care le-ai aflat despre familia ta.

25

Trimitere către imaginea
din varianta digitală

Trimitere către videoclipul din varianta digitală

ÎNȚELEM

PE SCURT

Viața copiilor a cunoscut o serie de transformări odată cu trecerea timpului. Dacă în trecut copiii se confruntau cu situații dificile, provocate de calamități naturale, războaie și foamete, care îi obligau pe cei mai săraci dintre ei să participe alături de părinți la diverse activități (cules, semănat, creșterea animalelor, vânătoare etc.), în prezent, viața lor s-a îmbunătățit simțitor. UNICEF urmărește egalitatea de șanse pentru copii în ceea ce privește accesul la sistemul de educație din fiecare țară.

Drepturile de care ar trebui să se bucure toți copiii sunt prevăzute în **Declarația Drepturilor Copilului**, care a stat la baza Convenției cu privire la Drepturile Copilului, adoptată în 1989 de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite.

Minidicționar

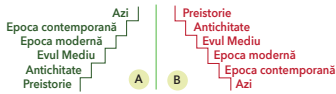
organizație mondială = grup de persoane și instituții din întreaga lume
UNICEF = instituție fondată, în 1946, de Adunarea Generală a ONU, ale cărei acțiuni se concentrează pe dreptul la educație al copiilor, asigurarea protecției acestora în fața unor forme de exploatare din partea adulților, precum și a unei stări bune de sănătate prin accesul la tratamente medicale

CE AI RETINUT?

- Răspunde la întrebările de mai jos.
- a) Cum „povesteau” oamenii preistorici întâmplările de peste zi?
- b) Când au apărut primele școli?
- c) În ce epocă au avut acces la școală cei mai mulți copii?

CE AI ÎNȚELES?

- Allege figura corespunzătoare modului în care viața copiilor a evoluat și explică alegerea făcută.



CUM INTERPRETEZI?

- Comparați imaginile alăturate și spune care sunt avantajele și dezavantajele fiecărui tip de școală.



Proiect

COPILĂRIA DE IERI ȘI DE AZI ÎN COMUNITATEA LOCALĂ (INVESTIGAȚIE)

Fiecare om are amintiri despre copilăria lui, unele mai frumoase, altele, probabil, mai triste. Unele lucruri din copilăria noastră ni le amintim singuri, pe altele le știm din relațiile părinților, bunicii sau ale fraților/surorilor mai mari.

Lată mai jos câteva fragmente din celebrele **Amintiri din copilărie** ale lui Ion Creangă.



Ion Creangă (1837-1889), scriitor român

„Nu știu alții cum sunt, dar eu, când mă gândesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stălpul hornului unde lega mama o șfară cu motocel la capăt, de crăpau mâțele jucându-se cu ei, la prichicul vetei cel humuț, de care mă țineam când începusem a merge copăcel, la cuptorul pe care mă ascundeam, când ne jucam noi, băieții, de-a mijoarca, și alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima de bucurie! [...]”

„Și eu eram vesel ca vremea cea bună și sturlubatic și copilăros ca vântul în turburarea sa. Și mama, care era vestită pentru năzdrăvăniile sale, îmi zicea cu zâmbet uneori, când începea a se ivi soarele dintre nori după o ploaie îndelungată: «Leși, copile cu părul bălan, afară și râde la soare, doar s-a îndreptat vremea» și vremea se îndreptă după răsul meu [...]”

[...] Așa era mama în vremea copilăriei mele, plină de minunăți, pe cât mi-aduc aminte; și mi-aduc bine aminte, căci brațele ei m-au legănat, când îi sugeam țiga cea dulce și mă alintam la sânul ei, gândindu-mi și uitându-mă în ochii ei cu drag!”

- Clarifică sensul cuvintelor necunoscute, cu ajutorul profesorului sau al unui dicționar.
- Imaginează-ți că ești reporter și pregătește un interviu cu părinții și/sau bunicii tăi despre copilăria și viața lor de elevi. Adaugă fotografii din albumul de familie, pentru a-ți ilustra articolul.

PASUL 1 Pregătește întrebările.

De exemplu: Ai copilărit la sat sau în oraș? La bloc sau la curte? Câți frați erai? Cum vă înțelegeați? Ce vă jucați? Câți copii locuiau aproape de tine? Unde ai făcut primele clase (în localitatea în care te-ai născut, în altă)? Ai făcut primele clase la aceeași școală sau ai fost nevoiți să te muți? Cum te înțelegeai cu colegii? Dar cu profesorii? V-ați mai întâlnit după ce ați terminat școala? Cum arăta casa copilăriei tale? Dar școala? etc.

PASUL 2

la interviu și înregistrează sau notează răspunsurile. Dacă înregistrezi răspunsurile, urmează transcrierea lor.

PASUL 3

Selectează, împreună cu părinții/bunicii, fotografii din albumele vechi, reprezentative pentru cele scrise. Cere-le permisiunea să le folosești (cel mai bine ar fi să le scanezi și să nu folosești originalele), apoi inserează-le la locul potrivit din text.

PASUL 4

Comparați copilăria lor cu a ta.

Vei fi apreciat pentru:

- respectarea pașilor;
- modul de prezentare a proiectului;
- încadrarea în timp.

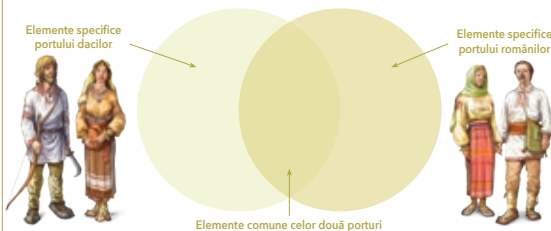
Pașii de urmat

Criteriile de apreciere

Recapitulare

CE AI ÎNȚELES?

1. Documentează-te și realizează pe caiet o schemă asemănătoare celei de mai jos în care să compari portul dacilor cu cel al țăranilor români.



2. De ce primele comunități omenești erau conduse de cei mai vârstnici oameni?

CUM INTERPRETEZI?

- Citește textul de mai jos, apoi răspunde la întrebări.

O familie de români s-a stabilit, de câțiva ani, în Franța. În viața de zi cu zi, în relațiile cu ceilalți membri ai comunității, ei vorbesc franceza (la școală, la serviciu, la cumpărături etc.). Când se adună seara acasă sau când se întâlnesc cu alți români stabiliți în aceeași țară, ei vorbesc în limba română. De sărbători, mai multe familii de români se reunesc și petrec conform tradițiilor moștenite de la părinți.

- Care este limba oficială pe care o folosesc membrii minorităților naționale din România?
- În ce limbă comunică între ei membrii aceleiași minorități naționale?
- Sărbătorile religioase sau evenimentele importante din viața unui om sunt momentele în care se respectă cel mai mult tradițiile și obiceiurile. Ce tradiții și obiceiuri respectă membrii minorităților naționale?

Portofoliu

- Allege una dintre minoritățile din țara noastră. Caută informații și imagini reprezentative pentru tradițiile și obiceiurile acesteia și realizează un mic articol pe care să-l prezinti în fața colegilor.



Cerință din proba de evaluare

Evaluare

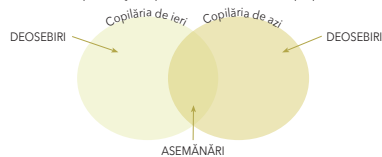
Evaluare

- Allege variantele corecte și transcrie enunțurile complete pe caiet.
 - Una dintre zonele istorico-geografice ale României este:
 - Mureș.
 - Banat.
 - Banat.
 - Una dintre minoritățile naționale din România este reprezentată de:
 - români.
 - sași.
 - pescri.
 - Organizația care urmărește respectarea drepturilor copiilor din întreaga lume este:
 - UNICEF.
 - UNESCO.
 - Uniunea Europeană.

- Stabilește oral corespondența între rânduri, apoi folosește perechile formate în enunțuri.

Bucovina, Maramureș	Dobrogea	Banat
turci, tătari	sârbi, croați, bulgari	ucraineni

3. Realizează schema pe caiet și completează-o cu câte două exemple pentru fiecare secțiune.



4. Citește afirmația de mai jos și transcrie enunțurile care o susțin, dacă ești de acord, sau pe cele care nu o susțin, dacă nu ești de acord.

De unde sunt eu? Sunt din copilăria mea ca dintr-o țară.
 (Antoine de Saint-Exupéry, scriitor francez)

- Ne comportăm așa cum am învățat în copilărie.
- Nu contează ce copilărie avem, când suntem mari, ne schimbăm cu totul.
- Copilăria este o perioadă pe care o uităm atunci când suntem mari.
- Experiențele din copilărie ne ajută să ne formăm ca oameni.
- Indiferent ce învățăm când suntem copii, atunci când creștem, nu ne mai folosesc.
- Obiceiurile și tradițiile le învățăm încă din copilărie, pentru a le transmite mai departe urmașilor.

FB	B	S
14	12-13	10-11

Pentru fiecare răspuns corect, vei obține o față veselă.
 Numără câte fețe vesele ai strâns și vei descoperi calificativul obținut.

Grilă orientativă pentru calificativul pe care îl obții



IERI, AZI, MÂINE



DESPRE CE VEI AFLA?

1. Ce este istoria? (introducere)
2. Timpul și spațiul istoric

CE VEI REUȘI?

- să identifici surse de informare în domeniul istoriei;
- să observi diferite surse de informare istorică;
- să studiezi surse istorice;
- să valorifici informațiile dobândite prin vizite la muzee, case memoriale sau situri arheologice;
- să descrii fotografii cu valoare istorică;
- să completezi un jurnal de învățare;
- să ții evidența evenimentelor importante din viața ta pe o axă a timpului;
- să prezinți colegilor informații dintr-o lectură istorică.

TERMENI:

- spațiu istoric
- surse istorice
- epocă istorică
- secol
- deceniu
- mileniu

1. Ce este istoria? (introducere)

AFLĂM



Perioada de dinainte de apariția omului

Pământul are o vârstă estimată la 4,5 miliarde de ani. Dacă am reduce întreaga istorie a acestuia la o singură zi, am avea următoarea imagine:

- ora 0⁰⁰ - formarea Pământului;
- ora 1²⁵ - apariția vieții;
- ora 11³⁰ - apariția dinozaurilor;
- ora 11⁴⁵ - dispariția dinozaurilor;
- ora 23⁵⁹ - apariția „Omului inteligent” (Homo sapiens) și începerea evoluției lui.

Pe vremea mea nu existau oameni!



TRECUT



Preistoria

Preistoria a început odată cu apariția omului și a durat până la apariția scrisului. În această perioadă a istoriei, omul s-a adaptat la condițiile de mediu, a descoperit și a întrebuițat focul, și-a făurit primele unelte și arme. Apoi a trecut de la stadiul de prădător la cel de producător odată cu apariția și practicarea unor activități precum agricultura, domesticirea și creșterea primelor animale.

Noi, primii oameni de pe Pământ, am trăit în peșteri sau alte adăposturi naturale.



Antichitatea

Antichitatea a apărut odată cu inventarea scrierii, când s-au dezvoltat cultura, arta și religia și s-au pus bazele **marilor civilizații**. Cele mai importante civilizații din Europa au fost cea greacă și cea romană. **Statul** a evoluat de la orașul-stat (cea mai veche formă de organizare a statului) la regat (o formă avansată și extinsă, condusă de un rege) sau imperiu (formă de stat condusă de un împărat, care a evoluat prin cucerirea altor teritorii).



Pe vremea noastră au apărut primele științe.

Noi am purtat războaie pentru pământ și religie, am descoperit teritorii necunoscute și alte continente și am aflat lucruri noi.



Evul Mediu

În Evul Mediu au apărut primele state feudale conduse de regi, cu ajutorul nobilimii locale și al înalților preoți, cu toții mari proprietari de pământuri. A fost o epocă marcată de numeroase și lungi războaie de cucerire, dar și religioase, cum ar fi Războiul de 100 de Ani dintre Franța și Anglia. Odată cu marile descoperiri geografice și progresele din domeniul literaturii, artei și științei, se încheie această epocă.



TRECUT

Libertatea este asemenea unei plante care, odată ce a prins rădăcini, crește foarte repede.



Epoca modernă

A fost o perioadă de mari transformări din punct de vedere politic, militar, economic și științific, la capătul căreia lumea a fost cuprinsă de Marele Război, denumire sub care mai este cunoscut Primul Război Mondial (1914-1918). În această perioadă s-au dezvoltat industria, mai ales cea producătoare de armament, științele, literatura și educația, oamenii fiind tot mai conștienți de drepturile și libertățile lor.



PREZENT



Este un pas mic pentru om, un salt uriaș pentru omenire.

Epoca contemporană

Este o perioadă în care tehnologia și știința au continuat să se dezvolte pe întreaga planetă, permițând omului să cerceteze Universul și să-și îmbunătățească viața. Cele mai însemnate invenții ale perioadei sunt computerele, internetul și telefonul mobil. Sunt perfecționate invenții ale Epocii moderne, printre care automobilul, locomotiva și avionul, iar omenirea se confruntă cu noi probleme precum încălcări ale drepturilor omului, poluarea și epuizarea resurselor naturale, traficul de ființe umane și de droguri, războaie, terorism, dar și pandemii (epidemii extinse la nivelul întregii planete).



ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Istoria este știința care studiază trecutul omenirii, adică modul în care a evoluat societatea de la apariția omului și până în prezent. Trecutul omenirii a fost împărțit de istorici în mai multe **epoci**.

Cele mai precise informații sunt cele oferite de sursele scrise de oamenii care au fost contemporani cu evenimentul descris. Cu cât sunt descoperite mai multe surse, cu atât informațiile sunt mai corecte.

Cea mai lungă perioadă din istoria omenirii, **Preistoria**, este lipsită însă de astfel de surse scrise (fig. 3-4), lucru ce a făcut dificilă misiunea arheologilor de a reconstitui cu exactitate perioada respectivă, ei neavând la dispoziție decât surse istorice nescrise (fig. 2).



Fig. 1. Interior dintr-un muzeu de istorie



Fig. 2. Vase de lut, sursă istorică nescrisă



Fig. 3. Papirus, sursă istorică scrisă



Fig. 4. Drapelul României în Războiul de Independență (1877-1878), sursă istorică scrisă

Minidicționar

civilizație = nivel de dezvoltare materială și spirituală a unei societăți, a unui popor sau a unui stat dintr-o epocă dată

epocă istorică = perioadă încadrată de evenimente importante, stabilite de istorici, și care prezintă anumite caracteristici

picturi rupestre = picturi realizate pe pereții peșterilor, reprezentând unele dintre primele manifestări spirituale ale oamenilor

stat = formă de organizare a unei comunități care se bazează pe autoritatea unor instituții în scopul asigurării funcționării societății

CE AI REȚINUT?

1. Analizează informațiile oferite la paginile 10-11, apoi răspunde la cerințele de mai jos.

- Menționează un loc în care trăiau oamenii preistorici.
- Precizează epoca istorică în care apar primele științe.
- Numește epoca în care s-a dezvoltat ideea de libertate.

2. Transcrie enunțurile pe caiet și completează-le cu termenii care lipsesc.

- Istoria studiază ... până în
- Sursele istorice sunt descoperite și interpretate de
- Sursele istorice sunt ... și



CE AI ÎNȚELES?

1. Răspunde la următoarele cerințe.

- Precizează care sunt epocile din trecutul omenirii.
- Menționează câte un eveniment care a avut loc în fiecare epocă.
- Pentru fiecare eveniment menționat la punctul **b**, enumeră surse istorice care pot oferi informații despre acesta.

2. Analizează informațiile de la pagina 12 și stabilește corespondența între cifrele din dreptul termenilor din prima coloană și literele termenilor din cea de-a doua coloană, argumentând alegerile făcute. Fiecărei cifre îi corespunde o singură literă și invers.

- | | |
|---------------------------|--|
| ① sursă istorică scrisă | Ⓐ arme, unelte, vase din lut |
| ② muzeu de istorie | Ⓑ hărți, pergamente, cronici |
| ③ sursă istorică nescrisă | Ⓒ spațiu care adăpostește ruine |
| | Ⓓ spațiu care adăpostește surse istorice |



Fig. 5. Picturi rupestre, vechi de peste 4 000 de ani, Thailanda

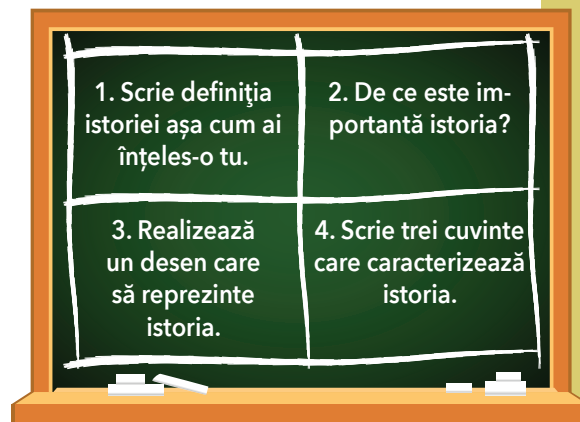
CUM INTERPRETEZI?

ACTIVITATE ÎN GRUP

• Realizați la tablă o imagine ca în modelul alăturat și formulați răspunsuri scurte pentru fiecare cadran.

În timpul activității, observați-vă reciproc dacă:

- urmați instrucțiunile specifice activității;
- cereți ajutorul când aveți nevoie;
- colaborați între voi;
- finalizați activitatea.



2. Timpul și spațiul istoric

AFLĂM

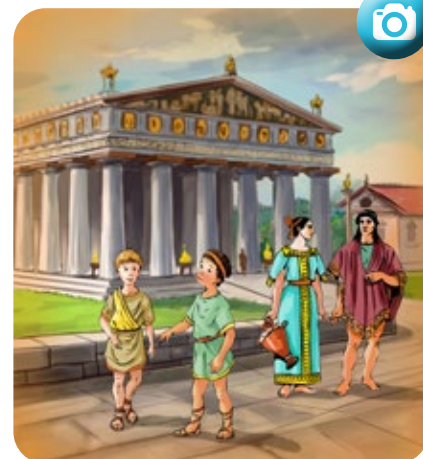
PERIOADA DE DINAINTEA APARIȚIEI OMULUI



PREISTORIA



ANTICHITATEA



EVUL MEDIU



EPOCA MODERNĂ



EPOCA CONTEMPORANĂ

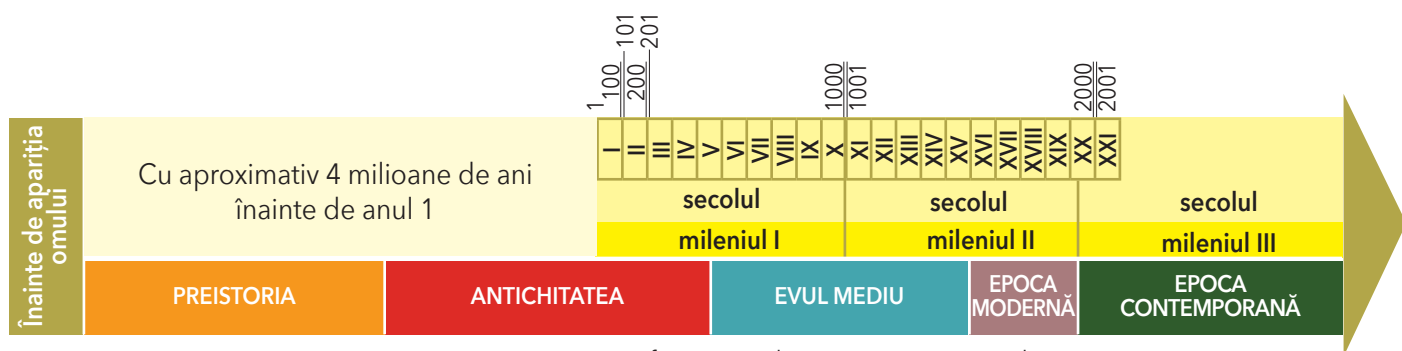


Fig. 6. Reprezentarea grafică a timpului istoric pe axa timpului

Deceniul = 10 ani
 Secolul (veacul) = 100 de ani
 Mileniul = 1 000 de ani

Secolul I începe în anul 1 și se încheie în anul 100.
 Secolul II începe în anul 101 și se încheie în anul 200.
 Mileniul I începe în anul 1 și se încheie în anul 1000.
 Mileniul II începe în anul 1001 și se încheie în anul 2000.

Pentru studierea unui eveniment trebuie să răspundem la două întrebări principale: *Când s-a petrecut?* și *Unde s-a petrecut?* Răspunsurile la aceste întrebări ne furnizează atât data sau **timpul istoric** în care a avut loc evenimentul, cât și locul sau **spațiul istoric** în care acesta s-a desfășurat.

Preocuparea oamenilor pentru măsurarea timpului s-a reflectat în apariția primelor calendare.

Fiecare popor și-a creat propriul calendar pornind de la evenimente importante din istoria lui. Astfel, creștinii au împărțit timpul scurs în două mari perioade: **înainte de Hristos (î.H.)** și **după Hristos (d.H.)**. Era noastră începe cu anul 1, anul nașterii lui Hristos.

Cronologia este o disciplină care îi ajută pe istorici să ordoneze evenimentele și să le încadreze în epocă. Pentru a data mai ușor un eveniment, timpul istoric a fost împărțit în mai multe unități: eră, epocă, mileniu, secol, deceniu, an. Pentru evenimentele din zilele noastre, se pot utiliza chiar și ziua și luna (de exemplu, ziua ta de naștere sau decembrie, luna cadourilor).

Era reprezintă cea mai mare diviziune a timpului istoric și cuprinde o perioadă care începe cu data unui eveniment, fapt real sau legendar, de la care începe numerotarea anilor (de exemplu, **era creștină**).

Epocile istorice sunt perioade mari, care se caracterizează prin anumite elemente comune, dar diferite de la o epocă la alta. Fiecare epocă este delimitată de următoarea prin evenimente foarte importante, care au influențat evoluția societății. Aceste evenimente sunt stabilite și acceptate de către toți istoricii. De regulă, epocile istoriei universale nu coincid cu cele ale istoriei naționale.

Istoria este împărțită în cinci mari epoci: Preistoria (Epoca străveche), Antichitatea, Epoca medievală (Evul Mediu), Epoca modernă și Epoca contemporană.

Locul unde au trăit oamenii în trecut și în care s-au desfășurat evenimente istorice poartă denumirea de **spațiu istoric**. Acesta este reprezentat prin hărți istorice. Spațiul istoric s-a modificat de-a lungul timpului, în funcție de evenimente, influențând și limitele geografice ale acestuia.



Fig. 7. Ceramică grecească, Muzeul din Vatican

AFLĂM MAI MULT

Cea mai lungă epocă din istoria omenirii a fost Preistoria, care a ținut de la apariția omului până la apariția scrierii și a primelor orașe-state.

Istoricii au împărțit această epocă în două perioade, în funcție de materialul din care erau confecționate uneltele și armele, în **Epoca pietrei** și **Epoca metalelor**.

Pentru cercetarea acestor epoci, un rol important revine **arheologiei**.

- Analizează cele două imagini de mai jos și descoperă cel puțin o asemănare și o deosebire între ele.



Fig. 8. Unelte și arme din Epoca pietrei



Fig. 9. Unelte și arme din Epoca metalelor

LECTURĂ RECOMANDATĂ

- *Hora de la Frumușica* (din volumul *Povestiri istorice*, de Dumitru Almaș)

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Timpul istoric este împărțit în mai multe diviziuni: era, epoca, mileniul, secolul, deceniul, anul. Cu ordonarea și încadrarea evenimentelor în epocă se ocupă cronologia.

Spațiul istoric este locul în care au trăit oamenii în trecut și în care s-au petrecut anumite evenimente. El apare reprezentat pe hărțile istorice.

- Fiecare epocă prezintă anumite trăsături caracteristice. Privește imaginile de mai jos, identifică elementele caracteristice fiecărei perioade și numește epocile în ordine cronologică.



Fig. 10. Cavaler din Evul Mediu (reconstituire)



Fig. 11. Unelte și arme preistorice



Fig. 12. Lupta pentru libertate în Epoca modernă



Fig. 13. Erehteion, templu antic construit la Atena, Grecia



14. Reprezentare a omului contemporan

Minidicționar

deceniu = perioadă de timp care durează zece ani

mileniu = perioadă de timp care durează o mie de ani

ordine cronologică = ordonarea evenimentelor în funcție de timpul în care s-au petrecut, de la cel mai vechi la cel mai recent

secol = perioadă de timp care durează o sută de ani

CE AI REȚINUT?

1. Alege răspunsul corect pentru fiecare dintre situațiile de mai jos.

- Un mileniu durează:
a) 10 ani. b) 100 de ani. c) 1 000 de ani.
- Secolul I s-a încheiat în anul:
a) 99. b) 100. c) 101.
- Noi trăim în:
a) mileniul I. b) mileniul II. c) mileniul III.

2. Transcrie pe caiet și apoi completează enunțurile de mai jos.

- a) Istoricii au împărțit ... scurs în mai multe perioade.
- b) Perioada de acum se numește Epoca
- c) Creștinii au început numerotarea anilor începând cu anul nașterii lui



CE AI ÎNȚELES?

1. Răspunde la întrebări.

- a) Care a fost cea mai lungă perioadă din istoria omenirii?
- b) Era ține mai mult, mai puțin sau tot atât cât un mileniu?
- c) De ce crezi că ultimele două epoci istorice au durat mai scurtă? Găsește cel puțin două argumente.

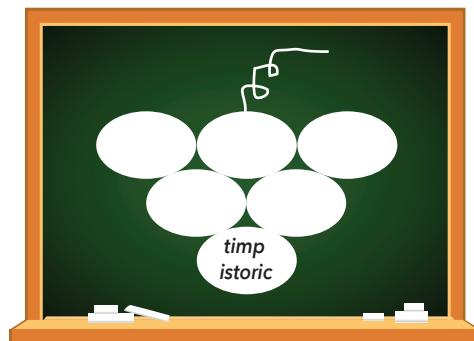
2. Transcrie pe caiet, apoi completează enunțurile.

- a) Dacă secolul I a durat din anul 1 până în anul 100, atunci secolul VI a durat din anul... până în anul
- b) Dacă mileniul I a început în anul 1, atunci mileniul II a început în anul
- c) M-am născut în anul ..., secolul ..., mileniul

CUM INTERPRETEZI?

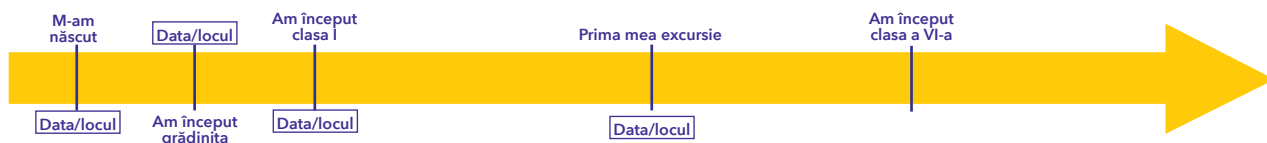
ACTIVITATE ÎN GRUP

- Realizați la tablă un desen asemănător celui dat și completați fiecare „bob de strugure” cu termeni potriviți.



Portofoliu

- Confectionează din carton o axă a timpului pe care să marchezi evenimentele importante petrecute în viața ta și prezintă-o colegilor tăi.

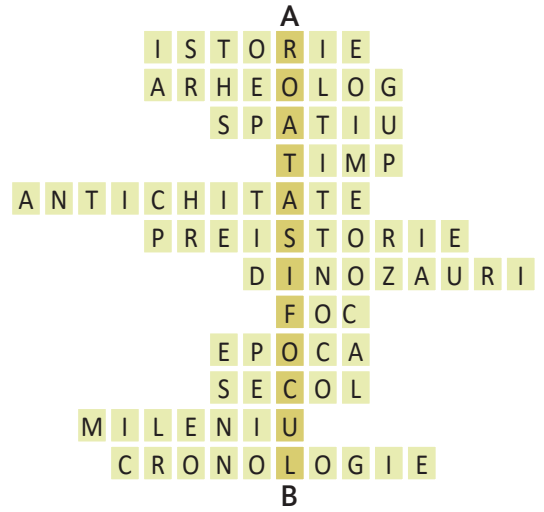


- Observă desenele de mai jos, apoi rezolvă cerințele.



CE AI REȚINUT?

1. Spune replici potrivite pentru fiecare personaj ilustrat la pagina 18.
2. Localizează, pe o axă a timpului, momentul în care se petrec acțiunile ilustrate.
3. Descrie mediul înconjurător surprins în imagini și spune dacă acesta poate fi considerat sau nu un spațiu istoric. Argumentează-ți răspunsul.
4. Copiază rebusul alăturat pe o foaie de matematică, fără să scrii și cuvintele, apoi formulează definiții pentru fiecare cuvânt și oferă rebusul spre rezolvare unui coleg.



CE AI ÎNȚELES?

- Transcrie enunțurile pe caiet și apoi completează-le.
 - a) Oamenii au descoperit roata și focul în perioada
 - b) Descoperirea... le-a permis oamenilor să-și prelucreze uneltele, să-și prepare hrana și să se încălzească.
 - c) Pentru construirea diferitelor dispozitive pentru transport, ... le-a fost de mare folos oamenilor.



CUM INTERPRETEZI?

- Realizează, împreună cu colegii tăi, un afiș prin care îți anunți semenii că ai descoperit focul și prezintă-le avantajele pe care le are descoperirea ta pentru omenire.
- Alege o epocă în care ai vrea să ajungi, dacă ai putea călători în timp, și argumentează în fața clasei alegerea făcută.

Portofoliu

- Completează, pentru portofoliul personal, o fișă pornind de la desenul de mai jos. Alege o descoperire din istoria umanității pe care o consideri deosebită.





1. Transcrie numai enunțurile adevărate.

- a) Istoria studiază evenimentele petrecute de la apariția omului până în prezent.
- b) Spațiul istoric poate fi delimitat pe hartă.
- c) Într-un secol sunt cuprinse zece milenii.
- d) Multe dintre sursele istorice se găsesc în muzee.

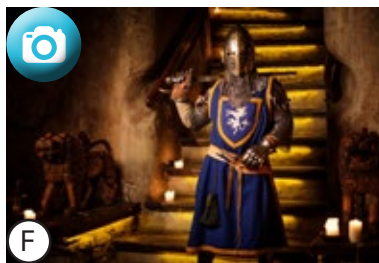


2. Stabilește oral corespondența și scrie pe caiet trei enunțuri în care să folosești termenii din cele două coloane.

mileniu	10 ani
epocă	1 000 de ani
secol	100 de ani
deceniu	



3. Notează pe caiet doar literele corespunzătoare imaginilor reprezentative pentru perioadele istorice de la apariția omului, în ordine cronologică.



4. Din ce secol fac parte anii 301-400?



5. În ce epocă trăim acum?

FB	B	S
12-13 😊	9-11 😊	7-8 😊

Pentru fiecare răspuns corect, vei obține o față veselă.
Numără câte fețe veseli ai strâns și vei descoperi calificativul obținut.



FAMILIA



DESPRE CE VEI AFLA?

1. Trecutul familiei. Arborele genealogic
2. Activități cotidiene în familie. Sărbătorile și timpul liber al familiei

CE VEI REUȘI?

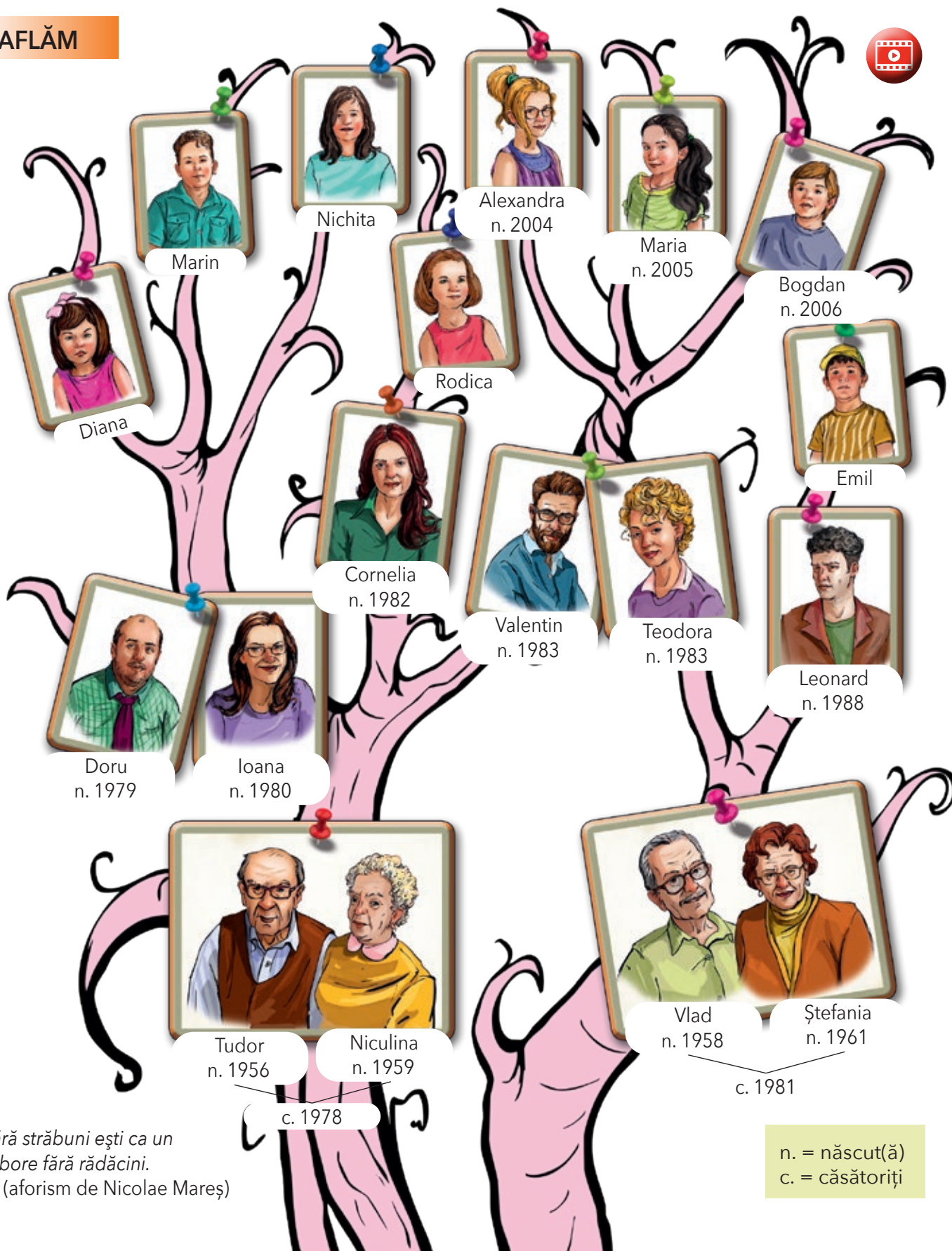
- să reprezinți pe axa timpului evenimente din familia ta;
- să completezi arborele genealogic al familiei;
- să alcătuiesti jurnalul familiei;
- să prezinți colegilor fotografii cu familia ta;
- să descrii locuri și meserii din zona în care trăiești;
- să afli mai multe informații despre zona în care trăiești;
- să descoperi alte moduri în care ai putea interacționa cu membrii familiei.

TERMENI:

- membrii familiei
- trecutul familiei
- sărbători din familie
- timpul liber al familiei
- activități cotidiene ale familiei


1. Trecutul familiei. Arborele genealogic

AFLĂM




Fără străbuni ești ca un
arbore fără rădăcini.
(aforism de Nicolae Măreș)

n. = născut(ă)
c. = căsătoriți




Noi locuim
în Constanța din
anul în care ne-am
căsătorit.


Avem trei copii
și șapte nepoți.



Noi ne-am mutat în
Vatra Dornei la trei
ani de la căsătorie.



Al doilea copil al
nostru a moștenit
dragostea noastră
pentru animale.



Ceilalți doi s-au născut
la scurt timp după aceea. Fetele
au moștenit talentul artistic al
bunicului lor.

Noi am ales să locuim în
Timișoara, unde ne-am
mutat în anul în care s-a
născut primul nostru
copil.

În fiecare vară merg la bunici,
împreună cu frații și verișorii
mei. În rest, îmi petrec timpul cu
familia restrânsă.

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Familia este cel mai mic și, totodată, cel mai important grup social, în care copilul învață ABC-ul exprimării, comportării și autoservirii. Familiile diferă în funcție de componența lor. Acestea pot fi restrânse și extinse.

Experiențele de viață ale bunicilor și ale părinților sunt cele care vor influența modul în care vor fi educați nepoții și copiii. Trecutul familiei și evenimentele importante din viața acestora alcătuiesc **istoricul familiei** cu care copilul intră în contact.

Pasiunile și talentele membrilor mai vârstnici din familie își găsesc ecoul în viața copiilor și a nepoților.



Minidicționar

arbore genealogic = reprezentare desenată a membrilor unei familii, cu indicarea gradului de înrudire dintre ei, realizată adesea sub forma unui arbore ale cărui ramuri îi reprezintă pe urmași

familie extinsă = familia care cuprinde, pe lângă cea restrânsă, și alte rude sau alte generații. Ea include bunicii copiilor, unchii și mătușile acestora, verii primari și, uneori, chiar și pe străbunicii copiilor. De regulă, într-o familie extinsă trăiesc și se gospodăresc împreună trei generații: copii, părinți și bunici.

familie restrânsă = familie compusă, de regulă, din soț, soție și copiii minori, care locuiesc și se gospodăresc împreună. Există și situații în care poate fi formată dintr-un singur părinte și copii (familie monoparentală) sau doar din adulții fără copii.

CE AI REȚINUT?



1. Transcrie enunțurile pe caiet și apoi completează-le.
 - a) Familia este grupul ... cel mai mic și ...
 - b) Familia ... este formată din părinți și copii, iar cea ... este formată din bunici, unchi, mătuși, verișori, părinți și copii.
 - c) Evenimentele din trecutul unei familii alcătuiesc ... familiei.

2. Stabilește oral corespondența între cele două coloane.

- | | |
|-----------|--|
| ① bunici | ① întemeietorii unei noi familii |
| ② părinți | ② cei mai depărtați ca grad de rudenie |
| ③ copii | ③ au cea mai puțină experiență de viață în familie |
| | ④ cei mai vârstnici |



CE AI ÎNȚELES?

1. Răspunde la întrebări.

- a) În ce an s-au mutat bunicii materni ai Mariei în Vatra Dornei?
- b) De câți ani locuiește familia Mariei în casa din Timișoara?
- c) Ce pasiuni s-au transmis de la bunici la nepoți?

2. Prezintă colegilor fotografii din diferite momente ale vieții unuia dintre membrii familiei tale și spune-le:

- a) câteva lucruri pe care le-ai învățat de la acel membru;
- b) ce pasiuni are și cine din familie le-a moștenit;
- c) dacă ai vrea sau nu să semeni cu el și de ce.



CUM INTERPRETEZI?

- Realizează arborele genealogic al familiei tale după modelul oferit la pagina 22.

Portofoliu

- Completează pe caiet un tabel asemănător celui de mai jos.

Știu	Vreau să știu	Am aflat
Pe această coloană notezi tot ce știi despre familia ta.	Aici notezi tot ceea ce ți-ai dori să cunoști despre familia ta.	În această rubrică notezi toate informațiile noi pe care le-ai aflat despre familia ta.

2. Activități cotidiene în familie. Sărbătorile și timpul liber al familiei

AFLĂM

- Observă imaginile și analizează informațiile din lecție.

1978



1983



1994



2000



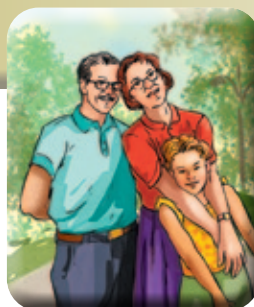
2003



1981



1983



1994

- Membrii unei familii își petrec de multe ori timpul liber împreună: la sfârșitul unei zile, la sfârșit de săptămână și în concedii.

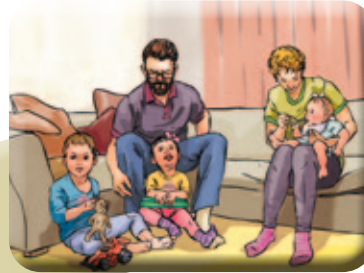
Orașul în care locuiesc bunicii din partea tatălui meu este situat pe malul mării. Cei mai mulți locuitori au meserii care au legătură cu zona. Bunicul a fost marinar, iar bunica a lucrat la o fabrică de conserve de pește. Acum sunt pensionari. Noi, nepoții, ne petrecem multe vacanțe la ei.



2015



2006



2005



2004



Bunicii din partea mamei locuiesc într-o zonă montană. Activitățile oamenilor de aici sunt influențate de relieful local. Bunicul a lucrat la un centru de tratament balnear, iar bunica, la filatură. Acum sunt pensionari amândoi și se bucură când ne petrecem vacanța la ei.



• Viața de zi cu zi a membrilor unei familii presupune ca adulții să meargă la serviciu, iar copiii, la grădiniță sau la școală. Părinții sunt cei care asigură veniturile familiei. Persoanele în vârstă se pensionează.



• Azi, ca urmare a dezvoltării științelor și tehnologiilor, există o diversitate de meserii.

Eu lucrez în domeniul calculatoarelor.



Mi-au plăcut de mică rețetele de dulciuri ale mamei.



Eu lucrez între cărți, ceea ce mi-am dorit de mică.



Iar eu practic o meserie care îmi place din copilărie.



Întotdeauna mi-am dorit să repar mașini.



ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Mediul de viață a influențat din cele mai vechi timpuri activitatea oamenilor. Primele așezări umane au fost ridicate în apropierea cursurilor de apă. Locuitorii zonelor de șes (câmpie) aveau ca principală ocupație creșterea animalelor și cultivarea plantelor. Cei din zonele de deal cultivau viță-de-vie și pomi fructiferi. În zona de munte ajungeau păstorii cu turmele de oi în perioada verii și, încă din timpul romanilor, au apărut primele stațiuni de tratament în care se folosea apa izvoarelor termale datorită proprietăților ei terapeutice.

Viața unei familii nu se rezumă numai la activitățile cotidiene ale fiecărui membru, ci este bogată în evenimente specifice: aniversări, sărbători, tradiții ș.a.

Momentele importante din viața unei familii, ca și cele petrecute alături de familie în timpul liber, sunt cele care rămân ca amintiri și scriu istoria familiei, ca în exemplele oferite mai jos.



Minidicționar

cotidian = de fiecare zi, zilnic

filatură = fabrică în care fibrele textile sunt transformate în fire

montan = specific zonei de munte

relief = aspect al suprafeței Pământului constituit din toate neregularitățile de forme mai înalte sau mai joase

tratament balnear = tratament ce ține de vindecarea unor boli cu ajutorul apei termale

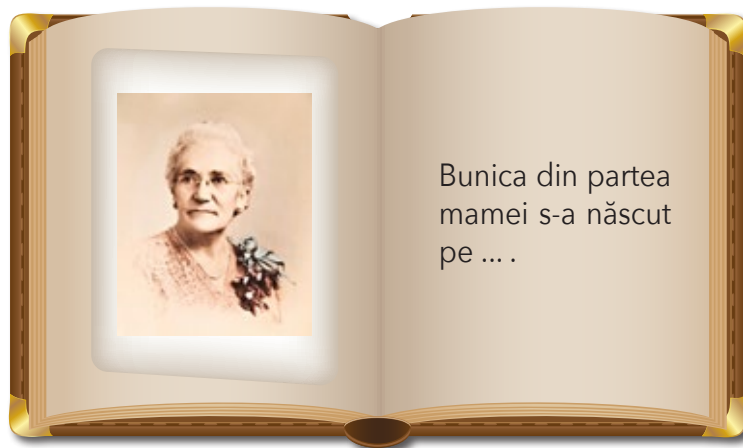
FAMILIA MEA

PASUL 1

Adună informații și fotografiile ale membrilor familiei tale, apoi ordonează-le cronologic.

PASUL 2

Realizează un album în care să dedici cel puțin o pagină fiecărui membru al familiei.



PASUL 3

Redă, pe scurt, istoria familiei tale fie sub forma unui arbore genealogic (A), fie pe o axă a timpului (B).



B

Căsătoria
bunicilor

Nașterea
mamei/tatălui

Căsătoria
părinților

Vei fi apreciat pentru:

- respectarea pașilor;
- modul de prezentare a proiectului;
- încadrarea în timp.

CE AI REȚINUT?

- Răspunde la următoarele cerințe.
 - Precizează unde și-au ridicat oamenii primele așezări.
 - Numește o ocupație a locuitorilor de la șes.
 - Menționează un fapt care a dus la diversificarea meseriilor.
- Întreabă-ți părinții despre meseriile lor, folosind sugestiile de mai jos.



Ce meserie au?

Ce activități presupune meseria lor?

Ce altceva le-ar plăcea să facă?

- Enumeră câteva momente de sărbătoare în care familia ta se reunește. Scrie-le pe caiet.
- Povestește cum îți petreci timpul liber cu familia ta.
- Transcrie pe caiet și completează enunțul de mai jos.
Membrii familiei ... sau ... sărbătoresc cu bucurie ... zilelor de naștere sau ale căsătoriei.

CE AI ÎNȚELES?

- Documentează-te despre meseriile oamenilor din zona în care trăiești și completează pe caiet un tabel pornind de la modelul de mai jos.

MESERIA	ARE LEGĂTURĂ CU ZONA?		ESTE PRACTICATĂ DE MULȚI OAMENI DIN ZONA TA?		ÎȚI PLACE MESERIA? ARGUMENTEAZĂ
	Da	Nu	Da	Nu	

Portofoliu

- Află cât mai multe informații despre meseria pe care dorești să o practici când vei fi mare, adună imagini reprezentative despre aceasta și scrie un text scurt prin care să le explici colegilor de ce îți place acea meserie.



2. În ce an s-au cunoscut părinții Alexandrei, Mariei și ai lui Bogdan?

3. Răspunde în scris la următoarele întrebări.

a) Toți membrii unei familii dispun de același timp liber? Argumentează-ți răspunsul.

b) De ce este important să petreci timp cu membrii familiei tale?

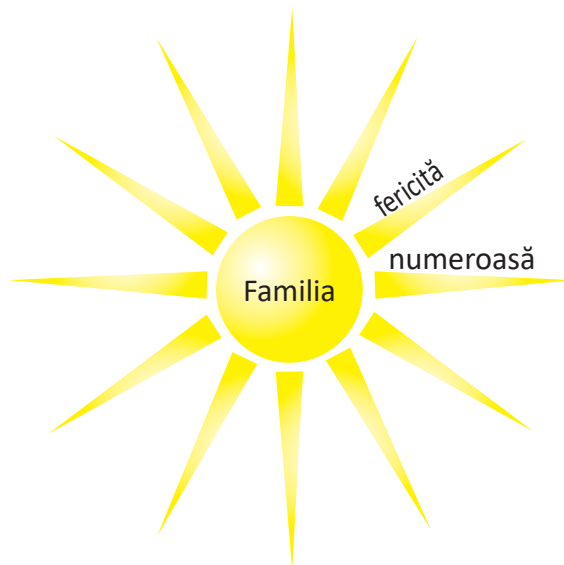
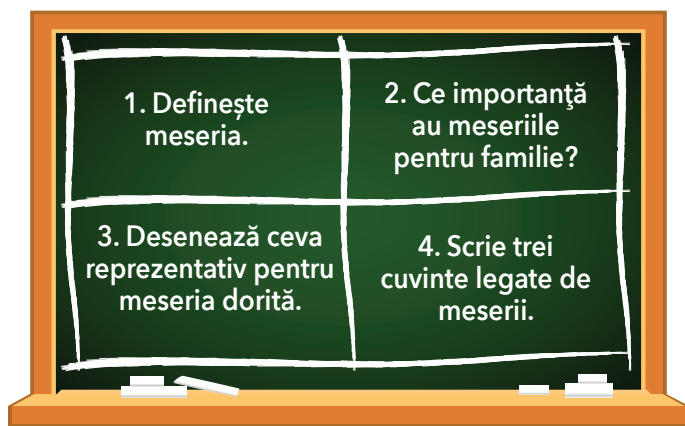
c) Cum se pot contopi istoriile a două familii?

CUM INTERPRETEZI?

ACTIVITĂȚI ÎN GRUP

1. Realizați la tablă o imagine, folosind-o ca model pe cea de jos, și formulați răspunsuri scurte pentru fiecare cadran.

2. Descrieți familia ideală folosind un soare asemănător celui din model. Soarele va avea câte o rază pentru fiecare copil din clasă.



Portofoliu

• Începi să scrii o carte de istorie a familiei tale sub forma unui jurnal în care să notezi evenimentele importante și amintirile plăcute din viața membrilor ei.



• Observă imaginile de mai jos, apoi răspunde la cerințe.



CE AI REȚINUT?

- Răspunde la întrebările de mai jos.
 - Câți bunici are Adanna?
 - Câți membri numără familia extinsă a lui Chang?
 - Ce ocupații au părinții Adannei? Dar ai lui Chang?



- Transcrie enunțurile, alegând variantele corecte.
 - Chang are un frate/o soră mai mare.
 - Adanna are o singură bunică pensionară/ambele bunici pensionare.
 - În fiecare familie sunt câte doi/trei copii.

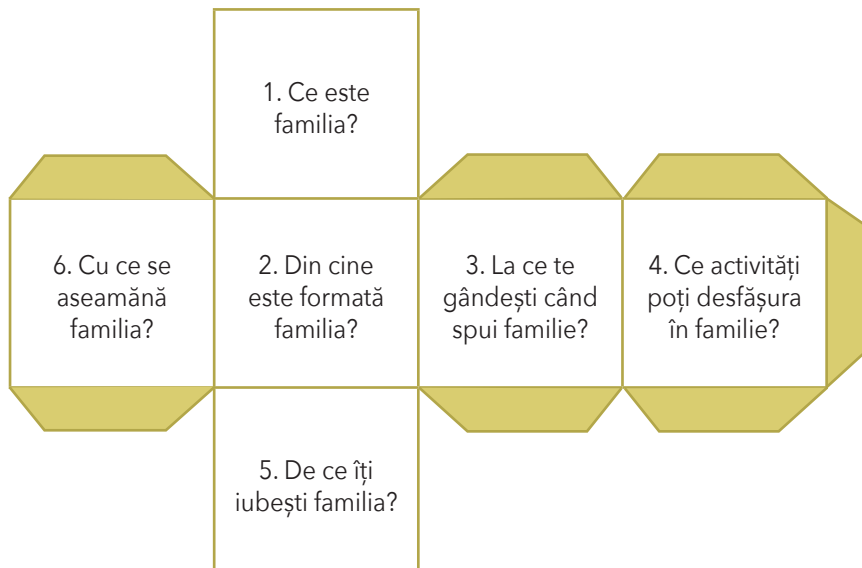


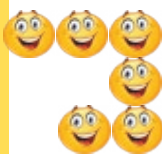
CE AI ÎNȚELES?

- Află câți ani au acum bunicii Adannei, știind că și unii, și alții aveau 53 de ani în anul în care aceasta s-a născut.
- Reprezintă pe axa timpului evenimentele din viața familiei lui Chang folosind informațiile de mai jos.
 - Bunicii materni s-au căsătorit cu 28 de ani înainte de nașterea băiatului, iar bunicii paterni s-au căsătorit cu un an înaintea celor materni.
 - Mama lui Chang s-a născut la 3 ani de la căsătoria părinților ei, iar tatăl băiatului s-a născut cu 2 ani înaintea ei.
 - Părinții lui Chang s-au căsătorit în anul în care s-a născut prima lor fiică, aceasta fiind cu 7 ani mai mare decât Chang.

Portofoliu

- Realizează un cub dintr-o foaie de matematică folosind modelul de mai jos. Scrie câte un răspuns scurt pe fiecare față a cubului. Decupează, apoi lipește cubul pe părțile colorate și păstrează-l în portofoliul tău.





1. Răspunde la întrebările de mai jos.

- a) Care sunt generațiile care formează familia extinsă?
- b) Ce este un arbore genealogic?
- c) Ce elemente alcătuiesc istoria unei familii?

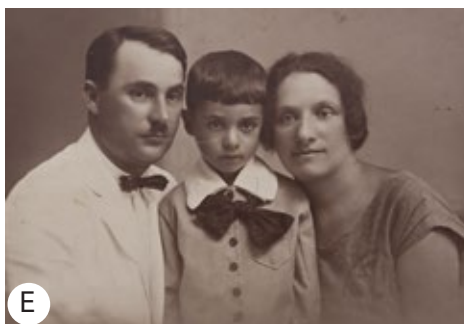
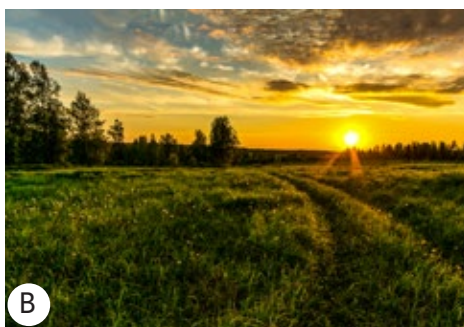


2. Transcrie enunțurile următoare, completându-le.

- a) Cel mai mic și important grup social este
- b) În trecut ,... oamenilor erau influențate de zona în care aceștia trăiau.
- c) Una dintre aniversările importante dintr-o familie este ziua ... a copilului.

3. Alege variantele corecte.

- a) Tabloul care prezintă un eveniment important din viața unei familii este cel din imaginea



- b) Istoria unei familii poate fi consemnată:
 - A) într-un volum de poezii.
 - B) într-o carte de colorat.
 - C) într-un jurnal.
- c) Cei mai vârstnici membri ai familiei restrânse sunt:
 - A) părinții.
 - B) copiii.
 - C) bunicii.
- 4. De ce este importantă familia pentru tine?
- 5. Enumeră câteva obiecte care pot oferi informații despre istoria familiei.

FB	B	S
14 😊	12-13 😊	10-11 😊

Pentru fiecare răspuns corect, vei obține o față veselă.
 Numără câte fețe vesele ai strâns și vei descoperi calificativul obținut.



Unitatea **3**

COMUNITATEA LOCALĂ ȘI NAȚIONALĂ

DESPRE CE VEI AFLA?

1. Copilăria de ieri și de azi în comunitatea locală
2. Comunitatea locală
3. Comunitatea națională

TERMENI:

- drepturile copilului
- UNICEF
- zonele istorico-geografice ale României

CE VEI REUȘI?

- să prezinți oameni și activități din perioade diferite de timp;
- să analizezi transformarea unui loc de la o perioadă de timp la alta;
- să realizezi un album al localității tale;
- să realizezi desene, picturi, colaje reprezentative pentru evoluția unor obiecte;
- să completezi o fișă de curiozități;
- să completezi un jurnal de călătorie;
- să prezinți fapte/evenimente care te-au impresionat;
- să identifici fapte/evenimente istorice.

1. Copilăria de ieri și de azi în comunitatea locală

AFLĂM

- Observă desenele pentru a vedea ce schimbări au intervenit în viața copiilor de-a lungul timpului.

PREISTORIA



- Copiii primilor oameni erau expuși diverselor pericole naturale. Ei au învățat cum să se adapteze și să supraviețuiască imitându-și părinții.

ANTICHITATEA



- Apariția scrierii a schimbat mult viața oamenilor, inclusiv pe cea a copiilor. În Antichitate au apărut primele școli.



- Fiii celor bogați mergeau la școală, în timp ce ai oamenilor săraci învățau meseria taților lor. Fetele se pregăteau să devină bune soții, mame și gospodine.

EVUL MEDIU



- În Evul Mediu, diferențele dintre cei bogați și cei săraci s-au accentuat. Cei mai mulți copii învățau să muncească pământul, iar alții să lupte pentru a participa la războaie.

EPOCA MODERNĂ

- Diferențele s-au menținut și în Epoca modernă, când copiii celor bogați aveau acces la educație, spre deosebire de cei săraci, care erau obligați să muncească pentru a se întreține pe ei și familiile lor.



EPOCA CONTEMPORANĂ



- În această perioadă a luat ființă **organizația mondială UNICEF**, care luptă pentru drepturile copiilor din întreaga lume. Astfel, din ce în ce mai mulți copii au acces la educație. Au apărut instituții, precum creșele (pentru copiii cu vârsta de până în 3 ani) și grădinițele.

- Și în ziua de astăzi există diferențe între copiii care s-au născut în țări mai dezvoltate și cei din zonele mai sărace ale lumii, pentru care viața e deosebit de grea fie din cauza sărăciei, fie din cauza războaielor.

ÎNȚELEGEM



PE SCURT

Viața copiilor a cunoscut o serie de transformări odată cu trecerea timpului. Dacă în trecut copiii se confruntau cu situații dificile, provocate de calamități naturale, războaie și foamete, care îi obligau pe cei mai săraci dintre ei să participe alături de părinți la diverse activități (cules, semănat, creșterea animalelor, vânatoare etc.), în prezent, viața lor s-a îmbunătățit simțitor. UNICEF urmărește egalitatea de șanse pentru copii în ceea ce privește accesul la sistemul de educație din fiecare țară.

Drepturile de care ar trebui să se bucure toți copiii sunt prevăzute în **Declarația Drepturilor Copilului**, care a stat la baza Convenției cu privire la Drepturile Copilului, adoptată în 1989 de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite.

Minidicționar

organizație mondială = grup de persoane și instituții din întreaga lume

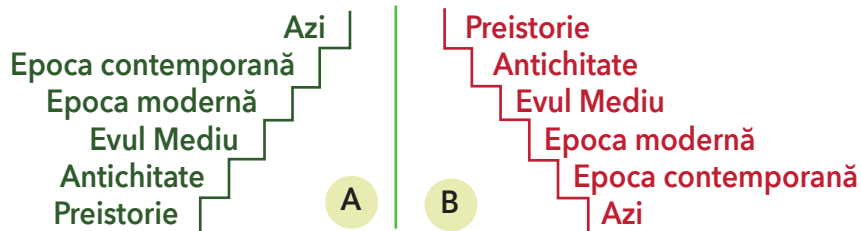
UNICEF = instituție fondată, în 1946, de Adunarea Generală a ONU, ale cărei acțiuni se concentrează pe dreptul la educație al copiilor, asigurarea protecției acestora în fața unor forme de exploatare din partea adulților, precum și a unei stări bune de sănătate prin accesul la tratamente medicale

CE AI REȚINUT?

- Răspunde la întrebările de mai jos.
- Cum „povesteau” oamenii preistorici întâmplările de peste zi?
 - Când au apărut primele școli?
 - În ce epocă au avut acces la școală cei mai mulți copii?

CE AI ÎNȚELES?

- Alege figura corespunzătoare modului în care viața copiilor a evoluat și explică alegerea făcută.



CUM INTERPRETEZI?



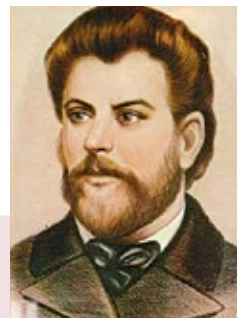
- Compară imaginile alăturate și spune care sunt avantajele și dezavantajele fiecărui tip de școală.



COPILĂRIA DE IERI ȘI DE AZI ÎN COMUNITATEA LOCALĂ (INVESTIGAȚIE)

Fiecare om are amintiri despre copilăria lui, unele mai frumoase, altele, probabil, mai triste. Unele lucruri din copilăria noastră ni le amintim singuri, pe altele le știm din relatările părinților, bunicilor sau ale fraților/surorilor mai mari.

Iată mai jos câteva fragmente din celebrele *Amintiri din copilărie* ale lui Ion Creangă.



Ion Creangă
(1837-1889),
scriitor român

„Nu știu alții cum sunt, dar eu, când mă gândesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stâlpul hornului unde lega mama o șfară cu motocei la capăt, de crăpau mâțele jucându-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humuit, de care mă țineam când începusem a merge copăcel, la cuptorul pe care mă ascundeam, când ne jucam noi, băieții, de-a mijoarca, și alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima de bucurie! [...]

Și eu eram vesel ca vremea cea bună și sturlubatic și copilăros ca vântul în turburarea sa.

Și mama, care era vestită pentru năzdrăvăniile sale, îmi zicea cu zâmbet uneori, când începea a se ivi soarele dintre nori după o ploaie îndelungată: «leși, copile cu părul bălan, afară și râde la soare, doar s-a îndrepta vremea» și vremea se îndrepta după râsul meu [...]

[...] Așa era mama în vremea copilăriei mele, plină de minunății, pe cât mi-aduc aminte; și mi-aduc bine aminte, căci brațele ei m-au legănat, când îi sugream țiga cea dulce și mă alintam la sânu-i, gângurind și uitându-mă în ochii-i cu drag!”

- Clarifică sensul cuvintelor necunoscute, cu ajutorul profesorului sau al unui dicționar.
- Imaginează-ți că ești reporter și pregătește un interviu cu părinții și/sau bunicii tăi despre copilăria și viața lor de elevi. Adaugă fotografiile din albumul de familie, pentru a-ți ilustra articolul.

PASUL 1 Pregătește întrebările.

De exemplu: Ai copilărit la sat sau în oraș? La bloc sau la curte? Câți frați erai? Cum vă înțelegeați? Ce vă jucați? Câți copii locuiau aproape de tine? Unde ai făcut primele clase (în localitatea în care te-ai născut, în alta)? Ai făcut primele clase la aceeași școală sau ai fost nevoit/ă să te muți? Cum te înțelegeai cu colegii? Dar cu profesorii? V-ați mai întâlnit după ce ați terminat școala? Cum arăta casa copilăriei tale? Dar școala? etc.

PASUL 2 la interviul și înregistrează sau notează răspunsurile. Dacă înregistrezi răspunsurile, urmează transcrierea lor.

PASUL 3 Selectează, împreună cu părinții/bunicii, fotografiile din albumele vechi, reprezentative pentru cele scrise. Cere-le permisiunea să le folosești (cel mai bine ar fi să le scanezi și să nu folosești originalele), apoi inserează-le la locul potrivit din text.

PASUL 4 Compară copilăria lor cu a ta.

Vei fi apreciat pentru:

- respectarea pașilor;
- modul de prezentare a proiectului;
- încadrarea în timp.

2. Comunitatea locală

AFLĂM

- Observă hărțile și identifică zona geografică în care se află localitatea ta.



Fig. 1-2. România: zone istorico-geografice



• **Analizează informațiile oferite mai jos pentru a înțelege cum s-au format comunitățile locale.**

Primele comunități erau formate din membrii unei familii extinse și erau conduse de cel mai vârstnic membru al acesteia.

Mai multe familii unite formau o nouă comunitate, care era condusă de cei mai bătrâni membri.

Toate comunitățile mici care ocupau teritorii apropiate erau conduse apoi de reprezentanți ai celor mai înstăriți locuitori.

În astfel de comunități extinse au luat naștere obiceiuri, tradiții, care s-au transmis prin viu grai de la o generație la alta. Unele dintre ele se regăsesc în multe zone, altele sunt specifice numai anumitor regiuni. Astăzi, fiecare comunitate locală este condusă de un primar. Mai multe localități formează un județ, condus de un prefect.



• Viața membrilor diferitelor comunități din țara noastră se desfășoară în mare parte la fel. Ceea ce marchează diferențele între zonele istorico-geografice ale României sunt portul popular, arhitectura caselor, **tradițiile**, dar și unele monumente cu valoare culturală sau istorică deosebită.



Fig. 3. Cimitirul Vesel

• În Maramureș se află celebrul Cimitir Vesel de la Săpânța, faimos pentru monumentele viu colorate, picturile și versurile deseori cu nuanțe umoristice.



Fig. 6. Biserică din lemn (Banat)

• Castelul Bran, situat la 30 km de Brașov, în Pasul Rucăr-Bran, a fost inițial o cetate militară de apărare.



Fig. 9. Castelul Bran (Transilvania)

• Bucovina este renumită pentru cele opt biserici pictate înscrise în patrimoniul UNESCO.



Fig. 4. Mănăstirea Voroneț, Bucovina

• Tropaeum Traiani este un monument ridicat la comanda împăratului roman Traian, cuceritorul Daciei.



Fig. 7. Tropaeum Traiani, Adamclisi, jud. Constanța

• Mănăstirea Horezu, ctitorie a lui Constantin Brâncoveanu (patrimoniul UNESCO)



Fig. 10. Mănăstirea Horezu, jud. Vâlcea



Fig. 5. Scriitorii Ion Creangă și Mihai Eminescu

• În Moldova s-au născut oameni de seamă, precum Ștefan cel Mare, Alexandru Ioan Cuza, Ion Creangă, Mihai Eminescu ș.a.

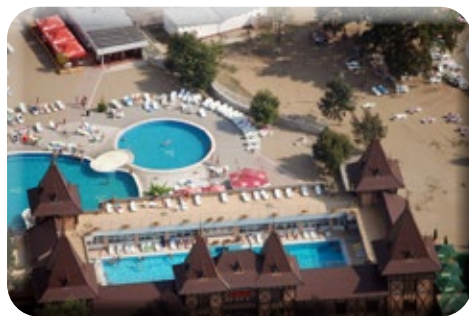


Fig. 8. Băile Felix (în apropiere de Oradea)

• Cetatea Poenari a avut o dublă utilitate: a servit drept reședință secundară domnitorului Vlad Țepeș, dar și ca fortăreață în calea invaziilor otomane.



Fig. 11. Cetatea Poenari, jud. Argeș

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Comunitățile locale de pe teritoriul țării noastre au multe elemente în comun, dar și trăsături specifice.

Portul popular al românilor, foarte asemănător cu al dacilor, se diferențiază de la o zonă la alta prin detalii.

Arhitectura caselor țărănești diferă de la o comunitate la alta, însă structura de bază a acestora este asemănătoare (vatra, spațiul pentru dormit, spațiile destinate oaspeților).



Fig. 12. Port popular

Minidicționar

arhitectură = știința și arta de a proiecta și construi clădiri

patrimoniu UNESCO = bunuri ale unor națiuni considerate bunuri ale întregii omeniri de către Organizația Națiunilor Unite pentru Învățământ, Știință și Cultură (UNESCO)

port popular = îmbrăcăminte caracteristică unui popor, unei regiuni, unei epoci

tradiție = obiceiuri, datini și credințe specifice unei comunități, transmise din generație în generație

vatră = o prelungire a cuptorului țărănesc

CE AI REȚINUT?

- Răspunde la întrebări.
 - a) Cine se afla la conducerea primelor comunități, formate din familia extinsă sau din mai multe familii?
 - b) Cine conduce astăzi o localitate?
 - c) Care sunt elementele prin care se diferențiază zonele istorice?

CE AI ÎNȚELES?

- Analizează cele două informații, apoi răspunde la întrebarea de mai jos.

În trecut, oamenii se gospodăreau singuri, împărțindu-și treburile. Toți membrii în putere ai familiei munceau pământul, iar roadele asigurau hrana întregii familii. Femeile torceau lână, țesau pânză pentru îmbrăcăminte și se ocupau de creșterea și educația copiilor.

Astăzi, atât bărbații, cât și femeile au un serviciu. Acesta le asigură veniturile necesare traiului: hrană, îmbrăcăminte, cărți ș.a. Treburile casnice se împart, de obicei, între toți membrii familiei.

- De ce oamenii de astăzi nu își mai produc singuri cele necesare traiului, ci preferă să le cumpere?

CUM INTERPRETEZI?

Portofoliu

- Prezintă comunitatea în care trăiești în imagini și scurte descrieri, referindu-te la:
 - portul popular;
 - arhitectura caselor țărănești;
 - obiceiuri și tradiții specifice; monumente istorice sau culturale;
 - ocupațiile oamenilor; schimbările produse de-a lungul timpului.



3. Comunitatea națională

AFLĂM

- Observă harta de mai jos pentru a vedea poziționarea țării noastre în Europa.



Fig. 13. Harta Europei



- Pe teritoriul țării noastre, alături de români trăiesc reprezentanți ai minorităților naționale: maghiari, secui, sași (în special în Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș), ucraineni (în Maramureș, Bucovina, Banat), sârbi, croați, bulgari (mai ales în zona Banatului), turci, tătari (în Dobrogea), romi (răspândiți în toată țara) ș.a. Aceștia și-au păstrat portul și tradițiile specifice popoarelor natale.

- Românii, ca și minoritățile naționale care locuiesc pe teritoriul țării noastre, au tot felul de obiceiuri tradiționale, legate de diferite evenimente astronomice, calendaristice sau religioase.

- Nuntașii maghiari trec prin centrul satului, conform tradiției.



- De Paște, creștinii înroșesc ouă și pregătesc pască – un preparat special pentru această sărbătoare.



- Imediat după Anul Nou, copiii și tinerii români pleacă cu Sorcova, făcând urări de sănătate și spor în casă.



- În ziua de 21 martie, turcii din Dobrogea sărbătoresc ziua navrez (Nowruz). Cei tineri se strâng în grupuri mici, împodobesc o creangă de copac cu flori de primăvară, iar apoi merg să colinde din casă în casă.



ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Fiecare popor are tradițiile sale. Acestea se desfășoară îndeosebi în spațiul geografic în care locuiește poporul respectiv, însă legăturile comerciale, culturale sau de altă natură dintre popoare au făcut ca, de-a lungul timpului, obiceiurile unora să fie preluate – identic sau ușor modificate – și de către alte popoare. De exemplu, astăzi, românii marchează și sărbători care nu sunt tradițional românești – Halloween, Ziua Îndrăgostiților ș.a.



CE AI REȚINUT?

1. Numește trei obiceiuri specific românești și spune cu ce ocazie se desfășoară acestea.
2. Ordonează, pe un calendar anual, obiceiurile menționate la pagina 45 și completează cu alte obiceiuri specifice zonei în care trăiești.

CE AI ÎNȚELES?

1. Cum ajung obiceiurile unui popor să fie practicate și de oameni de alte naționalități?
2. Privește harta Europei de la pagina 44 și explică repartitia minorităților pe teritoriul României, ținând cont de zonele istorico-geografice ale țării și de statele vecine.

CUM INTERPRETEZI?

1. De ce este bine să cunoști și obiceiurile altor popoare?
2. Citește următorul text, apoi notează toate informațiile noi pe care le-ai aflat despre romi.

Romii își au originile în India medievală. Fiind nomazi (călători fără un domiciliu stabil), s-au răspândit în întreaga Europă. Mulți dintre romii stabiliți pe teritoriul țării noastre practică și astăzi meserii moștenite de la strămoși: fac oale (**căldărarii**), prelucrează aurul (**zlătarii**), susțin spectacole cu urși (**ursarii**) etc.

În zilele noastre, romii au devenit sedentari, adoptând limba și cultura popoarelor în care s-au integrat, deși mulți încă vorbesc și limba romani.

Portofoliu

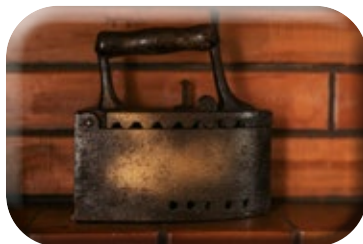
- Documentează-te despre un obicei specific zonei tale care îți place și selectează imagini și informații despre acesta, apoi prezintă-l în fața colegilor.



COMUNITATEA MEA

PASUL 1

Caută fotografiile vechi ale locurilor natale în care să fie surprinse aspecte mai puțin obișnuite (clădiri, locuri, activități, obiecte sau altele).
Iată, spre exemplu, fotografiile ale unor obiecte așa cum arătau ele ieri și cum arată azi.



PASUL 2

Caută informații interesante despre viața comunității tale. Spre exemplu, într-un ziar a apărut o știre despre eforturile oamenilor de a ajuta o familie afectată de inundații.



PASUL 3

Prezintă în scris o poveste pornind de la informațiile adunate. Folosește sugestiile de mai jos.

- Unde și când s-au petrecut evenimentele? Cine a participat la acestea?
- O scurtă caracterizare a personajelor.
- Relatarea acțiunii și menționarea momentelor importante ale acesteia.
- Importanța evenimentelor relatate pentru viața comunității.
- Emoția cu care vorbesc oamenii de azi despre aceste evenimente.

PASUL 4

Expuneți lucrările pe pereții clasei și faceți turul galeriei.
Îți poți nota informațiile noi sau interesante descoperite în prezentările colegilor.
Poți adresa colegilor întrebări sau sugestii legate de prezentările lor.
Îți poți invita părinții să aprecieze prezentările realizate.

Vei fi apreciat pentru:

- respectarea pașilor;
- modul de prezentare a proiectului;
- încadrarea în timp.

CE AI REȚINUT?

1. Răspunde la cerințele de mai jos.

- Numește zona istorico-geografică a României în care locuiești și zonele învecinate cu aceasta.
- Numește cel puțin trei țări vecine cu România.
- Cum se numește organizația mondială care se ocupă de drepturile copilului?



2. Alege răspunsurile corecte.

a) Copiii bogați mergeau la școală:

- A) în peșteri. B) în Preistorie. C) în Antichitate.

b) În Evul Mediu, fetele se pregăteau să devină:

- A) bune gospodine. B) luptătoare. C) independente.

c) UNICEF este o organizație:

- A) locală. B) mondială. C) națională.

3. Pentru a înțelege mai bine cum era viața copiilor în trecut, unul dintre colegii tăi vrea să viziteze un muzeu de istorie. Ordonează cronologic secțiile prin care trebuie să treacă pentru a urma firul istoriei, scriind literele corespunzătoare imaginilor pe caiet.

Secția PREISTORIE (A)

Secția
EPOCA MODERNĂ (B)

Secția ANTICHITATE (C)

Secția
EVUL MEDIU (D)Secția
EPOCA CONTEMPORANĂ (E)

CE AI ÎNȚELES?

1. Documentează-te și realizează pe caiet o schemă asemănătoare celei de mai jos în care să compari portul dacilor cu cel al țăranilor români.

Elemente specifice
portului dacilor



Elemente specifice
portului românilor



Elemente comune celor două porturi

2. De ce primele comunități omenești erau conduse de cei mai vârstnici oameni?

CUM INTERPRETEZI?

- Citește textul de mai jos, apoi răspunde la întrebări.

O familie de români s-a stabilit, de câțiva ani, în Franța.

În viața de zi cu zi, în relațiile cu ceilalți membri ai comunității, ei vorbesc franceza (la școală, la serviciu, la cumpărături etc.). Când se adună seara acasă sau când se întâlnesc cu alți români stabiliți în aceeași țară, ei vorbesc în limba română. De sărbători, mai multe familii de români se reunesc și petrec conform tradițiilor moștenite de la părinți.

- Care este limba oficială pe care o folosesc membrii minorităților naționale din România?
- În ce limbă comunică între ei membrii aceleiași minorități naționale?
- Sărbătorile religioase sau evenimentele importante din viața unui om sunt momentele în care se respectă cel mai mult tradițiile și obiceiurile. Ce tradiții și obiceiuri respectă membrii minorităților naționale?

Portofoliu

- Alege una dintre minoritățile din țara noastră. Caută informații și imagini reprezentative pentru tradițiile și obiceiurile acestora și realizează un mic articol pe care să-l prezinți în fața colegilor.



CETATEA SIGHIȘOAREI

În secolul al XII-lea, sașii (populație de origine germană care s-a stabilit în unele părți ale Transilvaniei în secolele XII-XIII) au construit, pe malul sudic al râului Târnava Mare, o cetate care a rămas aproape neschimbată până astăzi, în centrul istoric vechi al Sighișoarei, din județul Mureș.

Aici s-a născut, în 1431, unul dintre domnitorii Țării Românești, Vlad Țepeș.



Cetatea este situată pe coasta unui deal, lungă de aproape un kilometru, pe două terase – cea de jos (Dealul Cetății) și cea de sus (Dealul Școlii).

Dealul Cetății a fost împânzit de case în jurul Bisericii Mănăstirii Dominicane, a cărei construcție a început spre sfârșitul secolului al XII-lea. După mai bine de 300 de ani, pe lângă aceasta a început să funcționeze și prima școală din Sighișoara.



Fig. 14. Biserica din Deal

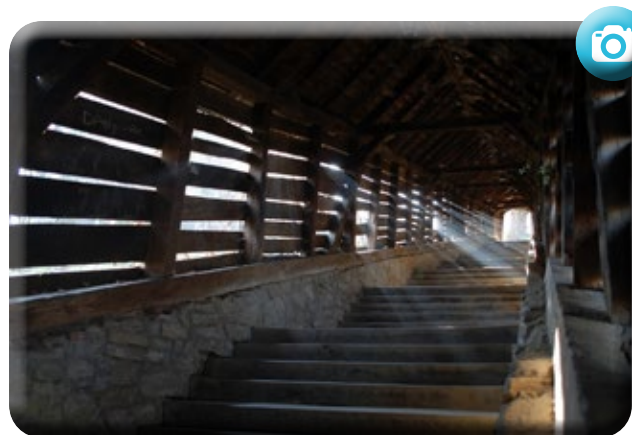


Fig. 15. Scara școlii

La începutul secolului al XVII-lea a fost dată în folosință clădirea proprie a Școlii din Deal, la care se ajunge urcând 300 de trepte acoperite.

Între secolele al XIV-lea și al XVII-lea, pentru a se apăra de atacurile turcilor, locuitorii au construit în jurul cetății un zid lung de peste 900 m și cu o înălțime de aproximativ 4 m. Mai târziu, zidul a fost înălțat, pe unele porțiuni, până la 14 m. Zidul avea inițial 14 turnuri, dintre care 9 mai pot fi admirate și astăzi. Turnurile funcționau ca sedii pentru diferitele bresle (asociații ale meșteșugarilor).



Fig. 16. Turnul cizmarilor



Fig. 17. Turnul cu ceas

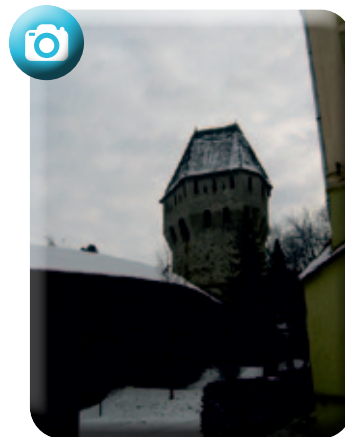


Fig. 18. Turnul cositorarilor



Fig. 19. Turnul fierarilor



Fig. 20. Turnul croitorilor



Fig. 21. Turnul frânghierilor



Fig. 22. Cetatea Sighișoarei,
vedere panoramică

Orașul Sighișoara este astăzi unul dintre cele mai bine conservate orașe medievale ale Europei. Farmecul și valoarea istorică a numeroase clădiri și străzi ale orașului au determinat includerea lor în patrimoniul UNESCO.



1. Alege variantele corecte și transcrie enunțurile complete pe caiet.
- a) Una dintre zonele istorico-geografice ale României este:
 A) Mureș. B) Bănat. C) Banat.
- b) Una dintre minoritățile naționale din România este reprezentată de:
 A) români. B) sași. C) pescari.
- c) Organizația care urmărește respectarea drepturilor copiilor din întreaga lume este:
 A) UNICEF. B) UNESCO. C) Uniunea Europeană.

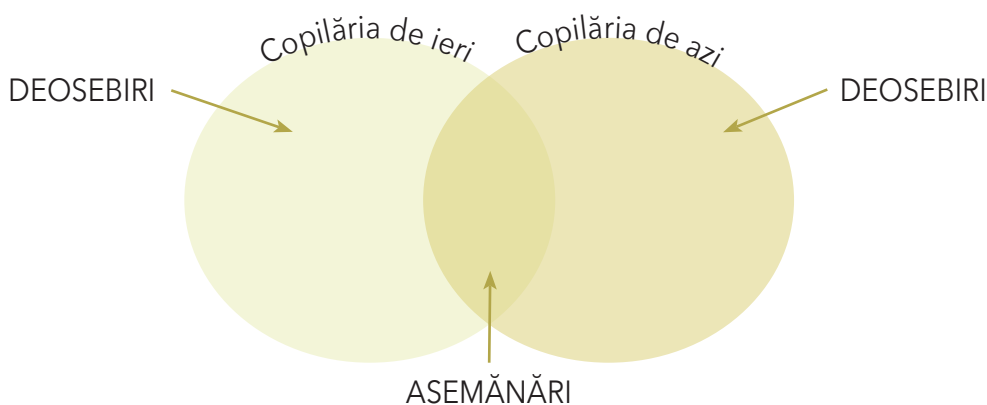


2. Stabilește oral corespondența între rânduri, apoi folosește perechile formate în enunțuri.

Bucovina, Maramureș	Dobrogea	Banat
turci, tătari	sârbi, croați, bulgari	ucraineni



3. Realizează schema pe caiet și completează-o cu câte două exemple pentru fiecare secțiune.



4. Citește afirmația de mai jos și transcrie enunțurile care o susțin, dacă ești de acord, sau pe cele care nu o susțin, dacă nu ești de acord.



*De unde sunt eu? Sunt din copilăria mea ca dintr-o țară.
 (Antoine de Saint-Exupéry, scriitor francez)*

- Ne comportăm așa cum am învățat în copilărie.
- Nu contează ce copilărie avem, când suntem mari, ne schimbăm cu totul.
- Copilăria este o perioadă pe care o uităm atunci când suntem mari.
- Experiențele din copilărie ne ajută să ne formăm ca oameni.
- Indiferent ce învățăm când suntem copii, atunci când creștem, nu ne mai folosește.
- Obiceiurile și tradițiile le învățăm încă din copilărie, pentru a le transmite mai departe urmașilor.



FB	B	S
14 😊	12-13 😊	10-11 😊

Pentru fiecare răspuns corect, vei obține o față veselă.

Numără câte fețe vesele ai strâns și vei descoperi calificativul obținut.



Unitatea **4**

POPOARE DE IERI ȘI DE AZI (I). ANTICHITATEA

DESPRE CE VEI AFLA?

1. Dacii și romanii
2. Legende și scrieri istorice despre dacii și romanii
3. Grecii, galii, slavii

CE VEI REUȘI?

- să citești o hartă;
- să localizezi pe hartă locuri cu însemnătate istorică;
- să relatezi fapte din trecut și să prezinți evenimente istorice care te-au impresionat;
- să selectezi informații despre o figură istorică sau un eveniment istoric;
- să stabilești legătura între evenimente istorice;
- să înțelegi un text cu conținut istoric;
- să povestești o legendă istorică sau un film istoric;
- să caracterizezi o figură importantă a istoriei în câteva cuvinte;
- să compari două personalități istorice sau două evenimente.

TERMENI:

- Decebal
- Burebista
- Columna lui Traian
- Sarmizegetusa

1. Dacii și romanii

AFLĂM

- Observă axa timpului și harta din fig. 1 pentru a localiza în timp și spațiu evenimentele de mai jos.
- Citește sursele și răspunde la întrebări.

î.H.		d.H.		
Prima atestare a geților, de către Herodot 514	Primul stat geto-dac, sub conducerea lui Burebista 82-44	Primul război dacic al lui Traian 101-102	Al doilea război dacic al lui Traian 105-106	Dacia sub stăpânire romană 106-271

A Localizarea geto-dacilor

„A existat și o altă împărțire a teritoriului chiar din cele mai vechi timpuri: căci pe unii îi denumesc [autorii] daci, iar pe alții geți. Geții sunt cei care se întind spre Pont [Marea Neagră] și spre răsărit, iar dacii, cei care locuiesc în partea opusă, spre Germania și spre izvoarele Istrului [Dunărea].”

(Strabon, *Geografia*, VII, 3, 12)

- Unde locuiau dacii? Dar geții?



Fig. 2. Herodot, părintele istoriei, afirma despre geți că sunt „cei mai viteji și mai dreپți dintre traci”

B Statul lui Burebista (82-44 î.H.)

„Ajungând în fruntea neamului său, care era istovit de războaie dese, getul Burebista l-a înălțat atât de mult prin exerciții, abținere de la vin și ascultare față de porunci, încât, în câțiva ani, a făurit un stat puternic și a supus geților cea mai mare parte din populațiile vecine. Ba încă a ajuns să fie temut și de romani.”

(Strabon, *Geografia* VII, 3, 11)

- Cum a reușit Burebista să făurească un stat puternic?
- Ce popor se temea de conducătorul dac?

C Portretul lui Decebal

„[Decebal] era foarte priceput în ale războiului și iscusit la faptă, știind să aleagă prilejul pentru a-l ataca pe dușman și a se retrage la timp. Abil în a întinde curse, era viteaz în luptă, știind a se folosi cu dibăcie de o victorie și a scăpa cu bine dintr-o înfrângere, pentru care lucru el a fost mult timp un potrivnic de temut al romanilor.”

(Cassius Dio, *Istoria romană*, LXVII, 6, 1)

- Alege două calități pe care le avea Decebal și care îl făceau un dușman de temut pentru romani.



Fig. 3. Regele Burebista (82-44 î.H.)



Fig. 4. Regele Decebal (87-106 d.H.)

D Primul război daco-roman (101-102 d.H.)

„După ce zăbovi un timp la Roma, Traian porni cu oaste împotriva dacilor. Cugeta la cele săvârșite de aceștia și era copleșit când se gândea la sumele de bani pe care romanii trebuiau să le plătească în fiecare an. Vedea apoi că puterea și îngâmfarea dacilor sporesc neconținut. [...] [Traian] era un om cu totul deosebit, mai ales prin dreptatea și bărbăția sa, precum și prin simplitatea moravurilor sale. Avea un trup vânjos [...] și înfrunța toate greutățile cot la cot cu ceilalți.”

(Cassius Dio, *Istoria romană*, LXVIII, 6, 1)

- Din ce cauză a pornit Traian războiul contra dacilor?
- Care erau calitățile prin care se remarcă împăratul roman?

E Al doilea război daco-roman (105-106 d.H.)

„Traian trecu Istrul pe acest pod; și a purtat război mai mult cu chibzuială decât cu înfocare, biruindu-i pe daci după îndelungi și grele strădanii. El însuși dădu multe dovezi de pricepere la comandă și de vitejie, iar oștenii trecură împreună cu dânsul prin multe primejdii și dădură dovadă de vrednicie. [...] Când a văzut Decebal că scaunul lui de domnie și toată țara sunt în mâinile dușmanului, că el însuși este în primejdie să fie luat prizonier, își curmă zilele. Capul său fu dus la Roma. În felul acesta, Dacia ajunse sub ascultarea romanilor și Traian stabili în ea orașe de coloniști.”

(Cassius Dio, *Istoria romană*, LXVIII, 14, 1)

- Cum a reușit Traian să-i învingă pe daci?
- De ce crezi că Decebal a ales să-și pună capăt zilelor?
- Ce a făcut împăratul roman după ce l-a învins pe Decebal?



Fig. 5. Scenă de pe Columna lui Traian, Podul peste Dunăre



Fig. 6. Sinuciderea lui Decebal, detaliu de pe Columna lui Traian



ÎNȚELESEM

PE SCURT



Fig. 7. Sanctuarele (locuri destinate ceremoniilor religioase) de la Sarmizegetusa Regia

morală și altele. Portul lor era asemănător celui al țăranilor români, fapt dovedit și de basorelieful care împodobeste partea exterioară a Columnei lui Traian (fig. 8). Religia dacilor era **politeistă** – aceștia credeau în mai mulți zei –, Zalmoxis fiind zeul suprem. Conform istoricului grec Herodot, dacii credeau că sunt nemuritori și că, după moarte, se duc la zeul lor.

Triburile dacilor s-au unit prima dată sub conducerea regelui **Burebista** care a fost ajutat să pună bazele unui singur stat de către marele preot Deceneu. După moartea regelui Burebista, statul dac s-a destrămat, însă o mare parte a acestuia s-a refăcut în timpul domniei lui **Decebal**, iar capitala a fost stabilită la Sarmizegetusa.

Întinderea statului dac, poziția strategică a acestuia, precum și bogățiile de care se bucura nu au trecut neobservate de Imperiul Roman, o mare putere a vremii. Împăratul **Traian** a pornit două războaie împotriva lui Decebal (101-102 și 105-106) la finalul cărora Dacia a fost cucerită, transformată în provincie romană și supusă unui intens proces de romanizare (dacii preluând limba latină și obiceiurile romane). Capitala a fost numită Ulpia Traiana Sarmizegetusa, în cinstea celui care a cucerit-o.



Fig. 8. Scene de luptă dintre daci și romani, detaliu de pe Columna lui Traian

Fig. 9. Întinderea Imperiului Roman în vremea împăratului Traian



Romanii au fost creatorii uneia dintre cele mai importante civilizații antice. Poporul roman a luat naștere în sudul Europei, în Peninsula Italică, în vechiul oraș-cetate Roma. Conform legendei, aceasta a fost întemeiată de Romulus, care a fost și primul rege. Romanii au cucerit peninsula, apoi teritoriile din jurul Mării Mediterane, punând bazele unui imperiu vast. Sub conducerea împăratului Traian, romanii au ocupat teritoriile din vestul și sudul Europei (inclusiv Dacia), nordul Africii și o parte din Asia (fig. 9). Civilizația romană a fost influențată de cultura greacă.

Romanii acordau o atenție deosebită artei și educației celor tineri. Copiii frecventau școala de la vârsta de 7 ani, învățând să scrie, să citească, să socotească și să vorbească în public.

Fiii romanilor mai puțin înstăriți învățau să practice agricultura, meșteșugurile și comerțul, asemenea părinților lor. Romanii au fost unii dintre cei mai mari constructori ai vremii și au lăsat în urma lor edificii mărețe: amfiteatre, terme, apeducte, palate, piețe publice (numite foruri) ș.a. Bărbații romani purtau tunici și togi, iar femeile îmbrăcau, peste tunici, un șal de lână colorată care le acoperea umerii, un braț și capul. Ca și în cazul dacilor, religia lor era politeistă și, mai târziu, creștină. O sărbătoare populară era Saturnalia, organizată în cinstea zeului Saturn, care începea la mijlocul lunii decembrie și se încheia pe 1 ianuarie.



Fig. 10. Colosseum, cel mai mare amfiteatru roman, Roma (Italia)



Fig. 11. Apeduct roman din Spania

Minidicționar

amfiteatru = construcție destinată jocurilor publice, de formă circulară sau ovală, de obicei neacoperită, având în centru o arenă înconjurată de tribune pentru public

apeduct = sistem de construcții și instalații de transportare a apei de la locul de captare până la cel de consum

basoreliev = sculptură în relief

terme = băi publice la romani

togă = mantie largă și lungă care acoperea trupul, dar lăsa libere umărul și brațul drept

trib = formă de organizare care cuprinde mai multe familii înrudite, aflate sub conducerea unei căpetenii

tunica = îmbrăcămintă (largă) purtată de unele popoare din Antichitate, lungă până la genunchi sau până la glezne

CE AI REȚINUT?

1. Transcrie enunțurile pe caiet și completează-le.

- Geto-dacii aparțineau neamului
- Regii daci care au unit triburile dace sub conducerea lor au fost, în ordine cronologică, ... și
- În timpul lui Decebal capitala Daciei era la

2. Răspunde la întrebări.

- Care era capitala Imperiului Roman?
- Cum a ajuns Roma una dintre cele mai mari puteri ale Antichității?
- Ce împărat roman a cucerit Dacia și a transformat-o într-o provincie romană?

Fig. 12. Chipul lui Decebal, basoreliev realizat între 1994-2004, înalt de 55 m, aflat pe malul stâncos al Dunării, în apropiere de orașul Orșova



CE AI ÎNȚELES?

1. De ce crezi că Traian i-a cucerit greu pe daci?
2. Citește cu atenție textul și răspunde la întrebarea de mai jos.

„[Deceneu] [...] i-a instruit în aproape toate ramurile filosofiei; căci era un maestru priceput în acest domeniu. El i-a învățat etica, dezvățându-i de obiceiurile lor barbare, i-a instruit în științele fizicii, făcându-i să trăiască conform legilor naturii; [...] i-a învățat logica, făcându-i superiori celorlalte popoare, în privința minții; dându-le un exemplu practic, i-a îndemnat să petreacă viața în fapte bune; demonstrându-le teoria celor douăsprezece semne ale zodiacului, le-a arătat mersul planetelor și toate secretele astronomice și cum crește și scade orbita lunii și cu cât globul de foc al soarelui întrece măsura globului [...]”

(Iordanes, *Getica*, XI, 69)

- Cum crezi că i-au ajutat pe daci învățăturile marelui preot?



Fig. 13. Discul solar din zona sacră a Sarmizegetusei Regia

CUM INTERPRETEZI?

1. Citește textul de mai jos și răspunde la întrebări.

„Traian construiește peste Istru un pod de piatră, pentru care nu știi cum să-l admirîndeajuns. Minunate sunt și celelalte construcții ale lui Traian, dar acesta este mai presus de toate acelea. [...] Nu trebuie oare să ne uimească și felul meșteșugit în care a fost așezat în mijlocul fluviului fiecare stâlp, într-o apă plină de vârtejuri, într-un pământ nămolos, de vreme ce cursul apei nu putea fi abătut? [...] Traian se teme că, după ce îngheață Istrul, să nu se pornească război împotriva romanilor rămași dincolo și construiește acest pod, pentru ca transporturile să se facă cu ușurință peste el.”

(Cassius Dio, *Istoria romană*, LXVIII, 13, 1)

- Cum îți explici admirația istoricului roman față de creația lui Traian?
- Care este motivul pentru care împăratul roman a construit un pod peste Dunăre?

2. Imaginați-vă o discuție între Decebal și Traian, în care fiecare explică de ce luptă. Interpretați cele două roluri.

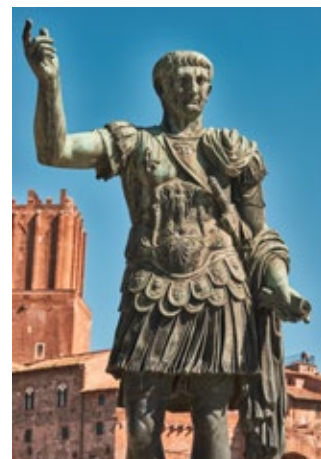


Fig. 14. Statuie de bronz reprezentându-l pe împăratul Traian, Roma

Portofoliu

- Folosind modelul alăturat, realizează o caracterizare a unuia dintre cei doi mari regi ai Daciei.

Traian,
Curajos, victorios,
Luptând, cucerind, stăpânind,
Traian, un erou antic,
Învingător.

2. Legende și scrieri istorice despre daci și romani

AFLĂM

A Dacii erau „cei mai viteji și mai dreپți dintre traci” și se credeau nemuritori. (Herodot, *Istorie*)



Fig. 15. Zid de apărare, Sarmizegetusa Regia

Pornind o campanie împotriva scișilor aflați în nordul Mării Negre, regele perșilor, Darius, a trecut prin teritoriul tracilor, care i s-au supus de bunăvoie, dar, ajuns în Dobrogea, s-a lovit de rezistența geșilor. Deși erau „cei mai viteji și mai dreپți dintre traci”, au fost învinși în 514 î.H. Aceasta este cea mai veche menționare a strămoșilor noștri.

„Înainte de a ajunge la Istru, [regele perșilor, Darius] birui mai întâi pe geșii, care se cred nemuritori. Căci tracii [...] s-au predat lui Darius fără luptă. Geșii însă, fiindcă s-au purtat nechibzuit, au fost îndată înrobiți, măcar că ei sunt cei mai viteji și cei mai dreپți dintre traci.”

Geșii se credeau nemuritori, iar acela care pieria se ducea, de fapt, la Zalmoxis, zeul lor suprem. De aceea, o dată la cinci ani, pentru a menține legătura cu divinitatea, realizau un sacrificiu uman pentru a trimite un sol către Zalmoxis.

B Tăierea vișei-de-vie (Strabon, *Geografia*)

Cu ajutorul marelui preot Deceneu, Burebista i-a convins pe daci să taie vișea-de-vie și să trăiască fără vin. După ce regele dac a murit în urma unei răscoale, statul pe care l-a creat s-a dezmembrat mai întâi în patru, apoi în cinci părți.

„Spre a ține în ascultare poporul, el și-a luat ajutor pe Deceneu [...]. Ca o dovadă pentru ascultarea ce i-o dădeau [geșii] este și faptul că ei s-au lăsat înduplecați să taie vișea-de-vie și să trăiască fără vin. Cât despre Burebista, acesta a pierit din pricina unei răscoale, mai înainte ca romanii să apuce a trimite o armată împotriva lui. Urmașii acestuia la domnie s-au dezbinat, fărâmițând puterea în mai multe părți.”



Fig. 16. Coif geto-dac, Coșofenești, jud. Prahova

C Luptele lui Decebal cu Domițian și obținerea unei păci avantajoase (Cassius Dio, *Istoria romană*)

În secolul I, romanii ajunseseră cu stăpânirea la Dunăre, iar dacii organizau expediții militare în sudul fluviului, jefuind teritoriile romanilor. Din acest motiv, împăratul Domițian a decis să-i pedepsească. Decebal a luptat contra generalului roman Cornelius Fuscus, pe care l-a învins (anul 87 d.H.). Înainte de luptă, i-a trimis o solie împăratului roman în care îi propunea, într-un mod batjocoritor, pacea în condițiile în care „fiecare roman să-i dea lui Decebal, anual, doi oboli”, amenințându-l astfel cu războiul.

* obol = mică monedă care a circulat la vechii greci și care avea o valoare foarte mică

În anul următor, Domițian a trimis o nouă armată, condusă de generalul Tettius Iulianus. Acesta a luat măsura „de a-i obliga pe soldați să scrie pe scuturi numele lor și ale centurionilor (ofițeri care comandau trupe de o sută de soldați), pentru a se deosebi mai lesne cei ce se vor arăta viteji de cei cu purtare mișească”. Lupta s-a dat la Tapae, iar dacii au suferit mari pierderi. Pentru a-i opri pe romani din înaintarea lor spre capitala statului dac, Decebal „tăie copacii din preajma lor [la o oarecare înălțime] și puse arme pe trunchiuri, pentru ca dușmanii să creadă că sunt soldați și să se retragă înspăimântați. Ceea ce s-a și întâmplat”.

Slăbit de înfrângerile suferite în fața triburilor germanice, Domițian i-a propus pacea lui Decebal (anul 89 d.H.). Decebal l-a trimis pe Diegis (probabil, un apropiat de-al său) „ca să-i predea armele și câțiva prizonieri, sub cuvânt că i-ar avea numai pe aceștia”. Domițian i-a pus lui Diegis o coroană pe cap „ca și cum ar fi fost un adevărat învingător și omul în stare să dea un rege dacilor, iar soldaților lui le împărți onoruri și bani. Ca un biruitor, trimise la Roma, între altele, niște așa-ziși soli ai lui și o pretinsă scrisoare de-a acestuia, despre care se spune că ar fi plăsmuit-o el. Domițian își împodobi triumful cu multe lucruri ce nu fuseseră luate ca pradă. (Dimpotrivă, el cheltuiuse foarte mulți bani pentru încheierea păcii, căci fără întârziere îi dădu lui Decebal nu numai însemnate sume de bani, dar și meșteri pricepuți la felurite lucrări folositoare în timp de pace și de război și îi făgădui să-i dea mereu altele)”. În felul acesta, deși fuseseră învinși, dacii au primit o pace extrem de avantajoasă de la împăratul roman.



Fig. 17. Legiune romană în luptă

D Traian îi învinge pe daci (Cassius Dio, *Istoria romană*)

Traian a trecut Dunărea pe un pod de vase, vegheat de zeul Danubius, așa cum se vede în scenele de pe Columnă (fig. 18). În apropiere de Tapae, lui Traian „i se aduse o ciupercă mare, pe care era scris cu litere latine că atât ceilalți aliați, cât și buri* îl sfătuiesc să se întoarcă și să facă pace”. Lupta a fost grea și, văzând că are mulți răniți, Traian „se zice că nu și-a cruțat nici propriile sale veștimente, ci le-a tăiat fâșii”.



Fig. 18. Traian trece Dunărea pe un pod de vase, detaliu de pe Columnă

* buri = triburi de daci care trăiau în zona Olteniei și a Banatului

E Pacea încheiată de Traian cu Decebal (Cassius Dio, *Istoria romană*)

Decebal a fost înfrânt de Traian în luptele din 101-102, așa că „a trimis soli, chiar înainte de înfrângere, nu dintre comati* – ca mai înainte –, ci pe cei mai buni dintre pileati***”. Prima încercare de a discuta condițiile păcii a eșuat deoarece Decebal nu a venit la întâlnirea cu trimișii romanilor. Atunci, „Traian a ocupat munții întăriți și a găsit acolo armele, mașinile de război cucerite [de la romani], precum și steagul luat de la Fuscus”.

Presat de apropierea romanilor de capitală, Decebal a acceptat condițiile grele ale păcii, dar „nu fiindcă ar fi avut de gând să le respecte, ci ca să mai prindă putere după pierderile suferite”. El trebuia să „dea înapoi armele, mașinile de război și pe constructorii acestor mașini, să predea pe dezertori, să distrugă întăriturile și să se retragă din teritoriul cucerit, ba încă să-i socotească dușmani sau prieteni ai săi pe cei ai romanilor; să nu mai primească niciun fugar, nici să nu mai ia în slujba lui vreun ostaș din Imperiul Roman (căci Decebal atrăgea la sine prin momeli pe foarte mulți oameni viteji). De nevoie, el primi aceste condiții. Merse la Traian, căzu la pământ spre a i se închina și azvârli armele”. Traian a trimis vestea păcii la Roma și a lăsat „oaste la Sarmizegetusa, punând străji și în restul țării”.

După ce se întoarse în Italia, Traian „își sărbătorește triumful și fu numit «Dacicul»”.

F Traian construiește un pod peste Dunăre (Cassius Dio, *Istoria romană*)



Fig. 19. Monedă romană din bronz bătută pentru a marca finalizarea construcției Podului de la Drobeta

Decebal încheiase pacea pentru a putea obține timp să-și refacă forțele și să-și strângă mai mult alianțele. Rând pe rând, condițiile păcii din 102 au fost încălcate de regele dac, iar „Senatul decretă că Decebal este din nou vrăjmaș, iar Traian însuși, fără să lase conducerea altor generali, porni din nou cu război împotriva aceluia”. Decebal a cerut din nou pace, deși se pregătea de război, fără să mai ascundă acest lucru. Mai mult, a trimis câțiva oameni ca să-l ucidă pe Traian, dar „aceia nu au putut însă să-și ducă la îndeplinire planul, fiindcă unul dintre ei a fost bănuț și prins. Și cum acestea nu erau de ajuns, Decebal l-a luat prizonier pe Longinus, un viteaz comandant roman, pentru a-l obliga să-i divulge planurile de luptă ale lui Traian. Deoarece acesta nu a vrut să vorbească, „Decebal trimise apoi un sol la Traian și ceru acestuia – în schimbul eliberării lui Longinus – să-i cedeze țara până la Istru și să-i plătească banii pe care i-a cheltuit cu războiul”. Traian nu a putut să accepte propunerea lui Decebal, dar nu voia nici să-l sacrifice pe comandant. Ca să rezolve această situație grea pentru împăratul roman, Longinus „își făcu rost de otravă, cu ajutorul unui libert*** de-al său și făgădui lui Decebal că are să-l împăce cu Traian, pentru ca regele să nu bănuiască deloc ce are în gând și să nu i se pună o pază aspră; Longinus scrisese o scrisoare plină de rugăminți și o dădu libertului s-o ducă lui Traian, spre a putea să rămână nestânjenit”.



Fig. 20. Columna lui Traian

* comati = nume dat (de romani) dacilor de rând care purtau plete și capul descoperit

** pileati = nume dat în unele izvoare nobililor geto-daci

*** libert = persoană care a fost eliberată din sclavie



Fig. 21. Piciorul podului construit de Apolodor din Damasc, Drobeta-Turnu Severin

După plecarea libertului, Longinus își puse capăt zilelor, lucru care îl supăra extrem de mult pe Decebal. Pentru a se răzbuna, regele dac „i-l ceru pe libert lui Traian făgăduind să-i dea în schimb trupul lui Longinus și zece prizonieri”. Traian nu a fost de acord cu schimbul „socotind că viața libertului este mai de preț pentru demnitatea imperiului, decât înmormântarea lui Longinus.”

În acest timp, Traian construisse peste Dunăre un pod de piatră, cu ajutorul arhitectului Apolodor din Damasc, deoarece „se temea că, după ce îngheață Istrul, să nu se pornească război împotriva romanilor rămași [...]” Construcția era uimitoare, fiind realizată pe stâlpi „din piatră în patru muchii” într-o zonă a Dunării unde apa era învolburată și „plină de vârtejuri”. Partea de deasupra a podului a fost distrusă de împăratul care i-a urmat lui Traian, acesta temându-se că barbarii vor putea trece mai ușor la sudul Dunării ca să atace imperiul. Astăzi, din el nu a mai rămas decât piciorul de pod de la Drobeta și cel de pe malul sârbesc.

G Traian cucerește Dacia (Cassius Dio, *Istoria romană*)

Al doilea război dacic al lui Traian a început în vara anului 105. După ce au trecut podul construit peste Dunăre, armatele lui Traian au înaintat spre Sarmizegetusa și au asediat capitala dacă. Rezistența dacilor a fost surprinsă pe scenele de pe Columnă, dar Decebal a decis să abandoneze cetatea înainte ca aceasta să capituleze. Dacii au fost învinși, iar Traian a adus numeroși locuitori ai imperiului care au întemeiat orașe după modelul Romei.

Traian a descoperit și comorile lui Decebal. „Fură descoperite și comorile lui Decebal, deși se aflau ascunse sub râul Sargetia, din apropierea capitalei sale. Căci [Decebal] abătuse râul cu ajutorul unor prizonieri și săpase acolo o groapă. Pusese în ea o mulțime de argint și de aur, precum și alte lucruri foarte prețioase – mai ales dintre cele care suportau umezeala –, așezase peste ele pietre și îngrămădisise pământ, iar după aceea aduse râul din nou în albia lui. Tot cu oamenii aceia [Decebal] pusese în siguranță, în niște peșteri, veștminte și alte lucruri la fel. [...] Dar Bicilis, un tovarăș al său care cunoștea cele întâmplare, fu luat prizonier și dădu în vileag toate acestea.” Potrivit unor autori antici, comorile aduse de Traian la Roma au totalizat peste 160 de tone de aur și 300 de tone de argint.

Victoria decisivă împotriva dacilor a fost sărbătorită de Traian la Roma. „El dădu spectacole timp de o sută și douăzeci și trei de zile, în cursul cărora au fost sacrificate cam unsprezece mii de animale sălbatice și domestice. Au luptat zece mii de gladiatori. De asemenea, în această vreme, Traian construi drumuri de piatră prin mlaștinile [din centrul Italiei] cu clădiri pe margini și cu poduri mărețe. Topi toată moneda deteriorată. Întemeie biblioteci și ridică în for o columnă foarte mare, atât [spre a-i sluji] ca mormânt, cât și ca o dovadă de măreție a lucrărilor din for. Căci tot locul acela fusese muntos, iar el îl săpă atât cât se înalță columna, și în felul acesta făcu o piață netedă.”

Columna lui Traian, ridicată tot de Apolodor din Damasc, a rămas una dintre dovezile luptelor grele purtate de daci și romani la începutul secolului al II-lea. Romanizarea dacilor a stat la baza formării poporului român.



Fig. 22. Monumentul de la Adamclisi, jud. Constanța, ridicat de Traian în perioada 106-109

ÎNȚELEM

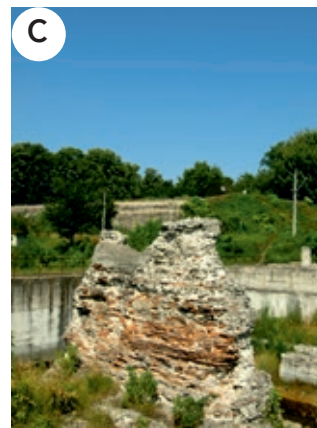
PE SCURT

Primele surse istorice despre geto-daci sunt legate de alte popoare, ei fiind menționați în legătură cu campania perșilor conduși de Darius (Herodot, *Istorie*) sau ca urmare a pericolului pe care l-a prezentat pentru romani stăpânirea lui Burebista (Strabon, *Geografia*). Strabon îi menționează și în descrierea așezării diverselor triburi europene și afirmă că „dacii au aceeași limbă cu geții”.

Cele mai detaliate informații despre războaiele daco-romane sunt oferite de istoricul roman Cassius Dio (*Istoria romană*). Tot el ne oferă și caracterizarea celor doi mari conducători ai vremii: Decebal și Traian. Aceste relatări sunt susținute prin descoperiri arheologice: cetăți dacice, inscripții ale grecilor, monumentul, ridicat de Traian în perioada 106-109 la Adamclisi (jud. Constanța), ridicat în urma celor două războaie daco-romane, piciorul podului construit peste Dunăre, dar, mai ales de Columna lui Traian din Forul de la Roma.

CE AI REȚINUT?

1. Numește cel puțin trei surse (autori antici, monumente) care oferă informații cu privire la daci și romani.
2. Cine a fost arhitectul Columnei lui Traian și al podului de la Drobeta?
3. Transcrie pe caiet enunțurile de mai jos și completează-le, folosind informațiile din ilustrații.



- a) La Drobeta se poate vedea piciorul
- b) La Sarmizegetusa se află
- c) Războaiele daco-romane au fost redat pe

CE AI ÎNȚELES?

1. De ce crezi că apar informații detaliate despre războaiele daco-romane în sursele istorice?
2. A fost Decebal un comandant militar iscusit? Argumentează-ți punctul de vedere.
3. Dă exemple de calități ale lui Traian pe care le-ai desprins din cele citite.

CUM INTERPRETEZI?

- Compară păcile încheiate între daci și romani, punând în evidență deosebiri și asemănări.

3. Grecii, galii, slavii

AFLĂM



Fig. 23. Europa: localizarea grecilor, galilor și a slavilor

Grecii trăiau în sudul Peninsulei Balcanice, în insulele din Marea Mediterană și în vestul Asiei Mici. Ei au pus bazele unui model de civilizație și cultură, fiind creatorii forme ideale de organizare socială și politică numită **democrație**, care se baza pe conducerea poporului. Descoperirile lor au stat la baza unora dintre științele moderne (fizică, matematică, medicină). Grecii erau organizați în mici state (numite polisuri), dintre care cele mai importante erau Sparta și Atena. Religia grecilor era politeistă și ei credeau că zeii lor trăiesc pe muntele Olimp. Principalele lor ocupații erau agricultura, creșterea animalelor, pescuitul, meșteșugurile și comerțul. Mari iubitori de teatru, artă și mișcare, grecilor li se datorează și Jocurile Olimpice. Ocupând un teritoriu înconjurat de ape, grecilor le plăcea să navigheze, lucru care explică întemeierea, pe țărmul Mării Negre, a coloniilor Histria, Tomis (Constanța de azi) și Callatis (Mangalia de azi).

Galii sau **celții** au fost strămoșii francezilor de azi. Se ocupau cu agricultura și creșterea animalelor și erau renumiți pentru uneltele, podoabele și armele pe care le confecționau și cu care făceau negoț în întreaga Europă. Dacii au preluat de la celți roata olarului și meșteșugul prelucrării fierului. Locuințele lor, adesea rotunde, erau construite din lemn, iar acoperișul era făcut din stuf. Galii au fost învinși și supuși de romani.



Fig. 24. Reprezentare a Jocurilor Olimpice pe un vas grecesc din ceramică

Slavii, populație **migratoare**, s-au răspândit în Europa și Asia, pornind, se pare, de pe teritoriul actual al Poloniei (fig. 23). Ei s-au împărțit în trei ramuri: slavii de vest, de est și de sud. Slavii aparținând celei de-a treia ramuri care au pătruns pe teritoriul Daciei romane, au sfârșit prin a fi asimilați, însă au reușit să-și lase amprenta asupra populației daco-romane sub aspectul limbii și al unor obiceiuri. Din ramura de est au luat naștere rușii, ucrainenii și belarușii, din cea de sud – sârbii, slovenii, macedonenii, muntenegrenii, bosniacii, croații și bulgarii, iar din cea de vest – polonezii, cehii și slovaci. În secolul al IX-lea, călugării Chiril și Metodiu au creat un alfabet (numit chirilic), utilizat în documentele slave și, mai târziu, și în cele românești.



Fig. 25. Podoabă de veșmânt de origine slavă

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Popoarele antice și-au creat și dezvoltat culturi și civilizații proprii, însă ele au interacționat în contexte diferite (deplasări de populații, războaie și cuceriri, schimburi comerciale etc.), rezultând influențe reciproce în ceea ce privește cultura, limba, obiceiurile și meșteșugurile.

Din cultura Greciei antice s-au păstrat până în zilele noastre o serie de teorii în filosofie, matematică, fizică și alte științe ale unor învățați precum Arhimede, Pitagora sau Thales (fig. 26-28).

Istoricul antic Pliniu cel Bătrân spunea despre gali că au fost primii utilizatori ai săpunului.

Una dintre marile realizări pe care le-o datorăm slavilor a fost inventarea alfabetului chirilic.



Fig. 26. Arhimede, învățat grec (sec. III î.H.)



Fig. 27. Pitagora, filosof și matematician grec (sec. VI-V î.H.)



Fig. 28. Thales, matematician grec (sec. VIII-VI î.H.)

Minidicționar

asimilare = (aici) integrarea într-un alt grup social sau național, urmată de pierderea trăsăturilor caracteristice proprii

colonie = cetate sau oraș întemeiat în scopuri comerciale sau strategice (militare) pe teritorii străine

filosof = persoană care se ocupă sistematic cu studiul filosofiei (știință care exprimă anumite convingeri despre lume și viață)

migrator = care se deplasează în grupuri foarte mari de pe un teritoriu pe altul

CE AI REȚINUT?

- Răspunde la întrebări.
 - Care popor dintre cele trei prezentate a fost migrator?
 - Ce popor a fost strămoșul francezilor?
 - Cărei culturi i se datorează cele mai multe dintre progresele științelor de azi?
- Realizează, pe caiet, corespondența între cele două coloane.

greci

gali

slavi

geți

alfabet chirilic

Histria, Tomis, Callatis

unelte, arme, podoabe renumite



Fig. 29. Parthenon, templul închinat zeiței Atena (Grecia)

CE AI ÎNȚELES?

- Analizează harta de la pagina 64 și răspunde la întrebări.
 - În ce parte a Europei era situată Galia?
 - În ce direcții s-au deplasat slavii?
 - În ce parte, față de Dacia, se afla Grecia antică?
- Transcrie pe caiet, la alegere, de la paginile 64-65, paragraful despre greci, gali sau slavi și notează în stânga liniei caietului următoarele semne:
 - ✓ – în dreptul informațiilor care confirmă ceea ce știi;
 - – în dreptul informațiilor care contrazic ceea ce știi;
 - +
 - ?
 - Formați grupe în funcție de subiectul ales (o grupă pentru greci, o grupă pentru gali și o grupă pentru slavi) și comparați ceea ce ați notat. Lămuriți apoi, cu ajutorul învățătorului, semnele de întrebare.

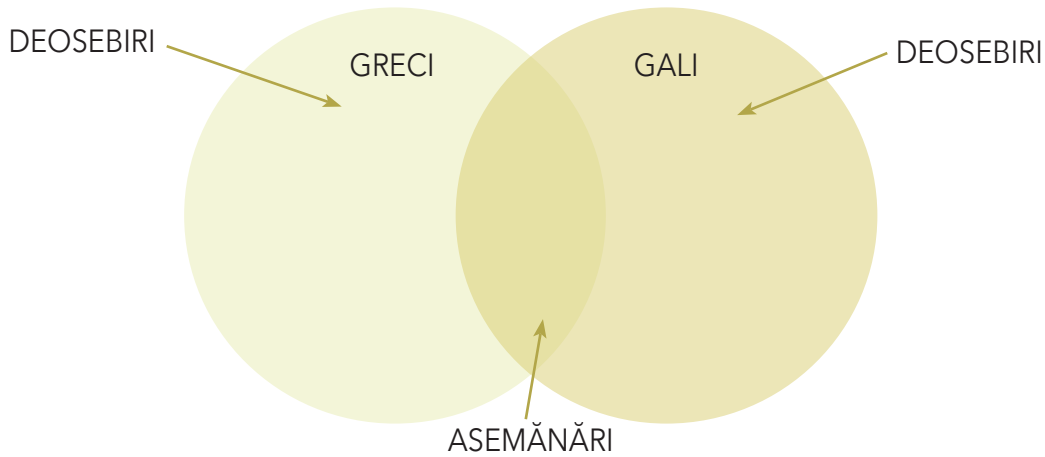
CUM INTERPRETEZI?

Portofoliu

- Alege unul dintre cele trei popoare (grec, gal, slav), documentează-te și completează o fișă cu informații diferite de cele pe care deja le-ai aflat (personalități menționate de istorici, tradiții, curiozități/lucruri interesante etc). Însoțește textele de imagini.



1. Folosește modelul oferit mai jos pentru a compara civilizația greacă cu cea a galilor.



2. Privește harta de mai jos și rezolvă cerințele.



- Stabilește traseul unei excursii în care să vizitezi obiective geto-dace din zona în care locuiești.
- Documentează-te și pregătește o scurtă prezentare a fiecărui obiectiv, pentru a le fi ghid colegilor.

CE AI REȚINUT?

1. Transcrie enunțurile pe caiet, apoi completează-le.
 - a) Multe dintre descoperirile ... au stat la baza științelor moderne.
 - b) Strămoșii francezilor de azi au fost ...
 - c) Alfabetul chirilic a fost creat de ...
2. Răspunde la întrebări.
 - a) Care a fost primul rege care a unit triburile geto-dace sub conducerea sa?
 - b) Unde se afla capitala Daciei în vremea lui Decebal?
 - c) Cum se numea împăratul roman care a cucerit Dacia?
 - d) Unde era capitala provinciei romane Dacia?

CE AI ÎNȚELES?

- Ce informații a oferit istoricilor Columna lui Traian:
 - a) despre oameni?
 - b) despre locuri?
 - c) despre evenimente?



CUM INTERPRETEZI?

- Alege una dintre personalitățile de mai jos și realizează o fișă de prezentare în care să răspunzi la următoarele întrebări.
 - a) În ce perioadă a trăit?
 - b) Din ce zonă era?
 - c) Pe cine a condus?
 - d) Împotriva cui a luptat?
 - e) Ce calități a avut?
 - f) Cum crezi că s-ar fi petrecut evenimentele dacă această personalitate nu ar fi existat?



Împăratul Traian



Regele Burebista



Regele Decebal

1. Alege varianta corectă.

a) Pe vremea lui Traian, Imperiul Roman se întindea pe teritoriul marcat în harta din figura ...



b) Împăratul roman sub conducerea căruia Dacia a devenit provincie romană se numea:

- A. Zalmoxis. B. Deceneu. C. Traian.

c) Grecii:

- A. au avut o civilizație dezvoltată.
B. au fost o ramură a galilor.
C. au fost un popor migrator.



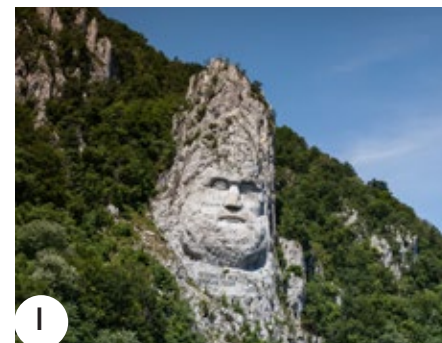
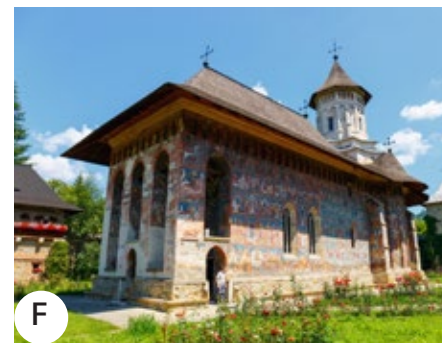
2. Completează enunțurile de mai jos.

- a) Dacii se ocupau cu ..., ... și
b) În Roma antică, se acorda o importanță deosebită ... copiilor.
c) Dacii au învățat meșteșugul ... de la celți.
d) Slavii din ramura de sud au fost ... de populația daco-romană.
e) Galii erau renumiți pentru ..., ... și ... pe care le făceau.

3. Transcrie enunțurile, alegând variantele corecte de răspuns.

- a) Între popoarele lumii antice **existau/nu existau** schimburi culturale (limbă, obiceiuri, ocupații etc.).
- b) Popoarele care învățau ceva de la celelalte erau **popoarele cotropite/deopotrivă cei cucerii și cuceritorii**.
- c) Slavii au **influențat/nu au influențat** populația daco-romană cu care au intrat în contact.

4. Dovezile istorice care ne vorbesc despre popoarele antice sunt reprezentate în figurile



5. Numește trei popoare care s-au remarcat în Antichitate prin cultura și civilizația lor.

FB	B	S
18-21 😊	13-17 😊	10-12 😊

Pentru fiecare răspuns corect, vei obține o față veselă.

Numără câte fețe vesele ai strâns și vei descoperi calificativul obținut.

Grilă de autoevaluare

1. a) - D; b) - C; c) - A; 2. a) agricultura, meștegurile și comerțul; b) educației; c) prelucrării fierului; d) asimilați; e) uneltele, podoabele și armele; 3. a) existau; b) deopotrivă cei cucerii și cuceritorii; c) au influențat; 4. B, D, H; 5. de exemplu, gali (celți), greci, geto-daci, romani.



POPOARE DE IERI ȘI DE AZI (II). EVUL MEDIU

DESPRE CE VEI AFLA?

1. Întemeierea statelor medievale românești
2. Domnitori români de seamă, monumente și legende istorice
3. Transilvania – spațiu multiethnic. Personalități ale minorităților
4. Evul Mediu în lume - englezii, francezii, ungurii, otomanii, bulgarii, sârbii. Exploratori celebri

CE VEI REUȘI?

- să te documentezi, din diferite surse, pentru a afla informații în plus despre personalitățile și evenimentele prezentate;
- să îți exprimi părerea despre unele evenimente istorice;
- să caracterizezi una dintre personalitățile istorice prezentate, pe baza informațiilor dobândite din lecție;
- să localizezi pe hartă spațiul istoric al unor evenimente;
- să ordonezi cronologic evenimente istorice;
- să interpretezi texte literare sau istorice despre personalități și evenimente istorice.

TERMENI:

- Gelu
- Dragoș
- Basarab
- Mircea cel Bătrân
- Vlad Țepeș
- Ștefan cel Mare
- Iancu de Hunedoara
- Mihai Viteazul

1. Întemeierea statelor medievale românești

AFLĂM

Fig. 1. Formațiuni prestatale românești (secolele IX-XIII)



Secolul IX	Secolele XI-XIII	Secolul XIV
Atestarea primelor voievodate din Transilvania, Banat și Crișana, conduse de Gelu, Glad și Menumorut	Cucerirea Transilvaniei de către maghiari și organizarea ei ca voievodat în cadrul Regatului Ungariei	Întemeierea Țării Românești de către Basarab I și a Moldovei de către Bogdan

Înainte de a-și forma state, românii erau organizați în **obști sătești** conduse de un jude ajutat de sfatul bătrânilor. Pentru a se apăra mai bine în fața atacurilor din afară, obștile s-au unit în **cnezate**, conduse de cneji, iar din unirea cnezatelor și obștilor au apărut **voievodatele**, aflate sub autoritatea voievozilor. În Transilvania, cele mai vechi voievodate datează din secolul al IX-lea și apar menționate în lucrarea notarului anonim al regelui maghiar Bela al III-lea (*Anonymus, Faptele ungarilor*). Lucrarea oferă informații despre luptele dintre maghiarii (unguri) - veniți din zona munților Ural - și voievozii din acest spațiu istoric. Oastea lui Arpad i-a învins pe Menumorut, din Crișana, și Glad, din Banat. Tuhutum, o căpetenie de-a lui Arpad, a dorit să obțină pentru sine teritoriile aflate în „țara de dincolo de pădure” (Transilvania) despre care aflate „că din nisipul lor curge aur, că aurul din acea țară este cel mai bun aur, că de acolo se scoate sare și materii sărate”. În această țară domnea voievodul Gelu, care a murit în lupta care a urmat, iar teritoriul său a ajuns sub stăpânirea lui Tuhutum.

În secolele următoare, Transilvania a fost organizată ca voievodat sub stăpânire maghiară, fiind condusă de un voievod numit de către regele ungar. Pentru a-și consolida stăpânirea în zonă și a dezvolta economia, regele ungar i-a colonizat aici pe **secui și sași**.

La sud de Carpați, au fost menționați cneji și voievozi încă din secolul al XIII-lea. La începutul secolului al XIV-lea, Basarab I a reușit să unească toate comunitățile situate între Dunăre și Carpați, punând astfel bazele statului Țara Românească. **Domnitorul** depindea însă de regele Ungariei, Carol Robert de Anjou, dar în urma victoriei obținute în Bătălia de la Posada, din 1330, Basarab I și-a obținut independența față de acesta.

La jumătatea secolului al XIV-lea, un alt rege al Ungariei, Ludovic I de Anjou, i-a încredințat lui Dragoș, voievodul Maramureșului, conducerea unui teritoriu situat la est de Carpați (azi, în nordul Moldovei) pentru a apăra granițele Ungariei de atacurile **tătarilor**. Mai târziu, Bogdan, un alt voievod maramureșean, s-a ridicat împotriva regelui maghiar, a trecut la est de Carpați și le-a smuls stăpânirea urmașilor lui Dragoș, devenind primul domnitor al Moldovei. Ulterior, el a obținut prin luptă independența față de Ungaria.

Sub urmașii lui Basarab și ai lui Bogdan au fost încheiate **alianțe** cu statele vecine și au fost înființate mitropoliile Țării Românești și Moldovei (instituții ale Bisericii Ortodoxe, corespunzătoare unor provincii sau țări, având în frunte mitropoliți).



Fig. 2. Lupta de la Posada, redată în *Cronica pictată de la Viena*

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Românii trăiau în comunități - obști, cnezate și voievodate -, care s-au unit formând statele medievale.

Veniți din zona munților Ural, ungurii i-au înfrânt mai întâi pe voievozii Gelu, Glad și Menumorut, apoi au pus stăpânire pe întreaga Transilvanie. Pentru a-și consolida poziția, au împărțit pământuri și privilegiile secuilor și sașilor, care s-au stabilit în zonă și au trăit alături de români.

La sud de Carpați, Basarab I a întemeiat statul Țara Românească prin unirea comunităților situate între Dunăre și Carpați. El a obținut independența statului său față de Ungaria în urma victoriei obținute în bătălia de la Posada, din anul 1330.

La jumătatea secolului al XIV-lea, la est de Carpați a fost întemeiat statul Moldova de Bogdan, un voievod maramureșean, care, la rândul lui, a obținut, prin luptă, independența față de Ungaria. Întemeietorul legendar al Moldovei este însă considerat a fi voievodul Dragoș.

Minidicționar

alianță = înțelegere politică între două sau mai multe state, prin care acestea se obligă să acționeze împreună sau să se ajute la nevoie

domnitor = titlu purtat de conducătorii Țării Românești și ai Moldovei

obște = formă de organizare a unei comunități asemănătoare satelor de azi, în care fiecare familie deținea un teren, dar exista și o proprietate comună a întregii comunități

secui = populație care a însoțit triburile maghiare în deplasarea lor spre Europa și care s-a așezat alături de populația românească în partea de sud-est a Transilvaniei

tătari = populație de origine mongolă, care în secolul al XIII-lea s-a extins din Asia până în Europa Centrală, punând bazele unui stat puternic, numit Hoarda de Aur

CE AI REȚINUT?

1. Răspunde la întrebările de mai jos.

- Care au fost primele forme de organizare a românilor înainte de apariția statelor medievale?
- Cum se numea întemeietorul Țării Românești?
- Cine a întemeiat Moldova și a obținut independența acesteia față de Ungaria?



2. Transcrie pe caiet și completează enunțurile.

- Conform legendei, Moldova a fost întemeiată de
- Cele mai vechi voievodate din Transilvania, Banat și Crișana datează din secolul al
- Un ... era format din mai multe obști și cnezate.

CE AI ÎNȚELES?

- Citește textul, privește fig. 2 de la pag. 73 și răspunde la întrebarea de mai jos.

„Mulțimea nenumărată a românilor sus pe râpe a alergat din toate părțile și a aruncat săgeți asupra oastei regelui care se găsea în fundul unei căi adânci [...] unde din pricina înghesuiei cei mai sprinteni cai și ostașii cădeau din toate părțile în luptă.”

(*Cronica pictată de la Viena*, despre lupta de la Posada, 1330)

- De ce crezi că românii au ales „posada” (un loc îngust) pentru a înfrunta „oastea regelui”?

CUM INTERPRETEZI?

1. Analizează informațiile din lecție, citește legenda de mai jos, apoi răspunde la întrebare.

„Se spune că Dragoș, voievod al Maramureșului, era un iscusit vânător. Plecând odată la vânătoare, a trecut Carpații la est și a aflat că frații lui de-acolo erau năpăstuiți de tătari, care îi jefuiau și îi ucideau.

Dragoș a venit cu maramureșenii lui viteji să-i ajute pe românii de pe valea Prutului și a Siretului în lupta cu tătarii. Însă în calea lor a ieșit un bour (sau zimbri) care i-a atacat. Dragoș l-a nimerit cu săgeata, însă bourul a fugit sângerând. Molda, cățeaua lui Dragoș, l-a urmărit. În fuga ei, s-a avântat în apele unui râu mare, unde s-a înecat. Atunci, Dragoș a numit acel râu Moldova.

Apoi voievodul maramureșean și oștenii lui i-au înfrânt și gonit pe tătari, iar românii de acolo l-au numit pe Dragoș voievodul lor și i-au dat spre cârmuire acea parte din țară pe care au numit-o Moldova.”

(după Dumitru Almaș, *Dragoș, cel mândru ca soarele*)

- Care sunt asemănările și deosebirile între informațiile din lecție și cele din legendă?



2. Imaginează-ți că ești unul dintre întemeietorii statelor medievale românești. Confeționează-ți un sigiliu dintr-o radieră. Scrie o scrisoare prin care îți anunți vecinii că ai întemeiat un stat, apoi pecetluiește-o cu sigiliul confecționat de tine. Poți folosi ceară topită, lut sau plastilină.

2. Domnitori români de seamă, monumente și legende istorice

AFLĂM



Fig. 3. Țările Române între secolele XIV-XV

Eu, Mircea cel Bătrân, am fost urmaș al familiei Basarabilor (întemeietorii Țării Românești). Am domnit în Țara Românească și în Dobrogea, încheind alianțe cu Moldova, Polonia și Ungaria.

Am luptat împotriva turcilor, învingându-l pe neînfricatul **sultan** Baiazid „Fulgerul” la Rovine, în 1395.

Am participat și la **cruciada** antiotomană condusă de regele Ungariei, însă armata creștinilor a fost înfrântă la Nicopole, în 1396. Când turcii au ocupat Dobrogea, sub conducerea sultanului Mahomed I, am fost obligat să plătesc **tribut** acestora pentru a menține pacea.



(1386-1418)

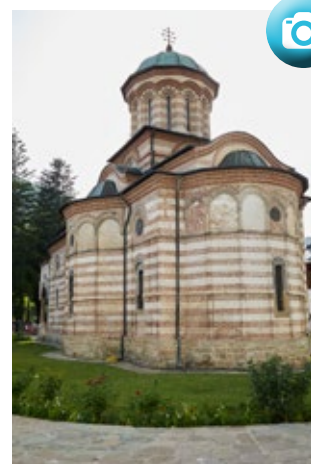


Fig. 4. Mircea cel Bătrân a fost înmormântat la mănăstirea Cozia, ctitoria lui

„Iată vine-un sol de pace c-o năframă-n vârf de băț.
Baiazid, privind la dânsul, îl întreabă cu dispreț:

– Ce vrei tu?
– Noi? Bună pace! Și de n-o fi cu bănat,
Domnul nostru-ar vrea să vază pe măritul împărat.

La un semn deschisă-i calea și se-apropie de cort
Un bătrân atât de simplu, după vorbă, după port.

– Tu ești Mircea?
– Da-mpărate!
– Am venit să mi te-nchini,
De nu, schimb a ta coroană într-o ramură de spini.

– Orice gând ai, împărate, și oricum vei fi sosit,
Cât suntem încă pe pace, eu îți zic: Bine-ai venit!
Despre parte închinării însă, Doamne, să ne ierți;
Dar acu vei vrea cu oaste și război ca să ne cerți,
Ori vei vrea să faci întoarsă de pe-acuma a ta cale,
Să ne dai un semn și nouă de mila Măriei Tale...
De-o fi una, de-o fi alta... Ce e scris și pentru noi,
Bucuroși le-om duce toate, de e pace, de-i război.”

Scrisoarea III, fragment,
de Mihai Eminescu



Fig. 5. Castelul Huniașilor din Transilvania, ridicat în sec. XV

Eu, lancu de Hunedoara, am fost numit voievod al Transilvaniei de către regele Ungariei de atunci, Vladislav I. Am luptat și am organizat multe campanii împotriva otomanilor, mai ales în sudul Dunării. Una dintre acestea a fost cea din 1443-1444, numită Campania cea Lungă, care s-a încheiat cu o pace pe 10 ani. După moartea regelui Vladislav I, am fost numit guvernator al Ungariei. Ultima victorie împotriva turcilor, conduși de sultanul Mahomed al II-lea, supranumit și „Cuceritorul”, am obținut-o în 1456, la Belgrad.

La scurt timp după victoria de la Belgrad, lancu de Hunedoara a murit răpus de ciumă și a fost înmormântat în Catedrala de la Alba Iulia. Pe piatra sa de mormânt scrie: „S-a stins lumina lumii”.

Originea lui lancu de Hunedoara este învăluită în legendă. Conform cronicarului Gáspár Heltai, Sigismund de Luxemburg, regele Ungariei și împărat romano-german, s-a iubit cu o femeie frumoasă din Țara Hațegului și, astfel, s-a născut lancu, în jurul anului 1407, în Hunedoara. Regele a căsătorit-o pe fată cu unul dintre oamenii săi, pe nume Voicu. Ca să-și recunoască fiul mai târziu, regele le-a dăruit un inel. Pe când călătorea cu familia sa, în timpul unui popas, Voicu a lăsat inelul pe un ștergar unde se aflau și merindele. Atras de sclipirea lui, un corb s-a repezit și l-a luat în cioc, încercând să zboare cu el. Micuțul lancu a luat arcul, a tras în corb și și-a recuperat inelul. Când a crescut și a ajuns la curtea lui Sigismund, lancu i-a povestit regelui pățania cu corbul și inelul, iar regele a hotărât ca simbolul familiei să fie un corb cu un inel de aur în cioc.

Urmașii lui lancu au purtat numele de Corvin (din latină *corvus*), în Evul Mediu, corbul fiind considerat un simbol al înțelepciunii și al unei vieți lungi.



Fig. 6. Blazonul lui lancu de Hunedoara

Eu, Vlad Țepeș, am fost domnitor al Țării Românești în trei rânduri. Porecla de „Țepeș” mi-a rămas de la obiceiul de a-i pedepsi pe trădători și pe dușmani prin trasul în țeapă. Mircea cel Bătrân a fost bunicul meu, iar Ștefan cel Mare mi-a fost văr și, în 1457, l-am ajutat să urce pe tronul Moldovei. Deoarece am refuzat plata tributului către turci și le-am atacat cetățile de la Dunăre, Mahomed al II-lea Cuceritorul a venit împotriva mea cu o oaste numeroasă. Le-am provocat turcilor mari pierderi într-un atac de noapte asupra taberei lor, însă fără sprijinul regelui Ungariei, Matei Corvin (fiul lui Iancu de Hunedoara), am fost înfrânt și îndepărtat de pe tron. În locul meu, a fost urcat Radu cel Frumos, fratele meu, fidel turcilor. În 1476 am revenit pe tron pentru scurt timp cu ajutorul domnitorului Moldovei, Ștefan cel Mare.



(1448, 1456-1462, 1476)



Fig. 7. Cetatea Poenari, reședința secundară a lui Vlad Țepeș

„Odată a venit un negustor străin din Țara Ungurească la cetatea lui. Și după porunca lui a lăsat căruța lui pe ulița orașului, înaintea casei, și marfa lui în căruță, iar el însuși dormea în casă. Și a venit cineva și a furat din căruță 160 de ducăți de aur. Negustorul s-a dus la Dracula și i-a spus de pierderea aurului. Dracula i-a spus: «Du-te, în această noapte vei afla aurul». Și a pornit să caute hoțul prin tot orașul, spunând: «Dacă nu se află hoțul, atunci voi nimici totul orașul». Și a poruncit ca să se aducă aurul său, să-l așeze în căruță în timpul nopții și a mai adăugat un zlot. Negustorul, sculându-se, a găsit aurul și a numărat o dată și de două ori; s-a aflat un zlot mai mult. Și s-a dus la Dracula și i-a spus: «Stăpâne, am găsit aurul. Și iată este cu un zlot mai mult, care nu este al meu». Atunci au adus și pe hoț și cu aurul. Și a spus negustorului: «Mergi în pace, dacă nu mi-ai fi spus despre un zlot, eram gata să te pun în țeapă cu acest hoț.»

Cronici slavo-române în *Istoria României în texte*, coordonator Bogdan Murgescu

(1457-1504)



Deși mic de statură, am fost supranumit Ștefan „cel Mare” datorită modului în care am gospodărit și am apărat țara Moldovei. Am încheiat, în timpul domniei mele, alianțe cu regele Poloniei, Cazimir al IV-lea, împotriva Ungariei și a Imperiului Otoman. După aceea, m-am aliat și cu Ungaria, condusă de Matei Corvin, în lupta împotriva turcilor. Am obținut o victorie importantă în 1475, la Podul Înalt, lângă Vaslui, împotriva lui Mahomed al II-lea Cuceritorul, dar la Războieni, un an mai târziu, am fost înfrânt. În ultimii ani de domnie am fost nevoit să plătesc tribut turcilor, după ce am rămas singur în lupta împotriva lor și am pierdut cetățile de la Marea Neagră, Chilia și Cetatea Albă.

Fig. 8. Mănăstirea Putna, ctitorie a lui Ștefan cel Mare și locul unde a fost înmormântat

„Sub o râpă stearpă, pe un râu în spume,
Unde un sihastru a fugit de lume,
Cu vărsarea serii un străin sosi.

– Ștefan al Moldovei vine a-ți vorbi!
– Ștefan al Moldovei, Daniel îi spune,
Să aștepte-afară! Sunt în rugăciune.
– Bunule părinte! Sunt rănit și-nvins;
Însăși a mea mumă astăzi m-a respins!
Viu să-ți cer povața dacă nu-i mai bine
Turcilor Moldova d-astăzi să se-nchine?
Daniel Sihastru domnului a zis:

– Mă înșală auzul ori eu am un vis?
Capul ce se pleacă paloșul nu-l taie,
Dar cu umilință lanțu-l încovoiaie! [...]
Dacă mâna-ți slabă sceptrul ți-o apasă,
Altuia mai harnic locul tău îl lasă!
Căci mai bine este supus lăudat,
Decât cu rușine domn și atârnat!
După-aceste vorbe, Ștefan strânge-oștire
Și-nvingând păgânii nalță-o monastire.”

Daniil Sihastru, fragment,
de Dimitrie Bolintineanu

Eu, Mihai Viteazul, m-am aliat cu principele Transilvaniei, Sigismund Bathory, și cu împăratul austriac, Rudolf al II-lea, împotriva otomanilor. Victoria mea de la Călugăreni, din 1595, împotriva lui Sinan Pașa, a fost evocată și de marii scriitori români. Văzând că am rămas fără niciun sprijin din partea vecinilor, m-am hotărât să unesc cele trei țări române pentru a-i înfrânge pe turci. În 1599, l-am învins pe Andrei Bathory, voievodul Transilvaniei, iar în 1600 l-am alungat pe domnitorul Moldovei, Ieremia Movilă. Așa am reușit să unesc cele trei țări române sub o singură conducere.



(1593-1601)

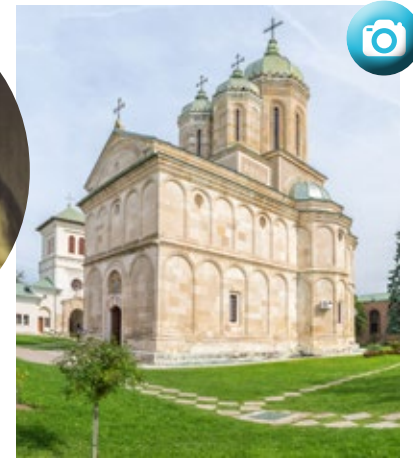


Fig. 9. Mănăstirea Dealu adăpostește capul lui Mihai Viteazul

Unirea a durat însă doar câteva luni, iar Mihai Viteazul a fost ucis, pe 9 august 1601.



Fig. 10. Țările Române sub Mihai Viteazul

„Pe vodă-l zărește călare trecând
Prin șiruri, cu fulgeru-n mână.
În lături s-azvârle mulțimea păgână.
Căci vodă o-mparte, cărare făcând,
Și-n urmă-i se-ndeasă, cu vuiet curgând,
Oștirea română.

Cu tropote roibii de spaimă pe mal
Rup frâiele-n zbucium și saltă;
Turcimea-nvrăjbită se rupe deolaltă
Și cade-n mocirlă, un val după val,
Iar fulgerul Sinan, izbit de pe cal,
Se-nchină prin baltă. [...]”

Pașa Hassan, fragment, de George Coșbuc

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Mircea cel Bătrân (1386-1418) a domnit în Țara Românească. Pentru menținerea independenței, a încheiat alianțe cu statele vecine. Cele mai importante bătălii împotriva otomanilor au fost la Rovine (1395) și Nicopole (1396). Spre sfârșitul domniei a fost nevoit să accepte cedarea Dobrogei și plata tributului către Imperiul Otoman.

Iancu de Hunedoara (1441-1456), voievodul Transilvaniei, a purtat numeroase lupte împotriva otomanilor. Cea mai importantă victorie a fost cea de la Belgrad (1456) unde l-a învins pe Mahomed al II-lea Cuceritorul.

Vlad Țepeș (1448, 1456-1462, 1476) a domnit în Țara Românească de trei ori. El a intrat în conflict cu otomanii cărora nu le-a mai plătit tributul. În atacul de noapte de lângă Târgoviște (1462), a provocat mari pierderi otomanilor conduși de Mahomed al II-lea Cuceritorul.

Ștefan cel Mare (1457-1504) a domnit în Moldova. Pentru a-și apăra țara în fața otomanilor, s-a aliat cu Polonia, Ungaria și alte state creștine. A obținut o importantă victorie la Podul Înalt (Vaslui, 1475), dar a fost învins de Mahomed al II-lea Cuceritorul, la Războieni (1476). Ștefan a transformat înfrângerea în victorie, dar spre sfârșitul domniei a fost nevoit să reia plata tributului către otomani. El a mai purtat lupte și cu Polonia, Ungaria și tătarii.

Mihai Viteazul (1593-1601) a urcat pe tronul Țării Românești într-o perioadă în care Imperiul Otoman amenința cu transformarea ei în **pașalâc**. S-a aliat cu Transilvania și cu Moldova și a luptat cu otomanii pentru independența țării. După Bătălia de la Călugăreni (1595), s-a aliat și cu Imperiul Romano-German (1598). Cu toate acestea, aliații lui nu l-au sprijinit când a fost pe punctul să-și piardă domnia, așa că a luat inițiativa unirii celor trei țări române (1599-1600). Din păcate, unirea nu a rezistat prea mult din cauza dușmanilor de atunci.

Domnitorii români au ctitorit biserici și mănăstiri, monumente de o mare valoare culturală națională.

Minidicționar

blazon = ansamblu de semne convenționale care constituie emblema unui stat, a unei provincii, a unui oraș, a unei familii nobile

cruciadă = expediție militară purtată împotriva celor de altă religie (de exemplu, împotriva musulmanilor)

pașalâc = provincie din Imperiul Otoman guvernată de un pașă (comandant militar)

sultan = titlu dat conducătorului Imperiului Otoman

tribut = obligație (în bani sau în bunuri) pe care o impunea o putere cuceritoare unui popor învins și care se plătea la date fixe; bir

CE AI REȚINUT?

- Răspunde la întrebările de mai jos.
- a) Unde a domnit Mircea cel Bătrân? Dar Iancu de Hunedoara?
- b) Împotriva cărui stat au luptat cei doi domnitori?
- c) De ce Mahomed al II-lea a atacat Țara Românească în vremea lui Vlad Țepeș?
- d) Pe ce aliați s-a bazat Ștefan cel Mare în lupta antiotomană?
- e) Cu cine s-a aliat Mihai Viteazul?
- f) Unde a luptat Mihai Viteazul cu Sinan Pașa?
- g) Ce țări a unit Mihai Viteazul sub conducerea sa?



Fig. 11. Vlad Țepeș și solii turci, pictură de Theodor Aman

CE AI ÎNȚELES?



Fig. 12. Izgonirea turcilor la Călugăreni, pictură de Theodor Aman

- Citește textul și răspunde la cerință.

„Era nevoie neapărat în clipa aceea de o acțiune eroică de ispravă măreață care să cutremure inimile păgânilor și să le înalțe pe ale creștinilor. Atunci mărinimosul Ion Mihai [...] a smuls o secure sau suliță ostășească și, pătrunzând el însuși în șirurile sălbatice ale dușmanilor, străpunge pe un stegar al armatei, taie în bucăți cu sabia o altă căpetenie și, luptând bărbătește, se întoarce nevătămat. [...]

În această învălmășeală ce seamănă a fugă, Sinan Pașa în partea din față a taberei cade de pe podul râului Neajlov, pierde doi dinți și se rostogolește fericit scăpând cu viață.”

(Baltazar Walter, despre Bătălia de la Călugăreni)

- Explică de ce Mihai a primit supranumele de „Viteazul”.

CUM INTERPRETEZI?

Portofoliu

1. Prezintă, pe o coală mare, unul dintre domnitorii care ți-a plăcut cel mai mult. Folosește modelul de mai jos.



2. Grupați-vă câte patru-cinci colegi și prezentați perioada de domnie a unuia dintre domnitorii prezentați în lecție. Folosiți sugestiile de mai jos.

Ce apreciați	Alianțe încheiate și lupte purtate	Ce nu v-a plăcut
	DOMNITOR	
	Păreră voastră despre acest domnitor	

3. Transilvania – spațiu multiethnic. Personalități ale minorităților

AFLĂM

Pentru că i-au ajutat pe maghiari în cucerirea Transilvaniei, secuii au primit pământuri și dreptul de a avea conducători proprii în cadrul voievodatului. Ceva mai târziu, regalitatea maghiară i-a încurajat pe sași să vină în Transilvania pentru a contribui la consolidarea stăpânirii și la dezvoltarea economiei.

Trăind și muncind alături de români, populația majoritară, maghiarii, sașii și secuii și-au adus contribuția la dezvoltarea economică a Transilvaniei și la crearea unei culturi care a integrat și armonizat specificul acestor populații.

În voievodatul Transilvaniei au fost organizate **comitate, scaune** săsești și secuiești, și s-au menținut în zona de margine „**țările**” românești.

Minoritățile etnice au avut numeroase personalități despre care au scris **cronicarii** și istoricii (de exemplu, Ludovic de Anjou, Johannes Honterus și alții).

Sat și oraș. În zona rurală, indiferent că erau români, maghiari, secui sau sași, locuitorii se ocupau, în principal, cu agricultura și creșterea animalelor. În funcție de zonă, se cultivau cereale, viță-de-vie, pomi fructiferi, se practica apicultura, erau crescute vite, oi și porci. Satul era format din gospodării în cadrul cărora se produceau aproape toate cele necesare traiului. Biserica – Ortodoxă sau Catholică, mai târziu aparținând și altor **confesiuni** creștine – era nelipsită, practicile religioase fiind o parte importantă din viața locuitorilor. Satele erau de două categorii: libere și dependente. În cele libere, locuitorii erau proprietarii pământului, în timp ce satele dependente se găseau pe pământul nobililor sau al unor mănăstiri. Țăranii dependenți aveau numeroase obligații față de stăpânul pământului pe care trăiau. Când nu mai puteau suporta **abuzurile** stăpânilor, țăranii se răsculau.

Harnici meșteșugari și negustori, sașii au întemeiat așezări urbane în Transilvania medievală, printre care Sibiu, Sighișoara, Brașov, Mediaș și multe altele.

Orașele s-au constituit în jurul unor cetăți prevăzute cu ziduri și turnuri pentru apărarea locuitorilor în caz de pericol. Unele orașe medievale erau fortificate cu ziduri de apărare. Documentele vremii atestă organizarea meșteșugarilor în bresle, iar calitatea și diversitatea produselor transformau orașele în centre de producție. Anual sau cu ocazia unor sărbători religioase, se organizau târguri, iar unele orașe dobândeau dreptul de a face comerț cu Moldova, cu Țara Românească, dar și cu alte țări răsăritene.



Fig. 13. Biserica fortificată din Biertan, inclusă în patrimoniul UNESCO

ÎNȚELEM

PE SCURT

În sud-estul Transilvaniei, secuii și sașii au ridicat biserici fortificate care au jucat, pentru mai mult de cinci secole, și un rol militar, nu doar religios. Aceste sate cu biserici fortificate au fost incluse în **patrimoniul mondial UNESCO**.

În nordul Transilvaniei, în Maramureș, impresionează și astăzi, prin dimensiunea neobișnuită a construcțiilor din lemn, biserici care datează din secolele XVII-XVIII, dar ele reprezintă, de fapt, tipuri arhitectonice mai vechi cu câteva secole, deoarece bisericile erau reclădite pe același loc, iar reparațiile se executau treptat, înlocuindu-se părțile care se deteriorau. Opt dintre aceste biserici sunt incluse, de asemenea, în patrimoniul mondial UNESCO.

Minidicționar

abuz = faptă incorectă, ilegală

comitat = unitate administrativ-teritorială, în unele țări condusă de un comite

confesiune = religie, cult

cronicar = autor de cronică (lucrare cu caracter istoric, obișnuită mai ales în Evul Mediu, care cuprinde o înregistrare cronologică a evenimentelor sociale, politice și familiale)

multietnic = din mai multe etnii (*etnie* - totalitatea oamenilor care vorbesc aceeași limbă și care au o cultură comună)

scaune = unitate teritorial-administrativă a sașilor și secuilor din Transilvania



Fig. 14. Piața Mare din Sibiu, oraș întemeiat de sași la sfârșitul secolului al XII-lea

CE AI REȚINUT?

- Răspunde la întrebările de mai jos.
- a) Ce etnii trăiesc laolaltă în Transilvania?
- b) La ce au contribuit minoritățile din Transilvania?
- c) Care erau principalele ocupații ale populației din Transilvania?

CE AI ÎNȚELES?

- Identifică, în textul lecției, pasajul din care reiese că Transilvania este un spațiu multietnic.
- Explică diferența dintre satele libere și cele dependente.

CUM INTERPRETEZI?

- Răspunde cerințelor din cadranele de mai jos, făcând referire la spațiul transilvănean multietnic.

Mi-a plăcut că...	Am aflat pentru prima dată că...
Mi-ar plăcea să vizitez...	Aș dori mai multe informații despre...

Arpad a fost ales conducătorul triburilor maghiare în 890 și este considerat fondatorul dinastiei arpadiene. Sub conducerea sa, maghiarii s-au așezat în Ungaria de azi și au pus bazele unui stat. Arpad a condus oastea maghiară împotriva lui Menumorut, voievodul din Crișana, și a lui Glad, voievodul din Banat. Informații despre Arpad au fost furnizate de Anonymus, în *Faptele ungarilor*.

Ștefan cel Sfânt (1001-1038) a fost primul rege creștin al maghiarilor. Înainte de a se creștina, numele său era Vaik. S-a creștinat pentru a obține binecuvântarea papei și coroana regală. S-a încoronat ca rege sub numele de Ștefan I cu binecuvântarea papei Silvestru al II-lea. El a contribuit la răspândirea și consolidarea creștinismului în rândul maghiarilor, dar și a altor popoare.

Carol Robert de Anjou (1308-1342) a fost primul rege din dinastia Anjou care a condus Ungaria după stingerea dinastiei arpadiene. A dezvoltat economia țării și, din cauza luptelor interne, a mutat capitala Ungariei la Timișoara. A intrat în conflict cu Basarab I, domnul Țării Românești, dar a fost învins la Posada, conform *Cronicii pictate de la Viena*. Fiul său, **Ludovic de Anjou (1342-1382)**, a avut o domnie considerată „epoca de aur” a Ungariei, țara dezvoltându-se din punct de vedere economic și cultural.

Matei Corvin (1458-1490), fiul lui Iancu de Hunedoara, a devenit rege la doar 15 ani și a fost unul dintre cei mai de seamă regi ai Ungariei. A sprijinit dezvoltarea culturală a țării sale, care a cunoscut și cea mai mare întindere teritorială, Matei Corvin intenționând să acumuleze cât mai multe titluri și coroane.

Pe Vlad Țepeș l-a întemnițat când a venit să-i ceară ajutorul, dar tot el l-a ajutat să obțină a treia domnie. Cu Ștefan cel Mare s-a luptat la Baia (1467), dar au încheiat alianță când a crescut pericolul otoman.

Laurențiu de Câmpulung a fost ultimul comite sas al orașului Câmpulung, din Țara Românească. Piatra sa funerară se află și astăzi în Biserica Bărăția din Câmpulung și constituie cel mai vechi document epigrafic (inscripție pe un suport dur) medieval din Țara Românească și, în același timp, prima mențiune scrisă a orașului. Textul, redactat în limba latină, precizează că: „Aici este înmormântat comitele Laurențiu din Câmpulung, spre pioasă amintire, în anul Domnului 1300”.



Fig. 16. Johannes Honterus, Biserica Neagră, Brașov

Johannes Honterus (1498-1549) a fost un învățat sas din Transilvania. Activitatea sa i-a adus prestigiu internațional încă din timpul vieții. A predat la Universitatea din Cracovia, a publicat numeroase lucrări, s-a inițiat în arta tipografiei și a tipărit o importantă lucrare despre Transilvania. La Brașov, s-a implicat în dezvoltarea învățământului în limba germană. Este fondatorul gimnaziului săsesc din apropierea Bisericii Negre, azi Colegiul Național „Johannes Honterus”, și a înființat una dintre primele tipografii din Transilvania. La insistențele sale, a fost construită prima fabrică de hârtie din regiune.



Fig. 15. Ludovic I de Anjou, regele Ungariei

În 1514, a avut loc o răscoală de amploare sub conducerea unui mic nobil secui, **Gheorghe Doja**. Răsculații cereau libertățile desființate de nobilime, dar au fost învinși de oastea voievodului Transilvaniei și de cea a regelui Ungariei. Gheorghe Doja a fost prins și executat.



Fig. 17. Execuția lui Gheorghe Doja

Ștefan Răzvan a fost un domnitor de etnie romă. El a condus Moldova pentru câteva luni (aprilie-decembrie 1595) și a fost un aliat de încredere al lui Mihai Viteazul. A urcat pe tron cu ajutorul principelui Transilvaniei, Sigismund Bathory, făcându-se remarcat datorită calităților sale militare. Despre el a scris și Bogdan Petriceicu Hasdeu în piesa de teatru *Răzvan și Vidra*. Conform autorului, Ștefan Răzvan a devenit domn în urma ambițiilor soției sale, boieroaica Maria (Vidra).

În cele din urmă, Ștefan Răzvan a fost executat din ordinul lui Ieremia Movilă, cel care devenise domnitor al Moldovei cu ajutorul polonilor.



Fig. 18. Moneda lui Ștefan Răzvan

CE AI REȚINUT?

- Răspunde la întrebările de mai jos.
- a) Ce regi ai Ungariei au avut impact asupra dezvoltării acestei țări?
- b) Care au fost cele mai importante lucruri pe care le-a făcut Johannes Honterus?
- c) În ce situații colaborau conducătorii maghiari cu domnitorii români?

CE AI ÎNȚELES?

- Explică modul în care maghiarii, sașii și secuii i-au influențat pe români.
- Numește câteva avantaje ale construirii primei fabrici de hârtie din Transilvania.

CUM INTERPRETEZI?

PROIECT DE ECHIPĂ

Pasul 1. Alegeți una dintre clădirile la care se face referire în text.

Pasul 2. Documentați-vă despre aceasta (cine a construit-o, când, dacă mai există construcția etc.).

Pasul 3. Căutați imagini ale clădirii respective.

Pasul 4. Pregătiți prezentarea informațiilor însoțite de imagini într-o formă pe care o alegeți.

Pasul 5. Prezentați colegilor ceea ce ați pregătit.

Criterii de apreciere a proiectelor:

- alegerea unei clădiri menționate în text;
- selectarea unor informații relevante;
- selectarea unor imagini adecvate;
- prezentarea clară a proiectului;
- implicarea tuturor membrilor echipei în proiect.

4. Evul Mediu în lume – englezii, francezii, rușii, ungurii, otomanii, bulgarii, sârbii. Exploratori celebri

AFLĂM



Fig. 19. Europa în secolele XII-XIII

Englezii, de origine germanică, s-au format ca popor în Evul Mediu. Ocupau o parte a teritoriului Marii Britanii, insulă situată în vestul Europei. Numele lor provine de la triburile anglo-saxonilor care au invadat regiunea în secolele V-VI. Creștinarea englezilor a avut loc în secolul al VII-lea, iar Anglia și-a desăvârșit unificarea în secolul al X-lea și s-a consolidat în timpul regilor Henric al II-lea Plantagenetul, Henric al VIII-lea Tudor și a reginei Elisabeta I. Englezii au luptat cu popoarele vecine, dar cel mai lung război l-au purtat cu Franța, Războiul de 100 de Ani (1347-1453).

Francii, strămoșii francezilor, trăiau într-un spațiu aflat pe teritoriul Franței de azi. Deși francii erau germanici, ei s-au romanizat, iar limba lor este de origine latină. Statul franc a fost întemeiat de Clovis, în secolul al V-lea, și tot el este cel care a impus poporului creștinismul. În timpul lui Carol cel Mare, statul a devenit imperiu și a fost încurajată dezvoltarea culturii. Mai târziu, Franța a ajuns o mare putere europeană și a învins Anglia în Războiul de 100 de Ani.

Rușii fac parte din ramura de est a slavilor, la fel ca ucrainenii și belarușii. Trăiau pe o parte a teritoriului Rusiei de azi. Primul lor stat, Rusia Kieveană, a fost întemeiat în secolul al IX-lea. Controlând un important drum comercial, statul s-a dezvoltat în timpul lui Vladimir cel Mare și Iaroslav cel Înțelept. Odată cu creștinarea lui Vladimir cel Mare (secolul al X-lea), rușii s-au creștinat, devenind unul dintre cele mai mari popoare ortodoxe. Din secolul al XIV-lea, locul Rusiei Kieveane a fost luat de Marele Cnezat al Moscovei. Primul monarh care s-a încoronat ca țar al Rusiei a fost Ivan cel Groaznic.



Fig. 20. Carol cel Mare (748-814)

Ungurii, popor migrator de neam fino-ugric care a plecat din zona munților Ural, s-au stabilit pe teritoriul de azi, la sfârșitul secolului al IX-lea, punând bazele statului sub conducerea ducelui Arpad. Cu ajutorul secuilor, ei au cucerit treptat Transilvania. În timpul lui Ștefan cel Sfânt, la începutul secolului al XI-lea, ungurii au preluat creștinismul catolic. Sub conducerea lui Carol Robert de Anjou, Ludovic de Anjou, Sigismund de Luxemburg și Matei Corvin, Ungaria s-a afirmat ca o mare putere în zonă, implicându-se activ, începând cu secolul al XIV-lea, în organizarea cruciadelor antiotomane.




Fig. 21. Pictură reprezentându-l pe sultanul Soliman Magnificus (dreapta)

Otomanii sunt un popor de origine asiatică și de religie musulmană, originar din zona Anatoliei. Numele l-au preluat de la Osman I, primul lor conducător, și, totodată, fondatorul dinastiei otomane (1299). Conducătorii lor purtau titlul de sultan. După ce au cucerit teritorii în Asia, otomanii au pătruns și în Europa, prin Peninsula Balcanică, începând cu secolul al XIV-lea, unde i-au supus pe bulgari și pe sârbi și s-au confruntat cu românii, ungurii și polonezii. Printre cei mai importanți sultani se numără Baiazid Fulgerul, Mahomed al II-lea Cuceritorul și Soliman Magnificul.

Bulgarii trăiau, ca și azi, la sud de Dunăre, în nordul Peninsulei Balcanice. Strămoșii lor au venit din Asia și i-au supus pe slavii care trăiau acolo. Bulgarii au dat numele poporului care a luat astfel naștere, prin contopirea cu slavii, însă s-au slavizat. Forma de organizare a statului bulgar era țaratul (sau imperiu), iar conducătorului purta titlul de țar. În secolul al IX-lea, bulgarii au preluat creștinismul ortodox și, ulterior, au devenit o mare putere. Spre sfârșitul secolului al XIV-lea, bulgarii au fost supuși de statul otoman.

Sârbii fac parte din ramura sudică a slavilor stabiliți în mare parte, în sud-vestul Serbiei de azi, dar și în teritoriile învecinate. Sârbii au devenit creștin-ortodocși în secolul al IX-lea. În secolul al XIII-lea, Serbia a devenit regat, sub conducerea lui Ștefan I („cel întâi încoronat”). În secolul al XIV-lea, a luat naștere Imperiul (Țaratul) Sârb sub conducerea lui Ștefan Dușan, însă la moartea acestuia, puterea statului a decăzut și a sfârșit prin a fi cucerit de otomani.

EXPLORATORI CARE AU CONDUS LA IMPORTANTE DESCOPERIRI GEOGRAFICE

 CÂND?	CINE?	CE?
1271-1295	Marco Polo, negustor venețian	S-a făcut cunoscut prin relatările sale despre o călătorie în China, descrisă în lucrarea <i>Il milione</i> , care s-a bucurat de o mare popularitate.
1492-1503	Cristofor Columb, navigator genovez în slujba Spaniei	A căutat un drum pe mare, spre Asia, plecând de la teoria că pământul este sferic. A navigat spre vest, străbătând oceanul Atlantic, dar a descoperit un nou continent, denumit, ulterior, America. A făcut, în total, patru drumuri între Europa și America.
1519-1521	Fernando Magellan, navigator portughez în slujba Spaniei	A plecat spre vest cu cinci corăbii pentru a ajunge în insulele cu mirodenii. A străbătut oceanul Atlantic, a ocolit America prin sud (strâmtoarea Magellan), a pătruns în oceanul Pacific, dar a murit în insulele Filipine într-o luptă cu localnicii (1521). În Spania a ajuns doar Juan Sebastian Elcano, cu nava „Victoria” (1522), realizându-se astfel prima circumnavigație a pământului.

CÂND?	CINE?	CE?
1675- 1678	Nicolae Milescu (sau Neculai Milescu Spătarul), diplomat român la Curtea țarului Aleksei Mihailovici al Rusiei	Apreciindu-i calitățile de cărturar și traducător, țarul l-a trimis ca sol în China. Deși Milescu nu s-a întâlnit cu împăratul acestei țări, el a relatat călătoria, descriind teritoriul Siberiei și pe cel al Mongoliei, precum și obiceiurile chinezilor.



Fig. 22. Călătoria lui Marco Polo



Fig. 23. Prima expediție a lui Cristofor Columb și expediția lui Fernando Magellan

ÎNȚELESEM

PE SCURT

În perioada Evului Mediu au luat naștere cele mai multe state, o parte dintre ele existând și în zilele noastre.

Statele medievale învecinate cu Țările Române au influențat istoria acestora fie prin luptele de cucerire a teritoriilor locuite de români, fie prin alianțele încheiate cu domnitorii români.

Multe dintre statele medievale întemeiate pe teritoriul Europei au dus politici de expansiune, încercând să cucerească și să domine teritoriile și populațiile din jurul lor.

Epoca Medievală a fost marcată și de răspândirea creștinismului, dezvoltarea artelor și a literaturii, dar și de descoperiri geografice și extinderea schimburilor comerciale.

Minidicționar

circumnavigație = călătorie pe mare în jurul unei insule, continent sau împrejurul lumii

CE AI REȚINUT?

- Transcrie pe caiet, apoi completează enunțurile.
 - a) Statele medievale care se învecinau cu Țările Române erau ...
 - b) Cel mai lung război dintre Anglia și Franța a fost ...
 - c) Printre cei mai importanți regi ai Ungariei s-a aflat și ...

CE AI ÎNȚELES?

1. Explică importanța descoperirilor geografice și a călătoriilor exploratorilor.
2. Argumentează legătura dintre politica de expansiune a unor state și conflictele armate din Evul Mediu.

CUM INTERPRETEZI?

- Alege unul dintre statele medievale prezentate în lecție. Caută mai multe informații despre acesta și completează, pe scurt, un cub realizat de tine dintr-o coală.

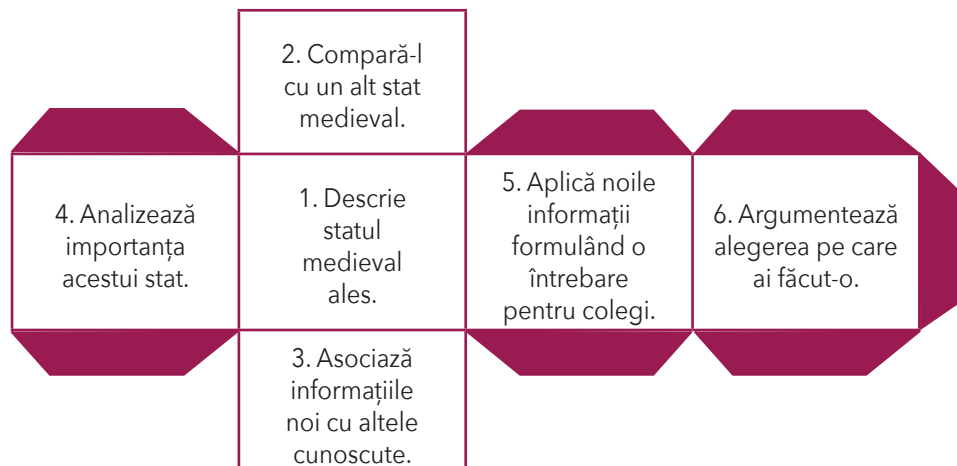


Fig. 24. Războiul de 100 de Ani, pictură de Charles-Philippe Larivière

ȚĂRILE ROMÂNE ÎN EVUL MEDIU – PROIECT DE ECHIPĂ

- Alegeți unul dintre statele medievale românești despre care ați învățat și realizați un proiect, urmând pașii de mai jos.

PASUL 1 Lipiți o imagine cu harta statului respectiv.

PASUL 2 Spuneți cine a întemeiat statul ales.

PASUL 3 Menționați o sursă istorică în care se fac referiri la istoria acestui stat și dați un citat din aceasta.



PASUL 4 Enumerați câțiva conducători reprezentativi ai acestui stat și descrieți câteva lucruri pe care aceștia le-au făcut pentru poporul lor (de exemplu, lupte purtate pentru apărare, măsuri economice, înființarea de școli etc.).

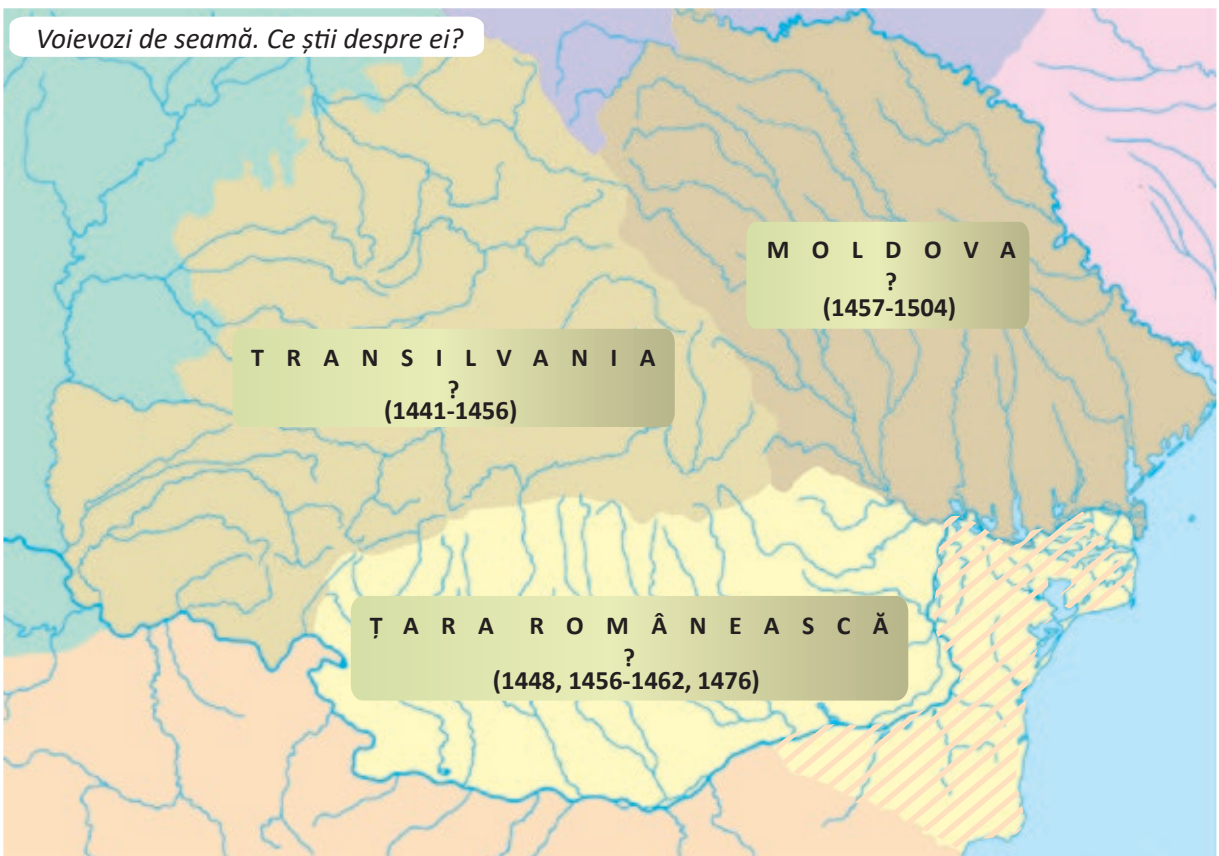
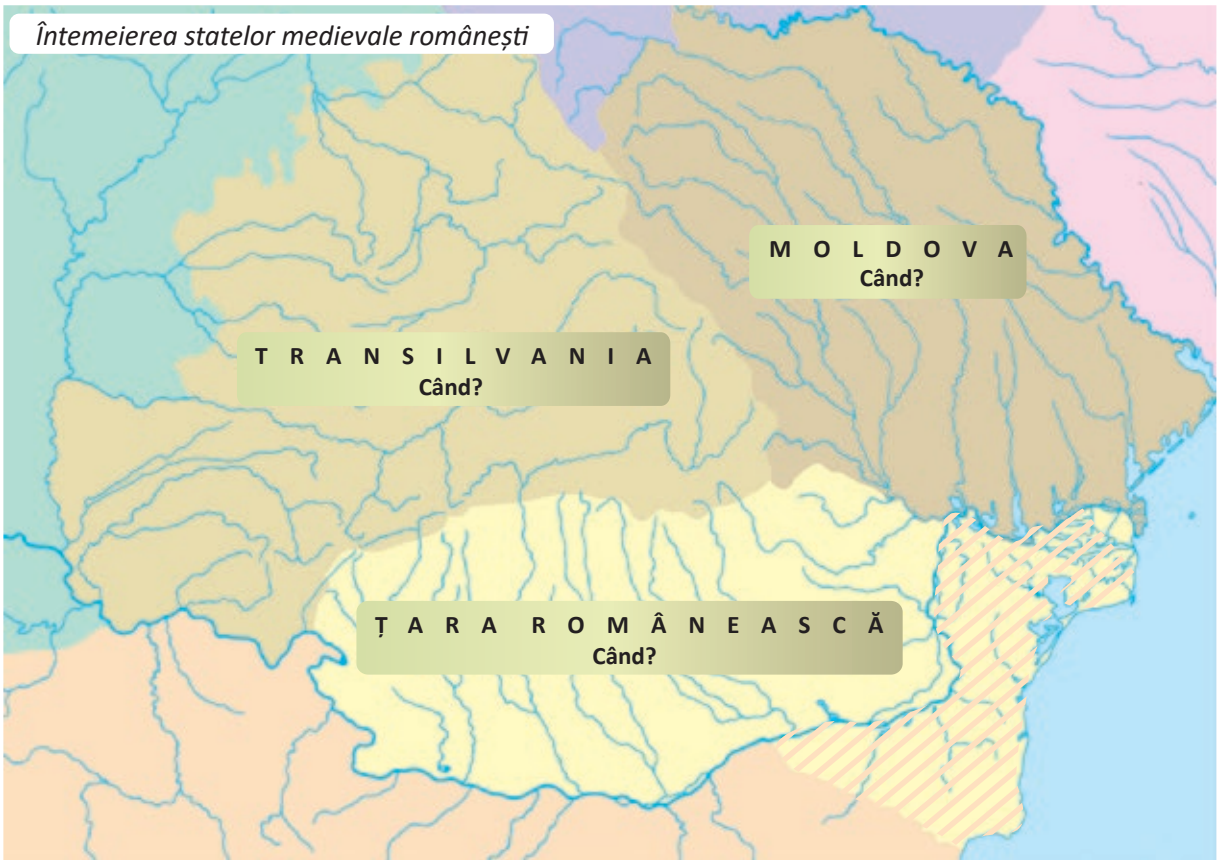
PASUL 5 Numiți țările vecine statului ales și precizați în ce mod au influențat viața locuitorilor.

PASUL 6 Argumentați de ce ați ales acest stat (ce v-a plăcut cel mai mult din istoria lui și cum credeți că ar fi arătat lumea astăzi dacă acesta nu ar fi existat).

Vei fi apreciat pentru:

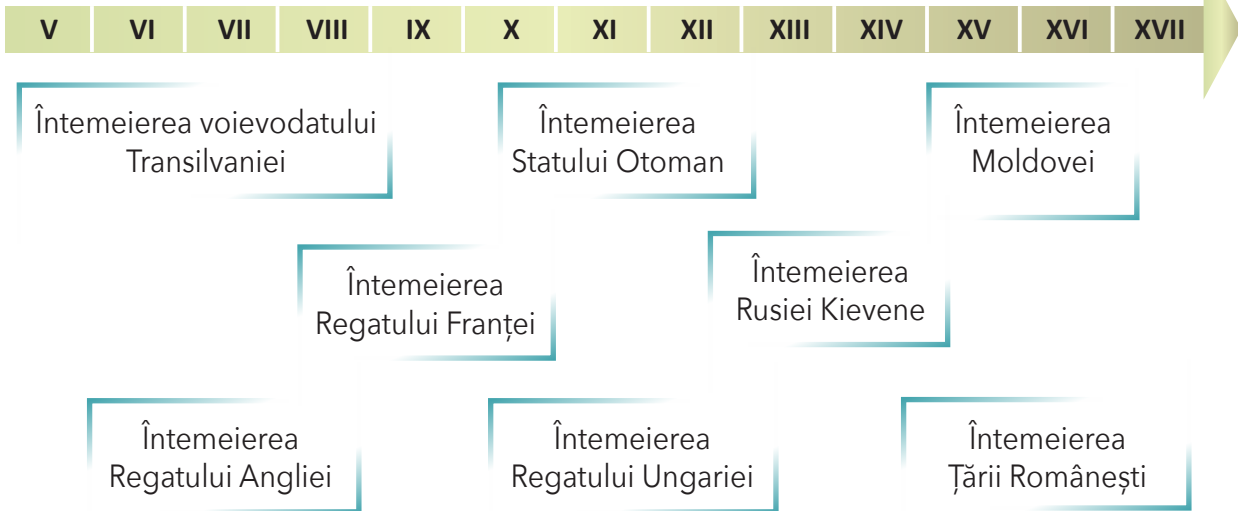
- respectarea pașilor;
- modul de prezentare a proiectului;
- încadrarea în timp.

- Completează, pe caiet, datele care lipsesc de pe hărțile de mai jos.



CE AI REȚINUT?

1. Realizează, pe o coală mare, o axă a timpului după modelul de mai jos, apoi plasează pe ea casele date.



2. Numește câte un voievod al fiecărei țări române și precizează secolul în care a domnit.
3. Numește o descoperire geografică importantă și exploratorul care a făcut-o.

CE AI ÎNȚELES?

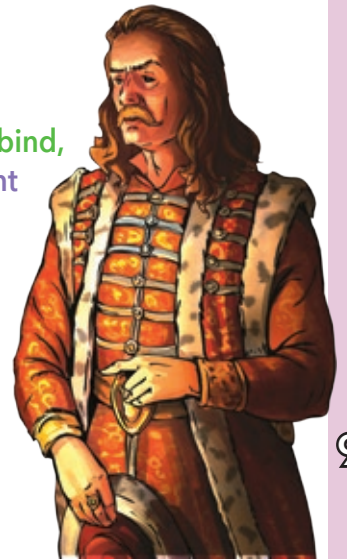
1. Analizează informațiile privind întemeierea țărilor române și domnitorii acestora, apoi spune ce legături se pot stabili între locuitorii Transilvaniei, Moldovei și Țării Românești.
2. Argumentează importanța vizitei Spătarului Milescu în China.

CUM INTERPRETEZI?

1. Caracterizează unul dintre voievozii de mai jos folosind modelul alăturat.

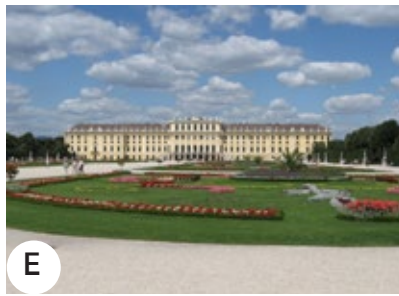


Ștefan cel Mare
Patriot, curajos,
Luptând, organizând, iubind,
Ștefan, un domnitor sfânt
Apărător



2. Cum l-a ajutat sfatul lui Daniil Sihastru pe Ștefan cel Mare?
3. Care este diferența dintre o legendă istorică și un eveniment istoric?

1. Numește primii voievozi cunoscuți din spațiul românesc (secolul al IX-lea). 😊😊😊
2. Dă exemple de trei state medievale care au luat naștere în Europa. 😊😊😊
3. Numește trei domnitori ai Țării Românești în ordine cronologică. 😊😊😊
4. Notează pe caiet doar literele corespunzătoare imaginilor care prezintă ctitorii ale unor domni români. 😊😊😊



5. Alege variantele corecte de răspuns.
 - a) America a fost descoperită de:
A. Marco Polo. B. Cristofor Columb. C. Fernando Magellan.
 - b) Unul dintre statele medievale vecine cu țările române era:
A. Regatul Ungariei. B. Regatul Angliei. C. Regatul Franței.
 - c) Mănăstirea Cozia este ctitoria lui:
A. Vlad Țepeș. B. Ștefan cel Mare. C. Mircea cel Bătrân.
6. Cum au influențat statele medievale vecine istoria țărilor române?
7. De ce crezi că domnia lui Ștefan cel Mare sau cea a lui Mircea cel Bătrân au fost atât de lungi?

FB	B	S
15-17 😊	12-14 😊	7-11 😊

Pentru fiecare răspuns corect, vei obține o față veselă.

Numără câte fețe vesele ai strâns și vei descoperi calificativul obținut.



Unitatea

6

POPOARE DE IERI ȘI DE AZI (III). EPOCA MODERNĂ

DESPRE CE VEI AFLA?

1. Alexandru Ioan Cuza și Unirea Principatelor Române
2. Regele Carol I și independența României. Călători și exploratori din spațiul românesc - sec. al XIX-lea
3. Primul Război Mondial. Regele Ferdinand I și Marea Unire
4. Epoca modernă - turcii, ungurii, germanii, rușii, sârbii, bulgarii

TERMENI:

- Alexandru Ioan Cuza
- Carol I
- Ferdinand I
- Unirea Principatelor Române
- Marea Unire
- Primul Război Mondial

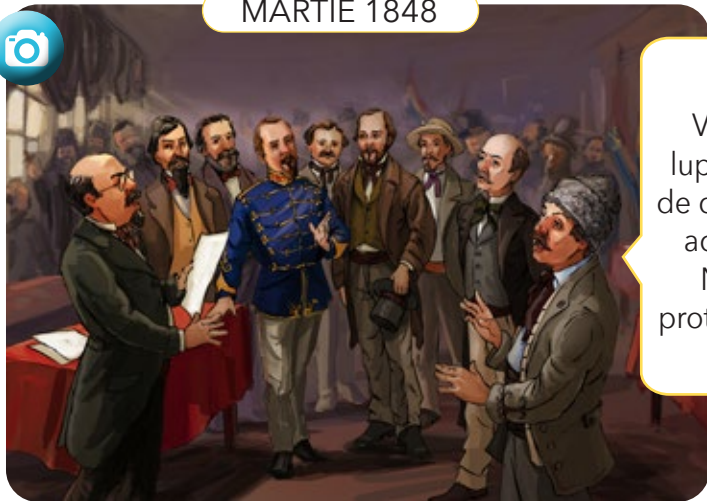
CE VEI REUȘI?

- să stabilești relații între evenimentele istorice proprii țării noastre și cele din alte state ale lumii;
- să îți exprimi părerea asupra deciziilor unor personalități sau asupra unor evenimente istorice;
- să prezinți o personalitate istorică pe baza acțiunilor acesteia și pe baza aprecierilor istoricilor;
- să menționezi personalități istorice și eroi români care s-au jertfit pentru țara lor;
- să menționezi călători, oameni de cultură și de știință care au contribuit la modernizarea țării;
- să numești alte popoare ale lumii a căror istorie a influențat-o pe cea a românilor;
- să compari evenimente sau perioade istorice.

1. Alexandru Ioan Cuza și Unirea Principatelor Române

AFLĂM

MARTIE 1848



La vremea la care noi ne nășteam, Tudor Vladimirescu conducea Revoluția din 1821, luptând pentru libertatea națională. Acum este de datoria noastră să luptăm mai departe pentru aceleași idealuri și pentru unitatea națională.

Ne aflăm de aproape douăzeci de ani sub protectoratul Rusiei și sub stăpânire otomană de mai multe secole. Gata! La luptă, români!

În Țara Românească, vă puteți baza pe ajutorul lui C.A. Rosetti, Ion Heliade Rădulescu și al lui Gheorghe Magheru, dar și pe al meu, Nicolae Bălcescu.

Eu sunt Al.I. Cuza, din Moldova. Cu mine sunt și Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, dar și Eudoxiu Hurmuzachi, din Bucovina.

Eu, Avram Iancu, alături de Alexandru Papiu Ilarian, Simion Bărnuțiu, Timotei Cipariu, August Treboniu Laurian, Andrei Șaguna și Eftimie Murgu susținem revoluția în Transilvania și Banat.



MARTIE 1853



Revoluția noastră din 1848-1849 a fost înfrântă. Acum, când Rusia a pornit războiul împotriva Imperiului Otoman, mai avem o șansă la unire și libertate.

1856



Rusia a fost înfrântă de Imperiul Otoman și aliații săi, printre care Franța și Anglia. S-a semnat Tratatul de Pace de la Paris și s-a decis ca românii din principate să fie consultați dacă vor unirea, iar Rusia trebuie să retrocedeze Moldovei sudul Basarabiei.

- În 1857, românii din cele două principate au votat, în adunările ad-hoc, Unirea sub un singur conducător.

5 IANUARIE 1859



Dacă românii din Țara Românească îl vor alege tot pe Cuza, *Hora Unirii*, scrisă de mine acum trei ani, va deveni realitate.

24 IANUARIE 1859



Să alegem și noi ca ei!

Trăiască Alexandru Ioan Cuza, domnul Principatelor Române!



Iată ce am înfăptuit ca domnitor al României:

- am avut un singur guvern, o singură adunare legiuitoare și o singură capitală;
 - am trecut în proprietatea statului domeniile și averile aparținând unor biserici și mănăstiri;
 - am stabilit un impozit personal și o contribuție pentru drumuri;
 - sub domnia mea, au fost fondate Universitățile din Iași și din București;
 - am făcut demersurile pentru a construi prima cale ferată din România (București - Filaret - Giurgiu);
 - am **reformat** justiția, armata, comerțul.
- Acum, în 1866, mă văd obligat să **abdic**, dar las în urmă o Românie modernă!



(1859-1866)

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domnitor al celor două Principate Române a însemnat unirea acestora și formarea unui stat modern. Acest lucru a fost posibil datorită luptei permanente a revoluționarilor **pașoptiști**.

În contextul conflictelor dintre statele europene, țările române se aflau între acestea, însă **tratatele** de pace încheiate între învinși și învingători le-au oferit românilor posibilitatea de a-și decide propriul destin.

Minidicționar

a abdica = a renunța la tron

a reforma = a schimba în bine, a îmbunătăți

pașoptist = luptător în Revoluția de la 1848-1849

protectorat = formă de dependență politică a unui stat față de un alt stat

revoluție = revoltă care are ca scop schimbarea fundamentală a valorilor, a instituțiilor politice, a structurii sociale, a conducătorilor și ideologiilor unei societăți

tratată = înțelegere scrisă încheiată între două sau mai multe state prin care se stabilesc drepturile sau obligațiile semnatarilor



Fig. 1. Harta României moderne

CE AI REȚINUT?

- Alege varianta corectă de răspuns.

a) Alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domnitor al Principatelor Române s-a realizat în anul:

- A. 1848. B. 1859. C. 1821.

b) Alexandru Ioan Cuza a fost ales ca domnitor de către românii din:

- A. Moldova și Țara Românească.
B. Moldova și Transilvania.
C. Țara Românească și Transilvania.

c) Reformele lui Cuza au contribuit la:

- A. renunțarea la tron. B. modernizarea României. C. stabilirea granițelor.



CE AI ÎNȚELES?

1. Fără Revoluția de la 1848-1849, crezi că ar fi fost posibilă alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domnitor al celor două principate?

2. Identifică, în istoria românilor, câteva momente în care diferiți conducători ai acestora au considerat că unirea românilor este importantă pentru lupta lor pentru libertate.

CUM INTERPRETEZI?

- Transcrie versurile *Horei Unirii*, de Vasile Alecsandri, și completează casetele cu interpretările tale.

„Hai să dăm mână cu mână
Cei cu inima română,

?

[...] Unde-i unul nu-i putere
La nevoi și la durere,

?

Să-nvârtim hora frăției
Pe pământul României!

?

Poetul visa la o
Românie unită.

Unde-s doi puterea crește
Și dușmanul nu sporește!”

?

Dușmanii pot fi înfrânți
de un neam unit.

LECTURĂ RECOMANDATĂ

- *Moș Ion Roată și Unirea*, de Ion Creangă



2. Regele Carol I și independența României. Călători și exploratori din spațiul românesc – sec. al XIX-lea

AFLĂM

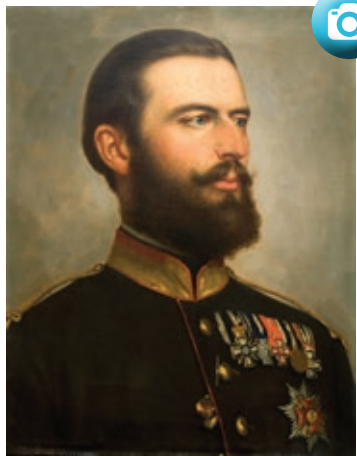


Fig. 2. Carol I de Hohenzollern (domnitor: 1866-1881, rege: 1881-1914)

După abdicarea lui Alexandru Ioan Cuza, oamenii politici români au căutat un domnitor dintr-o familie conducătoare a unui stat european puternic. Cel care a acceptat a fost Carol de Hohenzollern Sigmaringen, din familia domnitoare a Prusiei, familie de origine germană.

Pe 10 mai 1866, Carol de Hohenzollern a depus jurământul la București, în Palatul Mitropoliei, devenind astfel domnitorul României, sub numele de Carol I.

În fața națiunii române, tânărul domnitor a spus: „Punând picioarele pe acest pământ, am și devenit român”, apoi și-a exprimat „devotamentul fără margini către noua mea patrie și acel neînvins respect pentru lege, pe care l-am cules în exemplul alor mei. Cetățean azi, mâine, de va fi nevoie, soldat, eu voi împărtăși cu dumneavoastră soarta cea bună ca și cea rea”.

În timpul domniei lui Carol I, a fost adoptată prima **Constituție** a României prin care se garantau drepturile și libertățile cetățenilor. Totodată, domnitorul a luat măsuri pentru dezvoltarea economiei, dar

țara era în continuare un stat vasaal față de Imperiul Otoman.

În anul 1877, Rusia a declarat război Imperiului Otoman, aceasta fiind ocazia pentru România, de a-și obține independența, dar trebuia să se alieze cu Rusia. Crezând că va învinge singură, Rusia nu a dorit o alianță cu România, însă a promis că va suporta cheltuielile datorate deplasării trupelor pe teritoriul românesc și că va respecta hotarele statului român.

Văzând că România n-a mai plătit tribut și că a permis trecerea trupelor rusești pe teritoriul său, Imperiul Otoman a înțeles că încerca să-și obțină independența și a început să bombardeze orașele românești de la Dunăre. La 9 mai 1877, Mihail Kogălniceanu, ministrul de externe al României, a proclamat independența de stat, dar aceasta nu a fost recunoscută de Marile Puteri.

Curând, armata rusă a fost respinsă la Plevna de Osman Pașa și, astfel, Rusia a trebuit să ceară ajutorul armatei române și lui Carol I.



Fig. 3. *Atacul de la Smârdan*, tablou de Nicolae Grigorescu

Carol I a devenit comandantul trupelor româno-ruse de la Plevna și a obținut victorii, în 1877, la Grivița și Rahova, iar Osman Pașa s-a văzut nevoit să capituleze. În anul următor, românii i-au învins pe otomani la Smârdan (fig. 3) și la Vidin. În cele din urmă, Imperiul Otoman a cerut pacea.

Marile Puteri au hotărât, la Berlin, condițiile păcii. României i-au fost retrocedate Dobrogea, Delta Dunării și Insula Șerpilor, i-a fost recunoscută independența, condiționată de cedarea către Rusia a sudului Basarabiei și de acordarea drepturilor politice tuturor locuitorilor, indiferent de religia lor.

Carol I a fost încoronat rege al României la 10 mai 1881, coroana sa (fig. 4) fiind realizată din țeava unui tun otoman capturat în luptele de la Plevna.



Fig. 4. Coroana de oțel a regelui Carol I

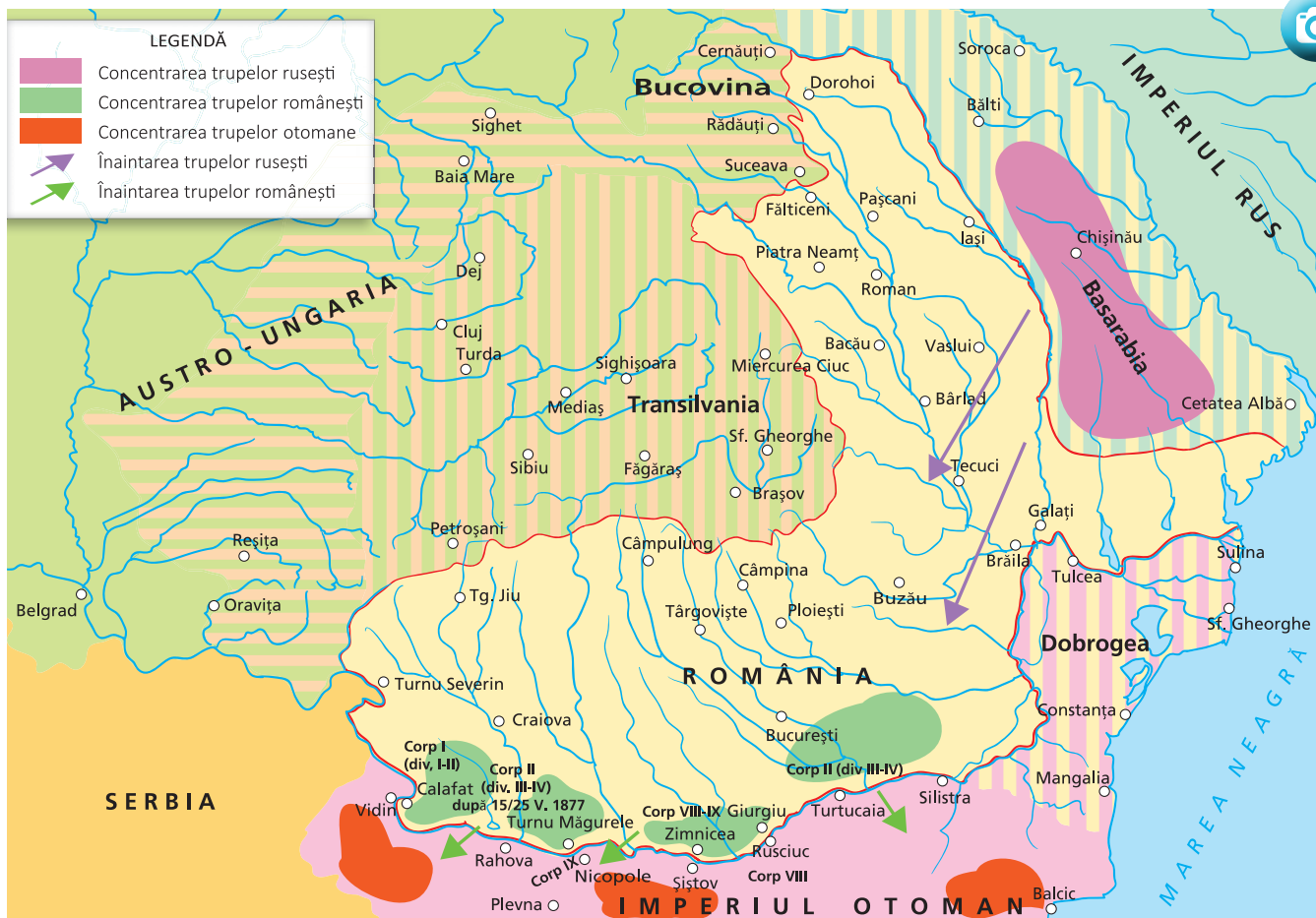


Fig. 5. Participarea României la Războiul de Independență

Medicul de origine franceză, Carol Davila, a organizat serviciul ambulanțelor militare și al trenurilor sanitare, contribuind astfel la salvarea a numeroase vieți și la îngrijirea a mii de răniți în Războiul de Independență.



Carol Davila (1828-1884)

ÎNȚELEM

PE SCURT

Venirea la domnie a unui principe străin și-a lăsat amprenta asupra evoluției poporului român. În primul an de domnie a lui Carol I s-a elaborat prima Constituție, iar după 11 ani România și-a proclamat independența. Războiul de Independență purtat de români a dovedit forța acestora și dorința lor de libertate. Marile Puteri au fost nevoite să recunoască toate aceste merite ale românilor. După 1878, România a intrat pe un drum nou de dezvoltare.



Fig. 6. Cucerirea redutei Grivița, pictură de Henryk Dembitzky

Minidicționar

a capitula = a depune armele

constituție = legea fundamentală a unui stat, care stabilește forma de organizare a acestuia, instituțiile lui, drepturile de care se bucură cetățenii și obligațiile ce le revin

a proclama = a anunța ceva în mod solemn și oficial

stat vasal = stat dependent politic față de un alt stat, cu libertate limitată

AFLĂM CĂLĂTORI ȘI EXPLORATORI DIN SPAȚIUL ROMÂNESC – SECOLUL AL XIX-LEA

La începutul secolului al XIX-lea, **Alexander Csoma de Kőrös**, un explorator și filolog secui din Transilvania, a plecat, în 1819, într-o călătorie în Orient. A învățat limba tibetană și a trăit într-o mănăstire budistă, fiind primul european care a ajuns acolo. Până în 1834 a mai călătorit de două ori în Tibet și a publicat un dicționar tibetan, o gramatică a acestei limbi și o descriere a budismului (religie din India).



Fig. 7. Alexander Csoma de Kőrös (1784-1842)

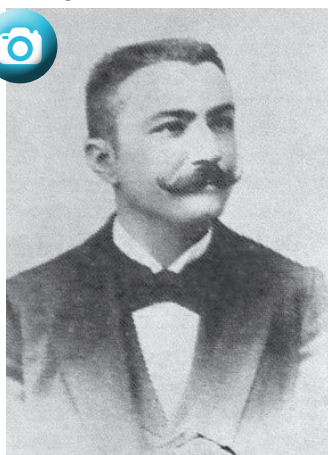


Fig. 8. Emil Racoviță (1868-1947)

Spre sfârșitul secolului al XIX-lea, în timpul domniei lui Carol I, naturalistul și exploratorul **Emil Racoviță** a participat la expediția belgiană din Antarctica la bordul vasului „Belgica” (1897-1899). Observațiile și materialul adunat au fost făcute publice prin intermediul a șaiszeci de volume, ceea ce reprezenta o contribuție științifică enormă la cunoașterea vieții din zona Antarcticii. Datorită cercetărilor și contribuțiilor sale, a fost considerat fondatorul biospeologiei (studiul vieții din subteran – din peșteri și din apele de-acolo).

Un alt tip de călător a fost **Badea Cârțan**. Deși era doar un cioban, și-a dedicat întreaga viață luptei pentru unirea Transilvaniei cu România. Iubea cărțile, în special pe cele de istorie, și trecea deseori munții ca să ducă, în traistă, cărți românești pentru românii din Transilvania. A vrut să vadă cu ochii lui Columna lui Traian și a parcurs, pe jos, drumul până la Roma (1896). Când a ajuns, era seară și s-a culcat lângă Columnă. A doua zi, oamenii au fost uluiți să-l vadă pe românul care arăta la fel ca dacii sculptați pe monument. „Un dac a coborât de pe Columnă...” au scris ziarele și toată lumea din oraș a vrut să știe mai multe despre el.



Fig. 9. Badea Cârțan (1849-1911)



Fig. 10. Drumul lui Badea Cârțan la Roma

CE AI REȚINUT?



1. Realizează oral corespondența între casete.

I. Domnia lui Carol I

A. 10 mai 1881

II. Războiul de Independență

B. 1866-1914

III. Încoronarea regelui Carol I

C. 1877-1878



2. Răspunde la întrebări.

a) Cărui stat i-a fost vasală România până în 1877?

b) Cine a luptat alături de români împotriva otomanilor?

c) Ce teritoriu a pierdut România în urma Războiului de Independență?

CE AI ÎNȚELES?

1. De ce crezi că domnitorul Carol I a încercat să încheie o alianță cu Rusia împotriva otomanilor?

2. Ce au dovedit ostașii români prin victoriile de la Grivița, Rahova, Plevna, Vidin și Smârdan?

3. Care crezi că ar fi fost consecințele pentru România dacă ar fi pierdut războiul în fața otomanilor?

CUM INTERPRETEZI?

• Explică, prin cuvintele tale, afirmația lui Carol I de la încoronarea ca domnitor:

„Punând picioarele pe acest pământ, am și devenit român.”

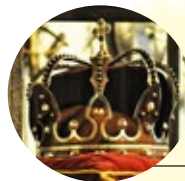
Portofoliu

• Realizează o fișă de prezentare a regelui Carol I, folosind modelul de mai jos.



Despre rege, ca om

Momente importante de la alegerea ca domnitor până la sfârșitul domniei



Lucruri importante făcute pentru România

3. Primul Război Mondial. Regele Ferdinand I și Marea Unire

AFLĂM

- Observă harta Europei, așa cum arăta ea la începutul secolului XX.



Fig. 11. Harta Europei la începutul secolului XX

Încă de la începutul secolului XX, Europa stătea pe un butoi de pulbere. În anii 1912 și 1913 au avut loc două războaie balcanice care au produs schimbări de granițe și regroupări de state. Participantă în cel de-al doilea război balcanic, România a obținut sudul Dobrogei (Cadrilaterul) de la Bulgaria, în 1913.

În 1914, Austro-Ungaria a declarat război Serbiei, iar Europa s-a împărțit în două tabere: Germania și Austro-Ungaria (formând alianța **Puterile Centrale**, la care s-au alăturat mai târziu și Imperiul Otoman, și Bulgaria), iar în ajutorul Serbiei a venit **Antanta** (o alianță formată din Anglia, Franța și Rusia, ulterior adăugându-se și alte state). Principala cauză a războiului a fost dorința marilor puteri de a-și reîmpărți lumea, însă unele state au intrat în război din alte motive: pentru că li s-a declarat război (Serbia), pentru a-și apăra neutralitatea (Belgia) sau pentru a-și întregi teritoriul (România).

În anul izbucnirii Primului Război Mondial, Ferdinand I, nepotul lui Carol I, a devenit rege al României. Acesta a semnat, în 1916, alianța cu Antanta și trupele române au atacat Austro-Ungaria, înaintând spre Transilvania. În 1917, armatele române au obținut victorii strălucite la Mărăști, Mărășești și Oituz.

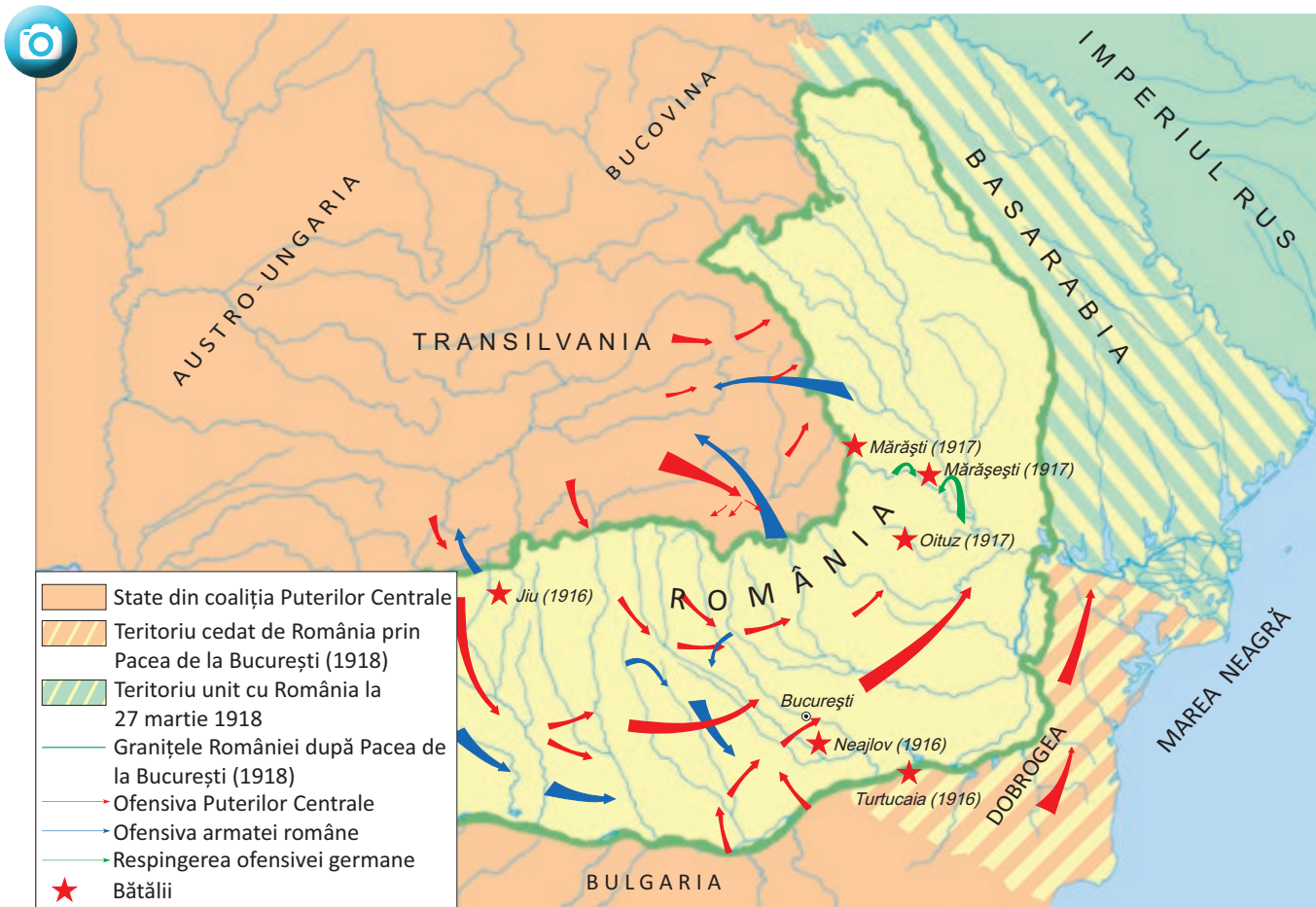


Fig. 12. România în timpul Primului Război Mondial

Ca urmare a deciziei Rusiei de a încheia pace cu Puterile Centrale, țara noastră a fost nevoită să accepte și ea un tratat în condiții foarte grele. Dar regele Ferdinand I nu a semnat pacea și, când, în toamna anului 1918, Antanta a obținut numeroase victorii, România a reintrat în război. Astfel, Antanta a înfrânt Puterile Centrale și războiul a luat sfârșit. În urma acestuia, s-a organizat Conferința de Pace de la Paris (1919-1920) care a recunoscut statului român întregirea teritoriului prin proclamarea unirii cu România a Basarabiei (27 martie 1918), a Bucovinei (28 noiembrie 1918) și a Transilvaniei (1 decembrie 1918).



Fig. 13. Regele Ferdinand I (1914-1927)



Fig. 14. Marea Adunare Națională de la Alba Iulia (1 Decembrie 1918)



Fig. 15. Încoronarea regelui Ferdinand I și a reginei Maria (15 octombrie 1922, Alba Iulia)

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

În contextul european al luptei pentru supremație, România s-a alăturat Antantei, alianță formată de Anglia, Franța și Rusia și a participat la Primul Război Mondial urmărind reîntregirea teritoriului ei. În anul 1918, românii din Basarabia, Bucovina și Transilvania au hotărât să se alăture României, punând bazele **statului național unitar român**.

Conferința de Pace de la Paris a recunoscut drepturile României asupra acestor teritorii.

Regele Ferdinand I a condus România în timpul Primului Război Mondial și a avut un rol important în formarea României Mari.

AFLĂM EROI AI PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL

Regele Ferdinand I a condus România în timpul Primului Război Mondial, alegând să lupte alături de Antanta împotriva Puterilor Centrale din care făcea parte Germania. Ca urmare, împăratul Wilhelm al II-lea l-a exclus din Casa Regală de Hohenzollern. La sfârșitul războiului, s-a încheiat și procesul de realizare a statului național-unitar. La 15 octombrie 1922, la Alba Iulia, Ferdinand I s-a încoronat ca rege al României Mari cu coroana de oțel a lui Carol I.

Regina Maria (fig. 16), soția regelui Ferdinand I, a susținut apărarea intereselor României și a contribuit la întărirea legăturilor dintre țara noastră și Marea Britanie. În timpul Primului Război Mondial, a sprijinit alianța cu Antanta pentru realizarea statului național unitar român. În perioada refugiului din Moldova, l-a însoțit pe rege și a activat ca soră de caritate în spitalele militare, fiind numită de popor „mama răniților”.

Luptele de la Mărășți, Mărășești și Oituz, din 1917, au fost conduse de generalii Eremia Grigorescu și Alexandru Averescu. În lupta de la Mărășești și-a pierdut viața și eroina de la Jiu, Ecaterina Teodoroiu.

Tot în luptele de la Mărășești și-a dat viața și Măriuca Zaharia, o fetiță de 12 ani care a ajutat soldații români să observe inamicul. A fost îngropată în Mausoleul de la Mărășești (fig. 17) în care se odihnesc și alți eroi din Primul Război Mondial.



Fig. 16. Regina Maria a României



Fig. 17. Mausoleul de la Mărășești

Minidicționar

mausoleu = monument funerar de proporții mari, ridicat în memoria unui om ilustru, a unor eroi
națiune = comunitate umană caracterizată prin unitatea de teritoriu, conștiința identității istorice și culturale și, în general, prin unitate de limbă și religie

neutralitate = stare caracterizată de neamestecul unui stat în conflictul dintre alte state

stat național = stat care are între granițele sale o națiune sau o națiune majoritară

stat unitar = stat în care există o singură putere politică la nivel central și local

CE AI REȚINUT?

1. Răspunde la întrebări.

a) Alături de ce state europene a intrat România în Primul Război Mondial?

b) În ce an a intrat țara noastră în război?

c) Ce rege se afla la conducerea României în această perioadă?

2. Transcrie enunțurile pe caiet și completează-le.

a) Primul Război Mondial a fost declanșat de ..., care a atacat Serbia.

b) Anglia, Franța și Rusia au format alianța numită ...

c) Armata română a obținut în 1917 victorii importante la ..., ... și ...



Fig. 18. Vizita reginei Maria pe front

CE AI ÎNȚELES?

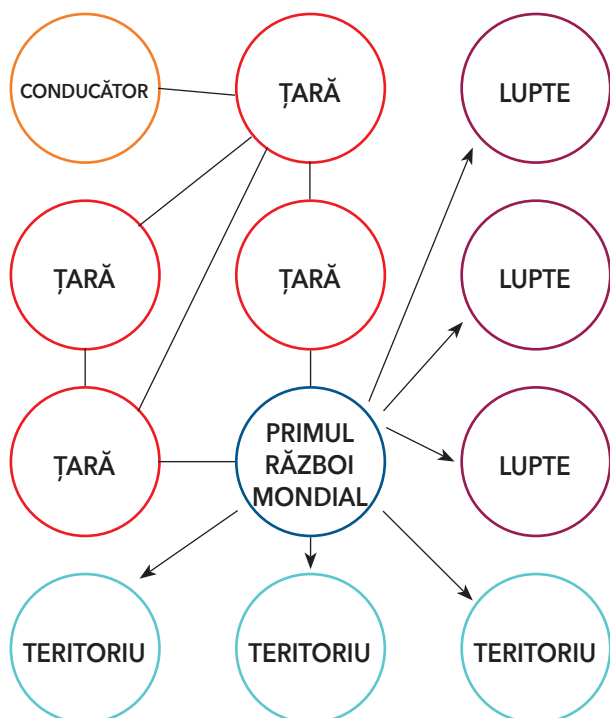
1. Între ce ani s-a desfășurat Primul Război Mondial?

2. De ce regele Ferdinand I s-a încoronat a doua oară la Alba Iulia?

3. Ce teritorii care au întregit România au fost recunoscute prin Pacea de la Paris?

CUM INTERPRETEZI?

• Realizează pe caiet o imagine asemănătoare celei de mai jos și completează „boabele de struguri” cu informații legate de participarea României la Primul Război Mondial.



Portofoliu

Caută, în diferite surse, informații despre Ecaterina Teodoroiu și realizează o fișă de prezentare a acestei eroine. Ține cont de sugestiile de mai jos:

- Cum a ajuns pe front?
- Cum a ajuns sublocotenent?
- Cum îi este cinstită memoria?
- Ce texte literare vorbesc despre ea?



Fig. 19. Casa memorială „Ecaterina Teodoroiu”

4. Epoca modernă în lume – turcii, ungurii, germanii, rușii, sârbii, bulgarii. Călători și exploratori din prima jumătate a secolului al XX-lea

AFLĂM



Fig. 20. Europa la mijlocul secolului al XIX-lea

În perioada secolelor XVI-XX, Europa s-a confruntat cu o serie de schimbări din punct de vedere politic și militar.

În secolul al XVII-lea, puterea militară a Imperiului Otoman a scăzut, ajungând să piardă teritorii în favoarea Imperiului Habsburgic. Ca să nu piardă controlul asupra principatelor române, Imperiul Otoman le-a impus acestora, începând cu secolul al XVIII-lea, domnitori fanarioți (boieri greci din cartierul Fanar al Constantinopolului).



Fig. 21. Războiul Crimeei (1853-1856)

Rusia și Imperiul Habsburgic au ajuns să rivalizeze pentru teritoriile Imperiului Otoman și astfel a luat naștere, în estul Europei, Problema Orientală, care a afectat Principatele Române transformate în câmpul de luptă al celor trei puteri. Banatul și Bucovina au intrat sub dominație habsburgică, iar Basarabia sub cea rusă.

În secolul al XIX-lea, Rusia a atacat Imperiul Otoman în ceea ce s-a numit Războiul Crimeei (1853-1856). A fost însă înfrântă de o coaliție formată din Anglia, Franța și Piemont (un stat italian), care s-a

alăturat Imperiului Otoman în încercarea de a împiedica expansiunea Rusiei. Înfrângerea acesteia a făcut posibilă unirea Principatelor Române prin dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza.

Spre sfârșitul secolului al XIX-lea, popoarele din zona Balcanilor au început să lupte pentru eliberarea de sub dominația otomanilor, însă revoltele lor au fost înăbușite de Imperiul Otoman. Atunci, Rusia a intervenit motivând că dorește să-i ajute pe slavii din Balcani. România, Serbia și Muntenegru s-au alăturat Rusiei, iar victoria în fața otomanilor a făcut posibilă recunoașterea independenței celor trei state aliate Rusiei (iunie-iulie 1878).



Fig. 22. Trecerea Dunării de către armata română în 1877



Fig. 23. Wilhelm al II-lea, împărat al Germaniei (1888-1918)

De teama expansiunii Rusiei, Austro-Ungaria și Germania s-au aliat formând Puterile Centrale, în timp ce Anglia, Franța și Rusia au format o altă alianță, Antanta, pentru a se opune Germaniei care urmărea să devină principala putere din Europa. În 1914 a început Primul Război Mondial în care cele două alianțe s-au confruntat.

În primăvara lui 1917, țarul Nicolae al II-lea (ultimul din dinastia Romanov) a fost obligat să abdice. Rusia a continuat războiul, cu toate că populația nu mai dorea acest lucru. În toamna aceluiași an, comuniștii conduși de Vladimir Ilici Lenin au preluat puterea, promițând ieșirea Rusiei din război.

În Rusia s-a instaurat **regimul comunist**, devenind URSS (Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice), care se va menține până în 1991 și care va afecta întreaga lume în a doua jumătate a secolului al XX-lea.

Înfrângerea Puterilor Centrale în Primul Război Mondial a dus la împărțirea Austro-Ungariei în două state – Austria și Ungaria –, dar și la dezmembrarea Imperiului Otoman în Republica Turcia și statele arabe. Împăratul Wilhelm al II-lea al Germaniei a fost silit să abdice.



Fig. 24. Țarul Nicolae al II-lea (1894-1917)

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Dorința de expansiune a unor imperii sau state europene a dus la desfășurarea multor războaie. Pe de-o parte, erau cei care doreau să cucerească, pe de alta, cei care trebuiau să se apere.

Căutând să se împiedice unii pe alții în stăpânirea mai multor teritorii și în încercarea de a deveni mari puteri, conducătorii acestor state au încheiat alianțe, cărora li s-au alăturat statele mai mici.

În acest context, românii au reușit să se facă auziți, lucru care a făcut posibilă unirea Principatelor Române din 1859, câștigarea și recunoașterea independenței în 1877-1878, precum și formarea statului național unitar român, în 1918.



Fig. 25. Unirea Principatelor Române, pictură de Theodor Aman

Minidicționar

Imperiul Habsburgic = stat din Europa format în jurul Austriei, care era condus de împărați din dinastia Habsburg

regim comunist = regim politic al unui stat caracterizat prin existența unui singur partid (comunist), prin încălcarea drepturilor și libertăților cetățenilor și care susținea desființarea proprietății private și că muncitorii trebuie să preia puterea în stat prin forță.

AFLĂM

CĂLĂTORI ȘI EXPLORATORI DIN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XX-LEA



Fig. 26. Roald Amundsen (1872-1928)

Roald Amundsen (fig. 26), de origine norvegiană, a fost unul dintre cei mai renumiți exploratori ai ținuturilor polare. El a descoperit calea maritimă care face trecerea din oceanul Atlantic în oceanul Pacific, prin Arhipelagul Arctic Canadian (grup de insule apropiate dintr-o mare sau dintr-un ocean). A fost primul care a ajuns la Polul Sud (14 decembrie 1911). A zburat deasupra Polului Nord cu dirijabilul „Norge” (balon cu mijloace proprii de deplasare și de orientare), la 11 mai 1926. Doi ani mai târziu, Roald Amundsen a dispărut în regiunea Polului Nord, încercând să salveze echipajul altui dirijabil.

Acestor bravi exploratori li s-au adăugat mulți alții, dornici să contribuie la cunoașterea în detaliu a planetei noastre.

Constantin Dumbrovă a fost un naturalist, glaciolog (specialist în studiul ghețurilor) și cercetător polar român. Este considerat unul dintre cei mai valoroși naturaliști români. El a participat la expediția românească din Groenlanda (1927-1928), coordonată de Societatea de Geografie a Franței și de Societatea Regală Belgiană de Geografie. A străbătut o zonă vastă și a cunoscut în amănunt viața eschimoșilor, publicând, la întoarcere, valoroase lucrări cu observațiile sale.



Fig. 27. Timbru poștal comemorativ cu exploratorul român Constantin Dumbrovă (1898-1935)

CE AI REȚINUT?

1. Răspunde la întrebări.
 - a) Cum au ajuns domnii fanarioți să conducă țările române?
 - b) Care au fost cauzele atâtor războaie?
 - c) În ce alianță și-a câștigat România independența?
2. Identifică, în textul lecției, trei momente importante din istoria României care au avut loc în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea.
3. Numește contribuțiile exploratorilor Roald Amundsen și Constantin Dumbrovă.



CE AI ÎNȚELES?

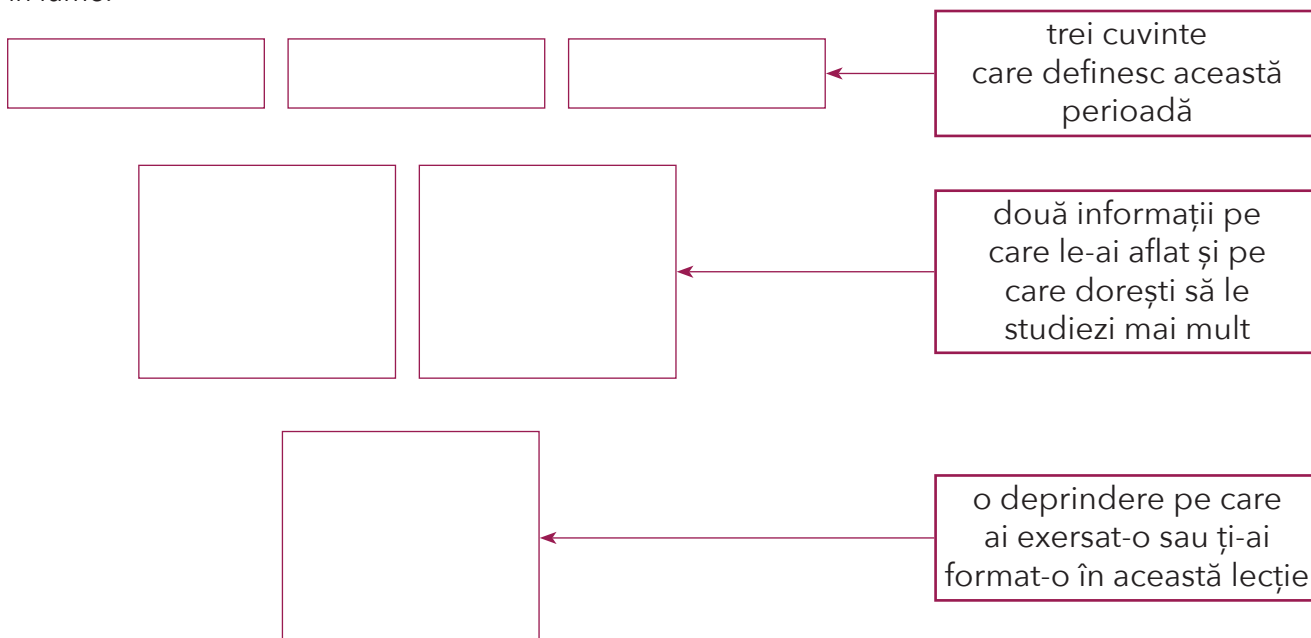
- Ordonează următoarele casete pe caiet, așezându-le într-un lanț al evenimentelor, ținând cont de cauze și efecte.



CUM INTERPRETEZI?

Portofoliu

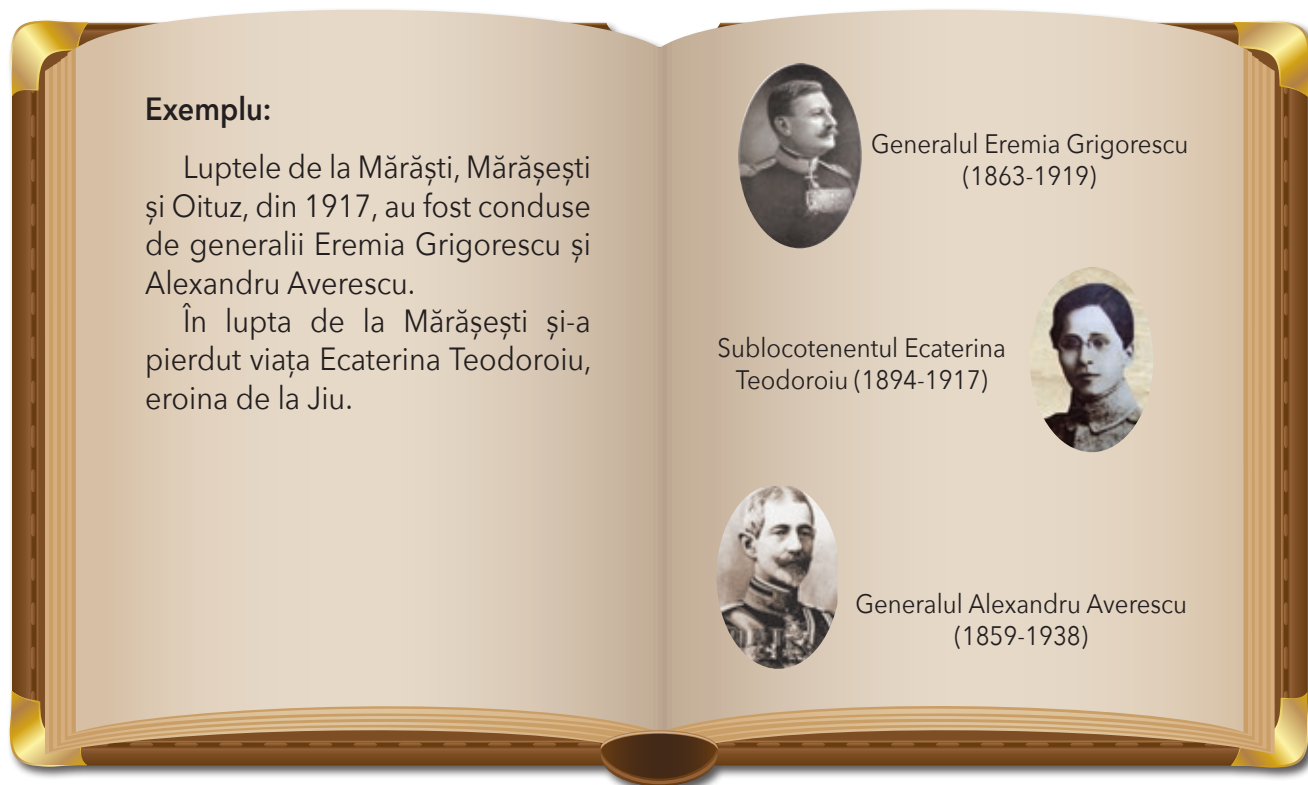
- Realizează pe o coală schema de mai jos și completează-o cu informații legate de Epoca modernă în lume.



Epoca modernă a însemnat:

- lupta pentru putere
- creșterea puterii unor state și scăderea puterii altora
- alianțe
- războaie încheiate cu tratate de pace
- modificarea granițelor mai multor state
- independența unor state mai mici
- formarea statului național unitar român
- dezvoltarea economiei
- descoperiri geografice, științifice și tehnologice
- înființarea de școli
- dezvoltarea culturii (literatură, artă și altele)

- Pentru a înțelege mai bine evenimentele din această perioadă, realizează un jurnal după modelul de mai jos.



- În coloana din stânga scrii un text (din manual sau dintr-o altă sursă) referitor la unul dintre evenimentele istorice pe care le-ai studiat și care te-a impresionat.
- În coloana din dreapta notezi răspunsul la una sau la mai multe dintre întrebările de mai jos.
- De ce ai ales acest eveniment?
- La ce te-a făcut să te gândești?
- Ce întrebări ai în legătură cu respectivul eveniment?

CE AI REȚINUT?



• Alege oral variantele corecte de răspuns.

a) Primul eveniment din Epoca modernă care a schimbat istoria românilor a fost:

- A. câștigarea independenței.
- B. dubla alegere a lui Cuza.
- C. formarea statului național unitar român.

b) Românii au participat la Războiul de Independență împotriva:

- A. rușilor.
- B. ungarilor.
- C. otomanilor.

c) În timpul Primului Război Mondial, România era condusă de:

- A. Ferdinand I.
- B. Alexandru Ioan Cuza.
- C. Carol I.

CE AI ÎNȚELES?

1. De ce crezi că puterile străine (otomanii, austro-ungarii, rușii) se luptau pentru teritoriul țării noastre?

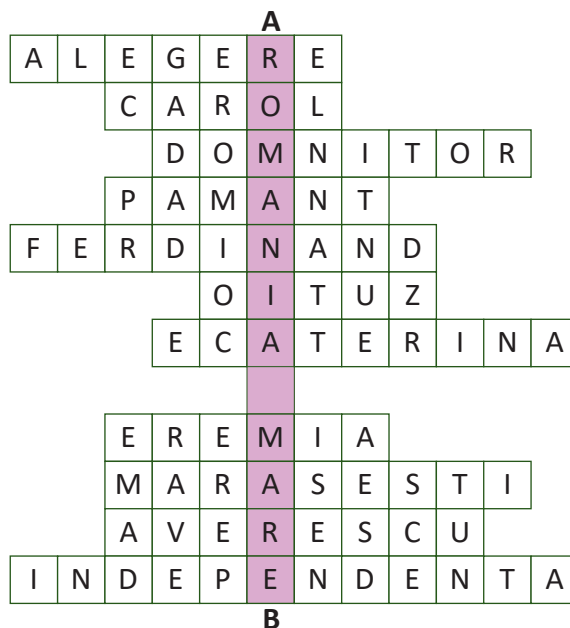
2. Scrie cel puțin un argument care să susțină deciziile conducătorilor noștri de a se alia cu unele dintre marile puteri europene.

3. Povestește, pe scurt, cum a parcurs România Epoca modernă.

4. Alege cel puțin trei evenimente din istoria Europei din Epoca modernă care au influențat istoria țării noastre și așază-le într-un lanț al evenimentelor.

CUM INTERPRETEZI?

• Copiază următorul rebus pe o foaie de matematică, documentează-te în legătură cu fiecare cuvânt prezentat și scrie definiții istorice potrivite.



EROII ROMÂNIEI DIN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL - PROIECT DE ECHIPĂ

PASUL 1

Căutați informații despre cum era organizată armata română și ce dotări avea.

PASUL 2

Căutați imagini reprezentative pentru Primul Război Mondial și imprimați-le pe hârtie.



PASUL 3

Realizați, pe o hartă a României, traseele pe care s-au deplasat trupele armatei române și desenați stegulețe tricolore în locurile în care s-au dus lupte importante.



PASUL 4

Alegeți unul dintre eroii de mai jos și prezentați cât mai multe informații despre acesta.



Generalul Eremia Grigorescu



Sublocotenentul Ecaterina Teodoroiu



Generalul Alexandru Averescu



Generalul Constantin Prezan



Generalul Stan Poetaș



Generalul Ion Dragalina

PASUL 5

Aranjați toate imaginile și textele pe o coală mare de carton sau într-un dosar, apoi prezentați-l în fața colegilor.

	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____

Vei fi apreciat pentru:
 • respectarea pașilor; • modul de prezentare a proiectului; • încadrarea în timp.



1. Stabilește corespondența între coloane, scriind propoziții pe caiet.

Formarea României Mari	1859
Independența	1918
Unirea Principatelor Române	1877-1878
	1914



2. Numește un om politic implicat în Revoluția din 1848 și evenimentele de la 1859.



3. Notează pe caiet literele corespunzătoare conducătorilor României în Epoca modernă.



4. Dă exemplu de trei bătălii la care au participat trupele române în Primul Război Mondial.



5. Scrie un avantaj pe care l-a obținut România după:



a) războiul din 1877-1878;



b) războiul din 1914-1918.



6. Cu cine s-a aliat România în Primul Război Mondial?



7. Ce importanță a avut explorarea ținuturilor polare pentru Epoca modernă?

FB	B	S
12-14 🤗	10-11 🤗	7-9 🤗

Pentru fiecare răspuns corect, vei obține o față veselă.

Numără câte fețe vesele ai strâns și vei descoperi calificativul obținut.



ROMÂNIA LA CUMPĂNA DINTRE MILENII. EPOCA CONTEMPORANĂ

DESPRE CE VEI AFLA?

1. Perioada interbelică și al Doilea Război Mondial
2. Perioada comunistă și Revoluția din Decembrie 1989

CE VEI REUȘI?

- să analizezi situația economică a poporului român în diverse epoci;
- să identifici progresele societății românești în Epoca contemporană;
- să numești conducătorii României contemporane;
- să identifici părțile pozitive și pe cele negative ale diferitelor perioade din istoria contemporană a României.

TERMENI:

- Revoluția din Decembrie
- Al Doilea Război Mondial
- perioadă interbelică
- democrație
- comunism

1. Perioada interbelică și al Doilea Război Mondial

AFLĂM

- Regele Ferdinand I și-a ținut promisiunile.



Când s-a încheiat războiul, oamenii erau săraci.



- A apărut Constituția democratică, în 1923.



- În 1929 (la doi ani de la moartea regelui Ferdinand I), lumea s-a confruntat cu Marea criză economică. Prețurile produselor au scăzut foarte mult, iar producătorii câștigau din ce în ce mai puțin.



- Bărbații puteau vota de la 21 de ani.



- Țăranii au fost împroprietăriți.



- Acest lucru a atras după sine scăderea tuturor veniturilor, iar oamenii nu mai aveau bani să-și cumpere cele necesare. Criza economică a durat până în 1933.



Imediat după Primul Război Mondial, România a devenit membră a Ligii Națiunilor, organizație internațională care avea drept scop apărarea păcii, și a încheiat alianțe cu majoritatea statelor vecine.

În 1927, după moartea regelui Ferdinand I, pe tronul României a urcat Mihai I, nepotul acestuia, care avea numai 6 ani. Carol, tatăl lui, renunțase în urmă cu un an la moștenirea tronului, dar, în 1930, a revenit în țară preluând conducerea sub numele de Carol al II-lea. Acesta a domnit zece ani, timp în care omenirea s-a apropiat cu pași repezi de un nou război mondial.




Adolf Hitler, cancelarul Germaniei, s-a înțeles cu Benito Mussolini, prim-ministrul Italiei, și cu împăratul Hirohito al Japoniei și, astfel, s-a încheiat o alianță, numită Axa Roma-Berlin-Tokio. Aceste state erau nemulțumite de prevederile Conferinței de Pace de la Paris (1919-1920) și doreau o reîmpărțire a lumii care să le satisfacă pretențiile teritoriale. Cele trei puteri au ocupat, prin forță, teritorii de pe trei continente.

Pentru a se asigura de neutralitatea URSS, stat cu regim comunist aflat sub conducerea lui Iosif Vissarionovici Stalin, Germania a încheiat o înțelegere cu aceasta, prin care își garantau că nu se vor ataca reciproc, urmând să-și împartă teritoriile din Europa de Est.

Al Doilea Război Mondial a început în septembrie 1939, când Germania a atacat Polonia, iar Marea Britanie și Franța au declarat război Germaniei. În anul 1940, România a fost nevoită să cedeze teritorii statelor vecine. Basarabia și nordul Bucovinei au fost cedate URSS, nord-vestul Transilvaniei a fost cedat Ungariei, iar Cadrilaterul (sudul Dobrogei) a fost înapoiat Bulgariei.

Prim-ministrul României, generalul Ion Antonescu, l-a obligat pe Carol al II-lea să abdice, tronul revenindu-i din nou regelui Mihai I. Pentru a recupera teritoriile cedate URSS, Antonescu s-a aliat cu Germania. Curând, Armata Roșie a început să-și învingă inamicii și s-a apropiat de România. De teama comunismului, Antonescu a refuzat să încheie pacea cu URSS, iar regele Mihai I, din dorința de a proteja România de alte pierderi, a ordonat arestarea acestuia la 23 august 1944. Astfel, România a întors armele împotriva Germaniei și aliaților ei, luptând până la capitularea acesteia. În 1947, prin Tratatul de Pace de la Paris, nord-vestul Transilvaniei a fost oficial restituită României.

Fig. 1. Monarhii României după Primul Război Mondial

 <p>Ferdinand I (1914-1927)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 1919 - România devine membră a Societății (Ligii) Națiunilor • 1921 - România încheie alianță cu Cehoslovacia și Iugoslavia, formând Mica Înțelegere
 <p>Carol al II-lea (1930-1940)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 1933 - Adolf Hitler devine cancelar al Germaniei • 1934 - România semnează alianța cu Iugoslavia, Grecia și Turcia, numită Înțelegerea Balcanică • 1936-1937 - se formează Axa Roma-Berlin-Tokio (alianță politico-militară între Italia, Germania și Japonia) • 1 septembrie 1939 - Germania atacă Polonia (începe al Doilea Război Mondial) • 1940 - România cedează statelor vecine: Basarabia și nordul Bucovinei (URSS), nord-vestul Transilvaniei (Ungariei) și Cadrilaterul (Bulgariei) • 6 septembrie 1940 - generalul Ion Antonescu, prim-ministrul României, îi cere lui Carol al II-lea să abdice. Mihai I devine din nou rege.
 <p>Mihai I (1940-1947)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 22 iunie 1941-23 august 1944 - România participă la cel de-al Doilea Război Mondial, de partea Axei, sub conducerea prim-ministrului, mareșalul Ion Antonescu • 23 august 1944-9 mai 1945 - România este aliată cu Națiunile Unite (URSS, SUA, Marea Britanie) • în România se instaurează regimul comunist • 1947 - România semnează Tratatul de Pace de la Paris (nord-vestul Transilvaniei este înapoiat României) • 30 decembrie 1947 - regele Mihai I este silit să abdice de către noua putere, comunistă

- În urma celui de-al Doilea Război Mondial, România a recuperat nord-vestul Transilvaniei, dar a pierdut Basarabia, nordul Bucovinei și Cadrilaterul.

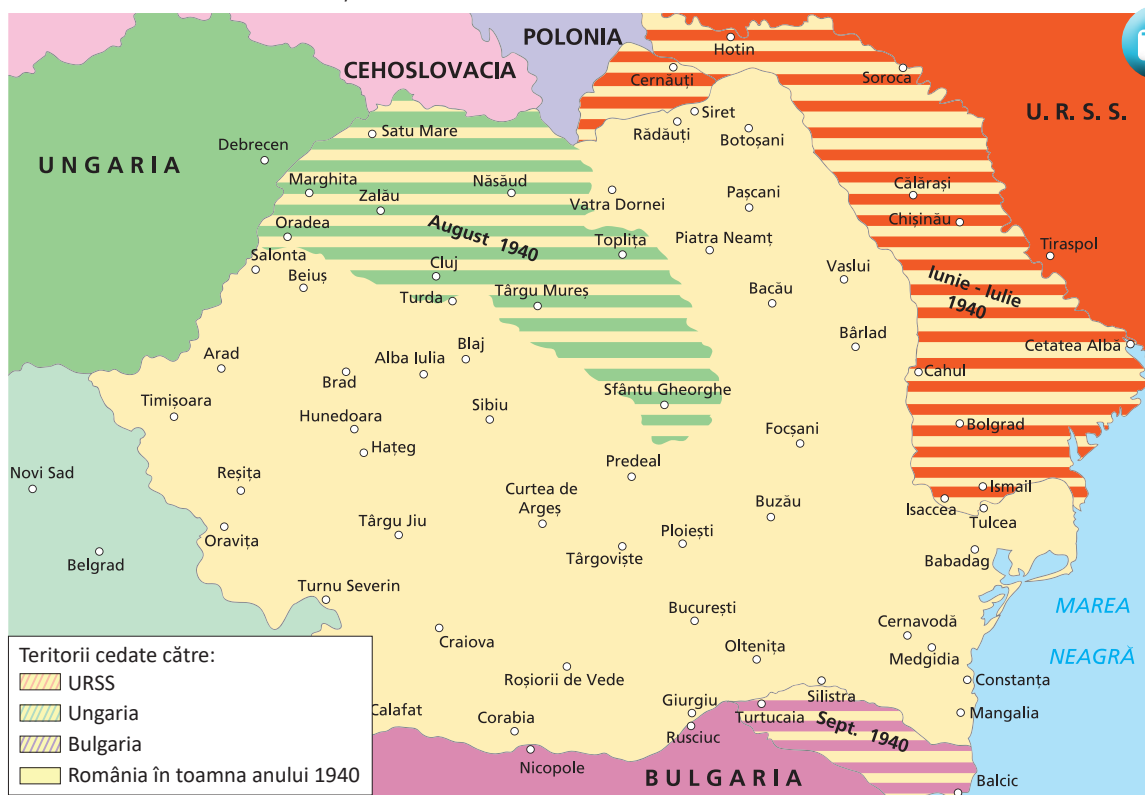


Fig. 2. România în anul 1940

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

Perioada **interbelică** a fost marcată de două **crize economice**, care au afectat atât populația, cât și economia lumii. Pe fondul nemulțumirilor unor state privind prevederile Păcii de la Paris, între statele europene s-au încheiat noi alianțe, care au condus la declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial.

Conducătorii politici ai României acelor vremuri au acționat diferit, însă cu toții au avut în vedere siguranța și integritatea țării. Deoarece Carol al II-lea nu se mai bucura de încrederea românilor, mareșalul Antonescu l-a obligat să abdice și s-a aliat cu Germania hitleristă pentru a recupera teritoriile pierdute în vara anului 1940. Pentru a proteja România de alte pierderi, regele Mihai I a ordonat arestarea mareșalului Antonescu și a guvernului său și s-a alăturat trupelor sovietice și aliaților lor.

Minidicționar

Armata Roșie = denumirea forțelor militare ale URSS în perioada 1918-1946

criză economică = perioadă de dificultăți economice care afectează negativ populația

interbelic = dintre două războaie (în special dintre cele două războaie mondiale)

integritate = însușirea de a rămâne întreg

împroprietărit = care primește drepturi de proprietate asupra unui teren agricol

CE AI REȚINUT?

1. Numește două promisiuni făcute și respectate de regele Ferdinand I.
2. Care a fost succesiunea la tron după Ferdinand I?
3. Ce alianțe a încheiat România în perioada interbelică?
4. Stabilește oral corespondența între cele două coloane și alcătuiește propoziții.

Ferdinand I

Basarabia, nordul Bucovinei

Adolf Hitler

Constituția din 1923

Carol al II-lea

Germania

CE AI ÎNȚELES?

1. Ordonează următoarele casete într-un lanț al evenimentelor care au caracterizat Marea criză economică.

Producătorii au vândut
din ce în ce mai ieftin.

Prețurile produselor
au început să scadă.

Veniturile populației
s-au micșorat.

Au apărut din ce în ce mai
multe produse pe piață.

Puterea de cumpărare în
rândul populației a scăzut.

2. Ce așteptări aveau statele nemulțumite de hotărârile Conferinței de Pace de la Paris de la sfârșitul Primului Război Mondial?

CUM INTERPRETEZI?

- Documentează-te în plus despre acțiunile uneia dintre cele trei personalități de mai jos și justifică, în fața clasei, deciziile acesteia. Puteți organiza un proces istoric.



Regele Ferdinand I



Regele Carol al II-lea



Regele Mihai I



2. Perioada comunistă și Revoluția din Decembrie 1989

AFLĂM

Mihai I-ii,
 Prin grația lui Dumnezeu și voință națională
 Rege al României.
 La toți de față și viitori, sănătate!



În viața Statului român s-au produs în ultimii ani adânci prefaceri politice, economice și sociale, care au creat noi raporturi între principalii factori ai vieții de Stat.

Aceste raporturi nu mai corespund astăzi condițiilor stabilite de Pactul fundamental - Constituția țării - ele cerând o grabnică și fundamentală schimbare.

În fața acestei situațiuni, în deplină înțelegere cu factorii de răspundere ai Țării, conștient de răspunderea ce-mi revine, consider că instituția monarhică nu mai corespunde actualelor condițiuni ale vieții noastre de Stat, ea reprezentând o piedică serioasă în calea dezvoltării României.

În consecință, pe deplin conștient de importanța actului ce fac în interesul poporului român

ABDIC,

pentru mine și urmașii mei de la Tron, renunțând pentru mine și pentru ei la toate prerogativele ce le-am exercitat ca Rege al României.

Las poporul român de a-și alege noua formă de Stat.

Mihai R.
 Dat la București,
 astăzi 30 decembrie 1947

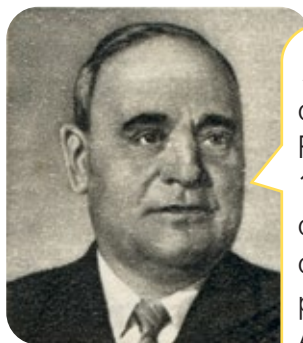


Fig. 3. Gheorghe Gheorghiu-Dej (1901-1965)

Am fost ministru în câteva guverne, dar cea mai mare putere mi-a oferit-o funcția de **secretar general** al Partidului Comunist. Am contribuit la înlăturarea monarhiei din România și la proclamarea Republicii, devenind, practic, conducătorul țării între anii 1948 și 1965. Mi-am înlăturat adversarii și celelalte partide politice, Partidul Comunist devenind singurul partid din România (Partidul Muncitoresc Român). Am adoptat două constituții după model sovietic ca să ofer putere partidului meu. M-am bazat, în primii ani, pe sprijinul URSS, mai ales că populația nu acceptase încă regimul comunist. Am înființat **Securitatea** și am trimis la închisoare sau pe șantierele de muncă, uneori am **deportat** pe cei care se împotriveau regimului. Am trecut în proprietatea statului fabricile, mijloacele de transport, băncile, minele și tot ce aparținea unor persoane sau grupuri de persoane (naționalizare). I-am convins pe țărani să se înscrie în gospodăriile colective (colectivizare), pe unii dintre ei i-am trimis la închisoare pentru că s-au împotrivit. Am făcut școli și învățământ după model sovietic pentru a construi „omul nou”, dedicat partidului și conducătorilor săi. Spre sfârșitul vieții, am încercat să mă distanțez de influența URSS și să afirm independența partidului meu.



Fig. 4. Nicolae Ceaușescu (1918-1989)

Am fost ales secretar general al Partidului Muncitoresc Român la Congresul al IX-lea, în 1965, după moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. Deși am criticat măsurile acestuia, am urmat politica lui de distanțare față de URSS, acest lucru aducându-mi popularitate în ochii românilor, dar și a statelor din Vest. Cea mai mare realizare a mea din primii ani a fost condamnarea publică a agresiunii statelor comuniste asupra statului prieten, Cehoslovacia. Am fost primit de conducătorii statelor din Europa de Vest și SUA (i-am primit și eu, în România), dar am căutat să leg prietenii mai ales cu cei din statele asiatice și africane. Am schimbat Constituția și România a devenit Republica Socialistă România, iar numele partidului – Partidul Comunist Român. Am căutat să dezvolt economia țării, în special industria, și am finalizat construirea Canalului Dunăre-Marea Neagră, al treilea din lume după Suez și Panama. Am construit Transfăgărășanul, Casa Poporului și întreprinderi industriale printre cele mai mari din Europa. Am dat oamenilor locuri de muncă și apartamente la bloc. Am plătit în câțiva ani datoria externă, dar românii au fost nemulțumiți că i-am obligat să facă economii la căldură, energie electrică și alimente. Mi-am adus familia la conducerea partidului și a statului, cel mai important rol revenindu-i soției mele, Elena. Am fost primul președinte al României. Mi-am înlăturat adversarii sau pe cei care ar fi putut deveni adversari. Mi-au plăcut manifestațiile de pe stadioane, în care eram lăudat – după modelul văzut în China și în Coreea de Nord – și eram convins că românii mă iubesc, așa cum mi se spunea. Am fost dezamăgit și uimit când au început revoltele în țară – la început, rare, apoi au culminat cu revoluția de la Timișoara (eram sigur că sunt niște huligani și am lăsat în grija altora liniștirea populației de-acolo, în timp ce am plecat în Iran, dar a trebuit ca unii să fie împușcați). La revenirea în țară, am vrut să arăt adversarilor că suntem uniți și am convocat o adunare a muncitorilor, dar oamenii au început să mă huiduie. Guvernul meu a demisionat a doua zi, după ce mulți români au rămas în stradă, iar eu am fost sfătuit să părăsesc Bucureștiul, împreună cu soția mea. Am fost prinși, în cele din urmă, duși lângă Târgoviște și am fost judecați că am înfometat pe români, că le-am încălcat drepturile și că nu mi-a păsat de poporul meu. Judecătorii ne-au condamnat la moarte pe mine și pe soția mea.



Fig. 5. Coadă la alimente în anii 1980



Fig. 6. Vizita lui Nicolae Ceaușescu în Coreea de Nord

Din 1989, România a început să parcurgă un drum nou, spre democrație și capitalism. Perioada de peste 30 de ani scursă de atunci a fost marcată de schimbări politice. De la Revoluția din Decembrie, la conducerea țării au fost mai mulți președinți, în următoarea ordine: Ion Iliescu, Emil Constantinescu, Ion Iliescu, Traian Băsescu, Klaus Werner Iohannis.

România a devenit membră în organisme internaționale, precum **NATO (2004)** și **Uniunea Europeană (2007)**, care oferă țării noastre securitate internațională și posibilitatea dezvoltării economice, culturale și sociale.

- Realizează o axă a timpului în care să treci câteva momente importante din timpul regimului comunist din România.



Fig. 7-8. Revoluția din Decembrie 1989

ÎNȚELEGEM

PE SCURT

După cel de-al Doilea Război Mondial, puterea comunistă care a preluat conducerea Rusiei (devenită în 1922 URSS) a influențat foarte multe state europene din sud-estul Europei.

În decembrie 1947, comuniștii au înlăturat monarhia, ultimul obstacol din calea acaparării întregii puteri, și țara noastră a devenit Republica Populară Română, iar, din 1965, Republica Socialistă România.

Prin intermediul Securității, populația era îndeaproape controlată, iar drepturile oamenilor au fost din ce în ce mai limitate.

Comuniștii au desființat proprietatea privată. Cetățenii care se opuneau regimului erau arestați.

După mai bine de 40 de ani de comunism, oamenii au avut curajul să se revolte și să răstoarne regimul prin Revoluția din Decembrie 1989.

Minidicționar

congres = (aici) organ suprem de conducere al unor partide politice

a deporta = a trimite pe cineva într-o regiune îndepărtată, ca pedeapsă

huligan = persoană care tulbură ordinea și morala publică prin manifestări lipsite de respect

NATO = alianță politico-militară (Organizația Tratatului Atlanticului de Nord)

republică = formă de organizare a unui stat în care conducerea este exercitată de un organ suprem al puterii de stat sau de un președinte ales sau numit

Securitate = organ al statului care avea ca sarcină apărarea prin orice mijloace a sistemului comunist din România

Uniunea Europeană = uniune politică și economică a mai multor state europene

CE AI REȚINUT?

- Transcrie enunțurile și completează-le.
 - Ultimul rege al României a fost ...
 - După înlăturarea monarhiei, România a devenit ...
 - În 1948, ... a devenit șeful statului.
- Ordonează casetele pe două coloane, conform tabelului sugerat.

Gheorghe Gheorghiu-Dej	Nicolae Ceaușescu
Republica Populară Română naționalizarea și colectivizarea	datorii externe Republica Socialistă România înăsprirea condițiilor de viață
	1948-1965 1965-1989

CE AI ÎNȚELES?

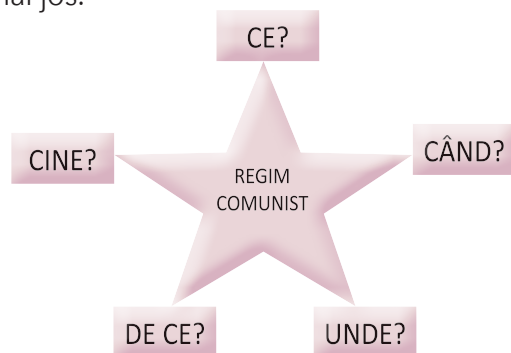
- Cum a preluat statul comunist controlul economiei?
- De ce crezi că Nicolae Ceaușescu a fost uimit de revoltele din țară?
- Ce măsuri a luat statul comunist pentru a înăbuși nemulțumirile populației?



CUM INTERPRETEZI?

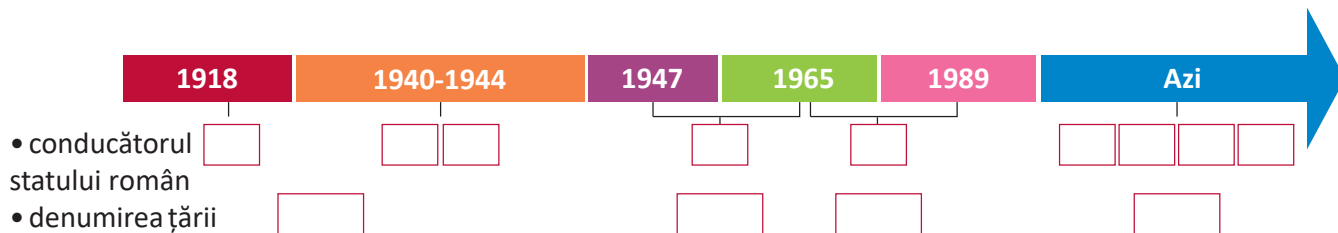
- Enumeră trei încălcări ale drepturilor oamenilor în perioada comunistă și spune de ce le consideri motive de nemulțumire.
- Compară manifestațiile de nemulțumire ale oamenilor din ziua de azi cu cele care au avut loc în perioada comunismului.
- De ce crezi că s-a declanșat Revoluția din Decembrie 1989?

- Describe regimul comunist folosind modelul de mai jos.



CE AI REȚINUT?

1. Realizează pe caiet o axă a timpului și completează casetele conform sugestiilor de mai jos.



2. Alege, pentru fiecare enunț, varianta corectă.

a) Una dintre măsurile adoptate de regele Ferdinand I a fost:

- A. prima Constituție. B. sărăcirea populației. C. Constituția din 1923.

b) Perioada interbelică a fost marcată de:

- A. două crize economice. B. o criză economică. C. nicio criză economică.

c) Primul președinte al României a fost:

- A. Gheorghe Gheorghiu-Dej. B. Nicolae Ceaușescu. C. Ion Iliescu.

CE AI ÎNȚELES?

1. Alege varianta corectă de răspuns.

a) În Epoca contemporană, România a trecut de la:

- A. principat la regat, apoi la stat capitalist.
 B. regat cu regim democratic la republică comunistă, apoi la republică democratică.
 C. stat comunist la stat democratic, apoi la regat.

b) În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, România s-a aliat cu:

- A. țările sud-est europene și țările balcanice.
 B. URSS, apoi Germania.
 C. Germania, apoi URSS.

c) În perioada comunistă, românii au suferit din cauza lipsei:

- A. alimentelor, a accesului la informație, a dreptului de exprimare.
 B. alimentelor, a accesului la educație, a proprietății comune.
 C. regelui, a timpului liber, a siguranței.

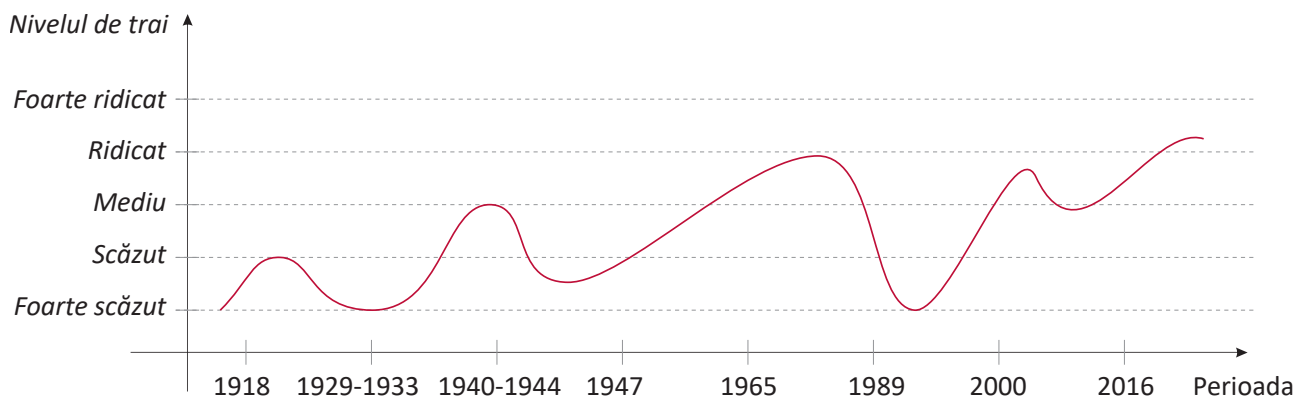
2. Identifică cel puțin trei greșeli de conducere pe care le-a făcut Nicolae Ceaușescu.

3. Caută informații suplimentare despre regimul comunist din vremea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej și cel din timpul lui Nicolae Ceaușescu, apoi compară cele două perioade.

4. Scrie denumirea unei organizații la care România a aderat după 1989.

CUM INTERPRETEZI?

1. Analizează următorul grafic și prezintă, cu argumente, nivelul de trai al românilor din perioada scursă de la Primul Război Mondial până astăzi.



2. Consideri că ultima cuvântare a lui Ceaușescu din decembrie 1989 a stârnit o și mai mare revoltă în loc să liniștească oamenii? De ce?

Portofoliu

• Întreabă-ți părinții și bunicii despre viața pe care au avut-o în timpul regimului comunist și compară copilăria ta cu cea pe care au avut-o părinții tăi.

Poți folosi sugestiile de mai jos.

- posibilități de petrecere a timpului liber;
- emisiuni TV preferate;
- interacțiunea cu colegii și prietenii;
- modul în care copiii sunt verificați de părinți etc.





1. Scrie trei măsuri pe care le-a luat regele Ferdinand I după Primul Război Mondial.

2. Descrie, într-un enunț, în ce a constat Marea criză economică din 1929-1933.

3. Stabilește corespondența între casete, alcătuiind propoziții.

alianța cu URSS

Al Doilea Război Mondial

atacul Germaniei asupra Poloniei

Revoluția din Decembrie 1989

nemulțumirile poporului

instaurarea regimului comunist

4. Scrie câte o acțiune întreprinsă de fiecare dintre personalitățile istorice de mai jos care a influențat, în bine sau în rău, soarta poporului nostru.



5. Menționează o diferență importantă între viața românilor în perioada regimului comunist și cea din prezent.

FB	B	S
13-14	10-12	7-9

Pentru fiecare răspuns corect, vei obține o față veselă.

Numără câte fețe vesele ai strâns și vei descoperi calificativul obținut.

ANTICHITATE

1. Folosește modelul alăturat pentru a caracteriza pe scurt istoria dacilor.
2. Explică modul în care popoarele migratoare au influențat populația din Dacia romană.
3. Citește fragmentul despre Decebal din *Istoria romană*, a istoricului roman Cassius Dio, și apoi rezolvă cerințele.

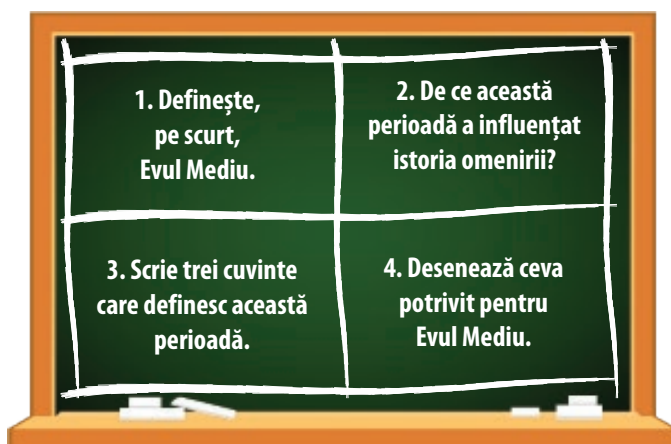


„Era foarte priceput în ale războiului și iscusit la faptă, știind să aleagă prilejul pentru a-l ataca pe dușman și a se retrage la timp. Abil în a întinde curse, era vi-teaz în luptă, știind a se folosi cu dibăcie de o victorie și a scăpa cu bine dintr-o înfrângere, pentru care lucruri el a fost mult timp un potrivnic de temut al roma-nilor.”

- Împarte pagina caietului în două coloane.
- Transcrie, din fragmentul dat, în coloana din stânga, numai pasajele care ți-au atras atenția în mod deosebit.
- Notează, în dreptul fiecărui pasaj, în coloana din dreapta, răspunsul la una dintre sugestiile de mai jos:
 - motivul pentru care ai ales acel pasaj;
 - dacă ești de acord sau nu cu ce scrie în el;
 - la ce te-a făcut să te gândești;
 - o întrebare/nelămurire legată de acel pasaj.

EVUL MEDIU

4. Realizează o scurtă caracterizare a epocii folosind întrebările de mai jos.



5. Cu ce popoare europene au intrat în contact românii din cele trei țări românești în Evul Mediu?

EPOCA MODERNĂ

6. Folosește casetele de mai jos pentru a alcătui un scurt text despre Epoca modernă a României.

Emil Racoviță	Plevna, Smârdan, Vidin	modernizarea României	revoluționarii de la 1848
principe străin	dubla alegere a lui Cuza	Mărăști, Mărășești, Oituz	prima Constituție
Imperiul Otoman	1 Decembrie 1918	Primul Război Mondial	Ferdinand I

7. Completează pe caiet un tabel asemănător celui de mai jos.

Lupta	Cu cine s-a aliat România?	Împotriva cui a luptat România?

8. Numește cel puțin trei eroi români din Primul Război Mondial.
 9. Care au fost consecințele Primului Război Mondial pentru România?

EPOCA CONTEMPORANĂ

10. Care au fost evenimentele care au condus la declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial? Prezintă-le în ordine cronologică.
 11. Ordonează din punct de vedere cronologic următoarele imagini, denumindu-le.

